

Colocviile Revistei

„Ateneu“

paginile 12 – 13

„...Eu am convingerea că, dacă *Premiul Național Bacovia* s-ar impune prin respectarea unui statut bine întocmit, axat pe criteriul valorii, și implicat prin continuitate, ar putea deveni la fel de important ca *Premiul Național Eminescu*. Întrebarea care se pune este: *de unde bani?!* De acolo de unde sunt. De vreme ce la Botoșani a fost posibilă înființarea unui premiu național de poezie și menținerea lui indiferent de orientarea politică a celor aflați la putere într-o perioadă sau alta, îmi place să cred că Bacăul nu e mai prejos și ar putea face același lucru, dacă s-ar înțelege că o investiție bine făcută în numele lui Bacovia cel Mare, pe termen lung îi va aduce orașului un beneficiu real, care nu va fi doar de ordin moral.“

Ileana Mălăncioiu

Adrian JICU

Șase București în căutarea unui critic

pagina 3

Constantin CĂLIN

Bacovia – Dosarul receptării

pagina 4

Marius MANTA

Ernest Bernea, despre simplitatea privirii

pagina 7

Nicolae SCURTU

George Bacovia în limba greacă

pagina 15

Carmen MIHALACHE

Povești despre fragilitatea și frumusețea adolescenței

pagina 18

Avangarda XXII

Despre avangarda XXII se poate spune că este un festival ce se situează între tradiționalism și modernitate. Ediția a XVIII-a a avut loc în perioada 29 septembrie – 1 octombrie, în Bacău, sub atenta îngrijire și coordonare a poetului Victor Munteanu. La fel ca în anii precedenți, programul a fost dens: întâlniri ale scriitorilor cu elevii din colegiile băcăuane, ronduri de gală ale scriitorilor, colocvii și simpoziioane literare. Vom relata pe scurt două din evenimentele de vârf ale festivalului, *Deschiderea Salonului cărții „Avangarda XXII”*, respectiv *Colocviul „Rolul creației literare în creștinism”*.

Salonul cărții s-a deschis, pe acorurile folk ale chitării lui Florin Tuțuianu, în Sala Mare a Consiliului Județean Bacău. Primul cuvânt i-a fost acordat poetului Gellu Dorian, care a prezentat cel mai recent număr al Revistei Hyperion, nu înainte de a aprecia că: „în ultimul timp, s-au schimbat multe lucruri în bine în acest festival (Avangarda XXII)”. Olimpiu Nușfelean a prezentat ultimul număr al revistei bistrifene „Mișcarea literară”, care conține un consistent dosar George Coșbuc, „un poet care se lasă încă descoperit”. Despre

George Coșbuc s-a pronunțat și Geo Vasile, afirmând că „mai degrabă e național George Coșbuc, iar Mihai Eminescu, care reprezintă sufletul românesc în profunzime, este emblematic”. Al. Cistelean a vorbit despre poezia inovatoare a lui Aurel Pantea, cel care în gruparea echinoxistă „a lansat o nouă linie neoexpressionistă, cu accente violente, inspirate din notația feroce a lui Bacovia.” Vasile Spiridon a comentat două cărți scrise de Cassian Maria Spiridon: „Pomind de la zero” (Ed. Charmides, 2015, ediție necenzurată), „Vocația și proza democrației” (Ed. Institutul European, 2015). În *salonul cărții* s-au menționat cărți publicate în anul 2015: Gellu Dorian „*Inchizi fereastra. Si zborii!*” (poezie), Radu Florescu „*Călătorii amânate*” (poezie), Nicolae Panaite „*Secetă*” (poezie), Geo Vasile „*te rog beatrice*”, „O istorie subiectivă a poeziei române” - ediție bilingvă română-italiană, Cornel Paiu „*Paznicii peretilor. Summa Harmoniae. Unus.*” (poezie), Theodor George Calcan „*Anul șarpelui Glykon*” (poezie), Ștefan Balău „*Foc de seară*” (poezie), Adrian Lungu „*Taine*” (proză), Mioara Băluță „*Partea nevăzută a lumii*” (poezie). Poezia s-a armonizat elegant

cu minunata voce a sopranei Claudia Vasilache. Redăm în continuare un fragment din volumul „Inchizi fereastra. Și zborii!” de Gellu Dorian: „*La început nu a fost nici un prieten/ n-a fost nici un dușman./ apoi, să fi fost într-o joi, ba nu, într-o vineri/ cind a apărut primul prieten./ și nu e bine înainte de weekend să le arăți oamenilor că ai un prieten./ poate nici marți nu e bine./ ba cred că niciodată./ pentru că vor face totul să și-l atragă de partea lor./ nu va ști ce să facă./ le va vinde întâi numele tău, apoi/ faptele tale rele se vor înmulți atât de mult/ încât nu vei ști dacă tu ești cel care i-ai oferit totul/ așa cum se face între prietenii/ sau cel care ți se arată prin cele spuse peste tot/ ca și cum ar fi fost ade-vărate.”*

Colocviul „Rolul creației în creștinism” s-a desfășurat sâmbătă, la miezul zilei, în sfântul și ospitalierul loc Parohia „Sfântul Ioan” din Bacău. S-a vorbit despre literatură și religie, au fost evocați importanți autori creștini: Ioan Alexandru, Nichifor Crainic, Costache Ioanid. Dumitru Brăneanu a amintit de Antim Ivireanul, „cel care a introdus limba română în cultul ortodox”. Un frumos cuvânt a ținut Olimpiu Nușfelean: „Oamenii, din păcate, își clădesc în timp biserici goale. Poeții au puterea de a se împotrivi discursului gol, discursului fals.” În consens a fost și criticul literar Vasile Spiridon: „Poetul se aseamănă mult cu un credincios. Rugăciunea trebuie să fie făcută. Poezia trebuie să fie făcută. Ca un bun credincios, poetul nu trebuie să fie fătarnic.” Au citit din creațiile lor poeții Ioan Es. Pop, Gellu Dorian, Olimpiu Nușfelean, Nicolae Panaite, Dumitru Brăneanu, Dan Iacob, Teodor George Calcan, Cornel Galben, Cecilia Moldovan, Mioara Băluță.

Ioan Es. Pop a citit un tulburător poem din volumul „Unelte de dormit”: „*din pricina prea deselor revelații, timpanele/ i s-au bulbucate, ochii i-au ieșit din orbite, gura s-a schimonosit./ însă la vremea când l-am cunoscut./ carnea încă-i clo-cotea în febre./ l-am rugat să-mi vorbească/ măcar despre una dintre/ viziunile sale./ n-a fost în stare./ nu-și aducea aminte de nimic./ dar în timp ce găfăia de neputință./ m-a cuprins o fericire arzătoare./ o betie pe care alcoolurile/ nu mi-au dăruit-o niciodată./ n-am îngenu-ncheat, ca să nu mă dau în vileag./ am ieșit ca după o întâlnire oarecare./ dar acasă am hotărât ca un copil./ iar în acea noapte, carnea mea a luminat ca o lampă./ n-am vrut să mă trezesc când m-am trezit.” Nicolae Panaite a citit poemul „Carul”, din care redăm: „*Carul parcă mergea singur/ prin ploaia neagră a tatălui meu./ care era îmbrăcat/ cu un costum negru./ sticlos ca o apă neagră./ în urma stingerii unui incendiu./ și înghetată./ O năvălire de nouri și fulgere/ deasupra noastră prevestea pustia/ cuvintelor, ce erau/ ca niște urme de omăi/ într-o miriște arsă.”**

În seara zilei de 1 octombrie, la Centrul Internațional de Cultură și Artă „George Apostu”, a venit momentul mult așteptat al decernării Premiilor Festivalului Concurs „Avangarda XXII”, ediția a XVIII-a. (V. SAVU)

PREMILE Festivalului Concurs „Avangarda XXII”

• ediția a XVIII-a •

Juriul, alcătuit din scriitorii Ioan Holban – președinte, Alexandru Cistelean, Vasile Spiridon, Geo Vasile și Victor Munteanu – membri, a acordat următoarele premii:

Pentru tinerii care nu au debutat editorial în anul 2015:

Poezie – Premiul I nu s-a acordat; Premiul II și Premiul Revistei „Convorbiri literare”: Corneliu I. Ioan Drăgan; Premiul III și Premiul Revistei „Cronica veche”: Ruxandra-Magdalena Manea; Mențiune: Bogdan-Alexandru Petcu.

Proză. Premiul I nu s-a acordat. Premiul II și Premiul Revistei „Discobolul”: Andreea-Monica State; Premiul III și Premiul Revistei „Clepsidra”: Maria Burca; Mențiune: Violeta Urdă.

Pentru tinerii care au debutat editorial în anul 2015:

Proză: Mihai-Bogdan Ionescu-Lupeanu, „Strigoii lui Suțu”, Ed. „Junimea”, Iași, 2015.

Scriitori profesioniști:
Premiul de Excelență pentru calitatea prestației culturale la Revista „Convorbiri literare” în anul 2015 – **Cassian Maria Spiridon**.

Cartea de poezie a anului 2015: Radu Florescu, „Călătorii amânate”, Ed. „Junimea”.

Cartea de proză a anului 2015: Ion Fercu, „Ostaticul umbrării”, Ed. „Junimea”.

Cartea de eseu a anului 2015: Dan Iacob, „De la Nistru până la Nisa”, Ed. „Eikon”, București.

Cartea de interviuri a anului 2015: Ioan Es. Pop, „Fețe jupuite. 12 interviuri cu Ioan Es. Pop”, Ed. „Casa de pariuri literare”, București.

Revista de literatură, artă și cultură a anului 2015: „Discobolul” – Alba Lulia, redactor șef: Aurel Pantea.

PREMIILE Fundației „Georgeta și Mircea Cancicov” Bacău:

Juriul, alcătuit din Victor Munteanu – președinte, Dan Iacob și Daniel Nicolescu – membri, a acordat următoarele premii:

Cartea de poezie a anului 2015: Ștefan Balău, „Foc de seară”, Editura „Ginta”, Cluj-Napoca.

Cartea de proză a anului 2015: Ion Timaru, „Podul Ilenei”, Editura „Rovimed Publishers”, Bacău, și **Adrian Lungu**, „Taine”, Editura „Ateneul Scriitorilor”, Bacău.

Premiul Asociației Culturale „Familia Lecca”:

Cartea de poezie a anului 2015: Calistrat Costin, „Lumea se petrece”, Editura „Ateneul Scriitorilor”, Bacău, și **Theodor George Calcan**, „Anul Șarpelui Glykon”, Editura „Ateneul Scriitorilor”, Bacău.

Revista de cultură ATENEU
Inițiator al seriei noi (1964): Radu CÂRNECI

Director: Carmen MIHALACHE

Redactori: Adrian JICU, Marius MANTA, Dan PERȘA, Ștefan RADU, Violeta SAVU

• Contabilitate: Alina GRIGORAȘ •

• Redacția: Bacău, Str. Caișilor nr. 7 • Tel/Fax: 0234-512497 •

• e-mail: ateneubc@gmail.com • Materialele nepublicate nu se restituie. •

• Tipărită la Tipografia „ELENA” Bacău • www.tipografiaelena.ro • ISSN 1221-5813 •

• Citiții se pot abona direct, la redacție, sau cu plata prin virament la Trezoreria Bacău, cont: RO50 TREZ 0615 010X XX00 0317

Centenar Marin Cosmescu-Delasabar

A semnat astfel sau M. C. Delasabar, sau simplu: Marin Cosmescu. Deși născut pe alte meleaguri (la 12 oct. 1916, în comuna Crovu, jud. Dâmbovița), a dedicat peste șase decenii (începând cu anul 1946, când s-a stabilit în Bacău, până în 2010, când ne-a părăsit, pe 21 ianuarie) cercetării culturii scrise din această parte de țară. A început cu descrierea primelor publicații, a continuat cu monografierea unor scriitori băcăuani (Ion Luca, Dumitru Alistar, Al. Tiron) sau a unei întregi familii (neamul Budenilor) și a încheiat cu literatură originală: romane, povestiri, teatru, epigrame. Între acestea, s-a manifestat ca traducător din franceză (Al. Dumas) ori ca rebușist și didactician.

În chiar ziua împlinirii a 100 de ani de la naștere, Societatea Cultural-Stiințifică „Vasile Alecsandri” Bacău a organizat – și cu sprijinul familiei celui omagiat – o activitate complexă, pe măsura pasiunii cu care s-a aplecat asupra personalității culturale a județului Bacău. Vom reveni.

Ioan DĂNILĂ

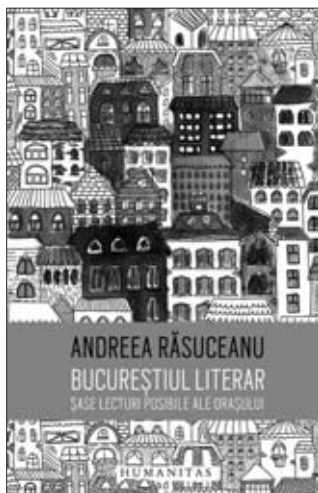
Şase Bucureşti în căutarea unui critic

Într-o lume în care cultura scrisă pierde teren pe zi ce trece, cartea Andreei Răsuceanu se înscrie în linia încercărilor de a rezista concurenței agresive a divertismentului, provocare deloc facilă, căreia îi răspunde printr-o serie de eseuri-travesti, care abordează altfel literatura, prin lărgirea problematicii dincolo de zonele aride ale istoriei și criticii literare. Dintr-o acută nevoie de pragmatism, ea întrunește condițiile necesare pentru a fi un succes: editura de prestigiu, subiect conexe cu urbanismul, arhitectura, sociologia, istoria, studiile culturale etc., așa cum mărturisește, liminar, autoarea, care își propune „o carte-experiment despre inepuizabilele relații ce se creează între oraș și proiecția sa literară, *privirea* autorului și cea a cititorului, diferitele *hărți* interioare și moduri de a citi peisajul urban.“

Bucureștiul literar (București, „Humanitas“, 2015) nu e altceva decât o incursiune (critică) în imaginarul urban, frumos ambalată în hainele unei „metode“ la modă, geografia literară. Rețeta cărții pare simplă. Într-un preambul teoretic, cu rol justificativ, Andreea Răsuceanu își anunță intenția de a urmări reprezentările ficționale ale orașului în proza unora dintre cei mai influenți scriitori de astăzi: „Am optat în această carte pentru o abordare similară, analizând separat operele literare selectate și depistând în cazul fiecăreia un aspect al relației cu spațiul, propriu individualității sale.“ Vin, apoi, șase capitole în care sunt interpretate romane de Mircea Cărtărescu, Stelian Tănase, Ioana Pârvulescu, Filip Florian, Gabriela Adameșteanu și Simonei Sora, după care câteva pagini rotunjesc finalul, fixând coordonatele definiției ale textelor analizate.

Luate în parte, fiecare dintre cele șase studii reușește să configureze un univers specific. *Bucureștiul* lui Mircea Cărtărescu, spre exemplu, este un alt oraș, un oraș „psihic“, după cum subliniază orgolios prozatorul, care vede în capitală un alter ego: „În *Solenoid* am avut ideea să reconstruiesc Bucureștiul după chipul și asemănarea mea...“. Pornind de aici, Andreea Răsuceanu construiește ea însăși o lectură inedită, vorbind despre „corpul“ orașului, căruia îi urmărește multiplele fațete. Prezentarea curge spre un dezno-dământ previzibil, acela că, prin pana lui Cărtărescu, „Bucureștiul intră în galeria marilor orașe ale literaturii postmoderne“, fiind comparat cu Orașul lui Cortázar, cu orașele invizibile ale lui Calvino, cu New Yorkul lui Auster sau cu Londra lui Pynchon. Comparații tușante, care punctează un gen proxim, dar nu și diferența specifică, singura care l-ar putea propulsa în familia acestor reprezentări ficționale urbane foarte cunoscute.

Dacă *Bucureștiul* lui Mircea Cărtărescu are deopotrivă carnație și conștiință, fiind o prelungire a propriului eu, nu același lucru se poate spune despre prozele Gabrielei Adameșteanu, care, de altminteri, nici nu își propune așa ceva. Perspectiva realistă din *Drumul egal al fiecărei zile* sau din nuvele favorizează o vizi-

une cinemat(ograf)ică, menită să înregistreze prefacerile capitalei în anii comunismului și impactul lor în conștiința personajelor, dar nu cred că se poate vorbi despre un imaginar propriu-zis, bine articulat, căci interesul scriitoarei nu vizează doar asta. Motiv pentru care eseurile au un aer forțat, Andreea Răsuceanu străduindu-se (și asta se vede) să demonstreze ceea ce nu se poate demonstra. Puținele pasaje citate (ca de altfel și interviul cu prozatoarea) nu fac decât să confirme cum poți să te lași furat de propria teză.

Cu totul altceva este *Bucureștiul* lui Stelian Tănase, scriitor profund ancorat în realitatea orașului în care s-a născut și în atmosfera căruia a crescut. Un *București* organic, care-i curge prin vene și care a devenit o adevărată obsesie. De fapt, așa cum arată Andreea Răsuceanu, *Bucureștiul* lui Tănase este „o alcătuire spectrală“, eseista identificând un oraș dublu, căci există și celălalt București, topos cu încărcătură simbolică, o lume de bălci, despre a căruia dimensiune carnavalescă vorbește Stelian Tănase însuși într-un interviu acordat Gabrielei Adameșteanu.

În cazul Simonei Sora, accentul se mută pe dimensiunea afectivă a spațiului urban, *Hotel Universal* devenind o formă de conservare a memoriei locului, într-un discurs nu doar ironic (cum observa Ion Vianu), ci și îndrăgostit. Imaginarul citadin al Simonei Sora se revendică din credința că „orașele, locurile sunt forme de condensare a dispozițiilor interioare“, depășind reconstrucția minuoșă prin atingerea unor resorturi ascunse care țin de inima orașului, pentru a vorbi în chiar termenii folosiți în roman de prozatoare.

La Filip Florian, geografia devine una „emoțională“, eseista insistând, pe bună dreptate, asupra unui București olfactiv, care topește parfumuri și miasme, în care mirosul de fripturi și cozonaci coexistă cu „mirosurile veștede ale mahalalelor puturoase“. Sugestiile olfactive devin o adevărată marcă identitară, configu-

rând un spațiu în continuă tranziție, în care formele vechiului se întâlnesc cu cele ale noului, într-un amestec pitoresc, pe fundalul căruia este proiectată domnia lui Carol I.

Din listă nu puteau lipsi reconstituirile ficționale ale Ioanei Pârvulescu, plasate sub semnul unui joc de cuvinte proustian („à la recherche du temps futur“) care acoperă ambele sensuri ale traseului narativ, dinspre viitor spre trecut și viceversa. Pentru o romancieră care a pătruns ca nimeni altcineva în intimitatea secolului XIX nu trebuie să ne mire că „orașele sunt ființe“, motiv pentru care *București* devin o ființă vie, pe care Andreea Răsuceanu o prinde bine în insectar, plasând-o sub inspirata metaforă a corsetului, obiect vestimentar și barieră mentalitară în egală măsură.

Fără îndoială că vor fi fost și alte romane demne de a intra în discuție pentru a circumscrie reprezentările ficționale ale Bucureștiului. Amintesc aici doar *Manuscritul fanariot*, de Doina Ruști, sau *Cărțile vieții și Cu ou și cu oțet*, de Dan Peșea, care ar fi permis coborârea pe verticala temporală pentru a vedea și imagina capitalele în secolul al XVIII-lea. Cert este că volumul Andreei Răsuceanu oferă cititorilor un București în șase culori, dar nu în șase lecturi, căci ochiul criticului e același, având ca principiu unificator ceea ce Cornel Ungureanu numește „geocritică“.

• autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți •

Sub un titlu surprinzător, placheta semnată de Doru Mihai Mateiciuc (Cluj-Napoca, „Limes“, 2015) este un amestec de lirism desuet și luciditate asumată. Deloc întâmplător, generoasa prefață semnată de Constantin Dram este construită tocmai în jurul ideii de surpriză: „Sunt aici asocieri de mare profunzime între imagini atât de contrastante, neașteptate în alăturarea lor, încât efectul este în favoarea adevăratei poezii...“ M-aș arăta însă mai rezervat față de efectele pe care autorul reușește să le obțină prin asemenea asocieri. Un text precum *Poem rural* e, de fapt, pastişarea retoricii sentimental-pășuniste față de care Mateiciuc adoptă o atitudine distant-ironică: „mă înjură preoteasa de toți sfinții/ iubirea ta rupe recamiere de lux/ îmi vorbește cu dragoste și *parcă*/ mîntea întreagă i se preschimbă-n sărut/ vaca muge-n ogradă. vitelul o privește senin/ ne aflăm *așadar* la țară/ construim un poem rural nu o balegă/ iar laptele. ce să

facă. laptele curge-n șisțar“. Nu la fel de inspirat se dovedește însă minigrupa „Trei poeți cucuieți. Parodii“, unde se poate vorbi cel mult despre pastişă. Ceea ce se vrea o parodie la Emil Brumaru, spre exemplu, e doar o tentativă neconvingătoare, dovadă că genul parodic nu e la îndemâna oricui, așa cum ar putea părea: „când vii înspre mine sfoasă/ ducând în palmele

cu bățături/ un borcănel cu gem de piersici descojite/ eu bat mătâni. mă ascund sub mături“. A-i parodia pe Emil Brumaru, Cezar Ivănescu și Marin Sorescu este o pălărie cam mare pentru Doru Mihai Mateiciuc.

Eterogen, volumul țintește și către dimensiunea reflexiv-concentrată a lirismului oriental, printr-o abordare elastică a haikaiului, care uneori duce la formulări banale („hai frumoaso cu mine în pădurea fără nume/ să ofilim florile înalte ale cuvântului/ din oglinzile trupurilor noastre să ne ivim“), iar alteori aforistice, cu iz de autoportret: „nu sunt decât valul/ rătăcind/ pe o mare pustie.“ Greu definiabilă, *Iluzia* rămâne, pentru mine, o construcție inteligentă, dar artificială, lipsită tocmai de dimensiunea lirismului veritabil. O salvează, paradoxal, luciditatea și un titlu inspirat, care sintetizează o problematică, o viziune și o atitudine.

A. JICU

Bacovia s-a autodefinit ca „simbolist decadent”. Astăzi faptul de a fi fost așa ceva pare într-un tot natural. Ne-am obișnuit cu această „etichetă”. Problema, aci, e dacă ea a contribuit la receptare ori l-a dezavantajat. Înainte de a răspunde, trebuie de spus cum era privit simbolismul la noi de cei ce s-au încadrat în el și de adversarii lui.

Sustinătorii (citez, momentan, doar pe unul dintre ei) l-au prezentat ca pe un lucru nou și necesar: „un crez nou”, un „spirit nou în poezie”, „o inovațiune”, o nouă „religie artistică”, „singura minăstire sufletească” (v. Ion Pillat, „Un crez nou: simbolismul”, în *Flacăra*, 5, nr. 30, 7 mai 1916, p. 363). În explicații, au folosit, nu o dată, argumente scoase din discursul apărătorilor lui din Franța: lumea a progresat, cugetarea a cucerit noi teritorii, sensibilitatea s-a ascuțit; e nevoie deci de o etică și de o estetică diferite față de cele din trecut. Pillat, ca să rămîn la exemplul de mai sus, citează din Tancred de Visan, care sublinia că simbolismul e „un ideal liric”, și (mai mult) din Stuart Merrill, inclusiv *Credo-ul „de apostol”* al acestuia, în care afirma: „...singura Poezie e Poezia lirică, fiica Cuvîntului zugrăvitor și a Muziceii visătoare. Și singura poezie lirică care poate să trăiască e Poezia simbolistă”. Concluzia îmbrățișată de toți adepții ei, mari sau mici, inclusiv de la noi, era că această poezie e „literatura cea mai fină”, și că va fi și „poezia viitorului”.

În faza militantă a noii tendințe artistice, cei mai insistenți în promovarea ei sînt Ovid Densusianu și N. Davidescu. Primul, în *Vieta nouă*, de la apariție și mai departe, al doilea în *Flacăra*, după război. Tenace, Densusianu spiculește din revistele străine, îndeosebi franceze (*Mercur de France*, *Revue hebdomadaire*, *Vers et prose* etc.), orice „ecou”, orice referire favorabilă la simbolism, ca să releve acceptarea lui tot mai largă și victoriile (cum a fost primirea în Academie a lui Henri de Regnier și acordarea Premiului Nobel lui Maeterlinck). Felul în care le evidenziază vrea să demonstreze, de fiecare dată, că dreptatea e de partea sa, ba și că uneori a anticipat anumite lucruri. În același timp, contracarează, prin scris (la rubricile „Marginalia” și „Tablele Beotiei”) și prin conferințe, „reaua credință” a adversarilor, „epitetele (lor) nedrepte”, acuzîndu-i, la rîndul său, de „superficialitate”, „scleroză intelectuală”, „ineptii”. Preocuparea de a semna „deschiderile” față de simbolism e dublată de aceea de a semna opozițiile la acesta. Îl agasează rezistența lui Iorga, „șeful bandei naționaliste”, „împăratul Saharei literare” și a lui Ibrăileanu, căruia, o dată (aprope de *Spiritual critic*...), îi aruncă vorba de „plagiator” (v. „Marginalia”, în *Vieta nouă*, 7, nr. 10, 1 iulie 1911, p. 200). La începutul deceniului al doilea, pentru Densusianu, lașul înseamnă tinerii de la *Versuri și proză* (I.M. Rașcu, J. Bonifaciu-Hétrat ș.a.), nu grupul de la *Viata Românească* („lașul cu literatură mușcătoare și scriitori scoarțoși”). Expresiile minimalizatoare și cele disprețuitoare nu-i lipsesc din condei: de pildă, „opincărisim” pentru tradiționalism.

N. Davidescu privește simbolismul de la o cotă mai înaltă, cînd, în Franța, mișcarea sârbătoreă, discret, trei decenii, iar la noi există, „efectiv”, de două. Prin urmare, el nu vorbește ca unul din tranșee, ci ca unul aflat în situația de a evoca o prezentă incontestabilă. „Discursul” său conține destule exagerări. Iată două dintre cele mai frapante: „Pînă la simbolizm nu se poate vorbi de o literatură românească. Am avut doar scriitori-accidente”. Și: „Simbolismul este începutul literaturii noastre. El a devenit astăzi singura literatură cu putință” (v. „Critica veche despre „poezia nouă”, în *Flacăra*, 7, nr. 29, 21 iulie 1922, p. 463, 464). În articol sînt menționate trei „generații” de sim-

Bacovia – Dosarul receptării

boliști, prima fiind cea a lui Petică Săvescu și Bacovia, „cari sînt, în felul lor, niște îndrumători” (*lb.*, p. 464).

Exclusivismul și elitismul adepților simbolismului (care fac mereu caz de superioritatea intelectuală, de „eruditia” și de gustul lor rafinat) provoacă replicile tradiționaliștilor. Scandalizați, aceștia folosesc toate ocaziile pentru a-i întepa, a-i ponegri, a-i nega. Adversitatea lor capătă, adesea, accente pamfletare. Ce-i reproșează? „Exotismul” și epigonismul; lipsa de ideal; incapacitatea de a da „stimulente psihice” și de a „înfrîni”; mistificările, „elucubrările”. Nicolae Iorga (și nu doar din cauza conflictului cu Ovid Densusianu, în ale cărui „pretenții literare” nu credea – v. *O luptă literară*, 1, Ed. Minerva, 1979, p. 194) acuză simbolismul de mistificare și-l trece printre „curențele rele”, „false”, o „modă nefastă, împrumutată de la esteti Apusului. Din punctul său de vedere, nici nu există: „Așa-zisul simbolism? S-a prostiț nația aceasta într-atît încît nu mai poate rîde de desăntările minților pe dos sau ale dibacilor șarlatani?”, ricana el în prefața la *Poporanismul literar al Vienei Românești* (Iași, 1913) de V. Iamandi-Adrian.

Lute la minie, virulent, „amaric”, Ilarie Chendi îi impută „poza”, „gustul spre corupție”, „bizareria căutată”, „exagerări[le] cultivate cu sistem”, „exagerarea eului”, vocabularul („îngrămădirii de cuvinte căutate în toate dicționarele”), „rimele din cele mai rare”, „streinismul”; carevasăzică „poezie importată”, „poezie a nihilismului literar și artistic”.

Procedînd diplomatic, Mihail Dragomirescu îi acceptă pe Ion Minulescu, „cel mai însemnat reprezentant” al curentului, „a cărui originalitate ne face să-i iertăm unele ciudățenii”, și pe Al. Stamatiad, pentru că au venit să lărgească cercul *Convorbirilor* (v. „După un an...”, în *Critică*, 1, Directive (1896-1910), Ed. Casa Școalelor, 1927, p. 174), dar, ulterior, cînd va discuta despre „directii”, trece repede peste direcția *Viții noi*, sub motivul că a fost „lipsită de energie” (v. „Literatura română actuală”, în *Ritmul vremii*, 3, nr. 12, decembrie 1927, p. 286).

Discipolul său (unul cu personalitate) Ion Trivale pune sub semnul întrebării organicitatea poeziei ce se recomandă ca „nouă”. Admite (ca și Maestrul) existența unor individualități simboliste, dar exclude existența unui curent simbolist, care, examinat atent, n-ar fi decît o „manieră simbolistă”. „Străin de sensibilitatea actuală a societății românești, tot ce a realizat pînă acum maniera simbolistă e – observă el cu neplăcere – de a-și fi luat pe conștiință pe cei mai mulți dintre dezdărdăcinatii poeziei române” (v. „Cărțile albe”. «Visări păgîne» de Ion Pillat [și] «Flori sacre» de Al. Macedonski”, în *Cronici literare*, Ed. Minerva, 1971, p. 130).

În chestiunea simbolismului, Ibrăileanu ia poziție de mai puțin ori decît în altele. Într-o polemică din 1914 cu *Vieta nouă*, el e tranșant: „Simbolismul n-a dat literaturii noastre nici un scriitor mare. Acesta e un fapt, împotriva căruia toate vorbele și atitudinile sînt de prisos. Simboliștii noștri ne-au făcut întotdeauna impresia că nu pot fecunda cu sufletul lor realitatea. De aceea [...] ei nu vor deștepta niciodată simpatia oamenilor întregi. [Simbolismul], în schimb, a introdus în moravurile literare și în publicistica noas-

tră o mentalitate detestabilă”, de bovarici lipsiți de modestie, impertinenți și cinici (v. *Opere*, 10, Ed. Minerva, 1981, p. 342). După război, mai relaxat și pe un ton voit didactic, criticul dezumflă, dacă pot să zic așa, ideea unor reprezentanți ai „poeziei noi” că aceasta este „superioră celei vechi”. Cei ce susțin așa ceva fac confuzie „între schimbare și progres”: schimbarea este inevitabilă, pe cînd progresul – evident în știință – e îndoielnic în literatură. „Desigur, considerăm lucrurile în general, literatura epocii mele îmi va vorbi mai mult sufletului decît altă, nu pentru că e superioară, ci pentru că mi-e ruda”. Dar se poate, totuși, ca un foarte vechi scriitor să-mi fie mai ruda decît unul din mahalaua mea. François Villon să-mi fie mai aproape decît mulți poeți de azi, sau poate decît toți”. Opinia sa este că „poezia nouă” e un produs de imitație” și nu corespunde cu „realitățile noastre”; dovadă: „este mai puțin cetită” (v. „Poezia nouă”, în *Opere*, 3, Ed. Minerva, 1976, p. 383, 385, 389).

Mai conciliant, E. Lovinescu legitimează simbolismul, dar într-un mod rezervat, relevîndu-i „inactualitatea ca școală, fără a-i tăgădui totuși însemnătatea”, aceea de a fi contribuit la „adîncirea izvoarelor lirismului”. „Explorînd sufletul pentru a ajunge pînă la fondul lui muzical, simbolismul nu e – explică el – arta particularului; nu e o artă națională, ci o artă umană; nu pornește din conștient, ci din inconștient; izvorînd din lumea instinctelor, e mai mult de domeniul fiziologiei decît de al psihologiei. Prin esență, simbolismul nu e românesc, ci uman; prin tehnică, el e o adevărată producție de imitație franceză. Literatura română nu poate deci începe (cum afirma N. Davidescu – n.m.), nici nu se poate continua printr-însul” (v. „Poezia nouă”, în *Opere*, 9, Ed. Minerva, 1992, p. 303, 302, 304).

Atacurile împotriva simbolismului se desfășoară pe un front larg, la care participă reviste cu orientări diferite: *Viata literară și artistică*, *Viata Românească*, *Lucațărul*, *Convorbiri literare*, *Convorbiri (critice)*, *Ramuri*, *Facla*, *Furnica* etc. Pentru discreditare, sînt întrebuintate caricatură, cronica rimată, parodia, epigrama, notița anonimă de la „Cronica mărunță” și „Miscelanea”, prin care se lansează judecăți sumare negative, ironii, imprecacii, sarcasme, șicane.

Înfiert de cineva ca „o nebulie”, „o boală”, de altcineva drept „o literatură de trăznit”, „o pestilență”, de un al treilea „literatură de clopotniță” sau, mai elegant, de cenuclu, scrisă de niște „rătăciți”, simbolismul ajunge cu greu la publicul mare. Principalul obstacol în relația cu acesta e „insulta” că ar fi „decadent”, foarte greu de șters de pe imaginea sa, chiar dacă reprezentanții lui refuzau s-o recunoască. Decadentismul – zice la un moment dat Densusianu – e „o invenția a ignoranței criticilor vechi” (v. *Vieta nouă*, 7, nr. 8, 1 iunie 1911, p. 159). În ciuda numeroaselor clarificări, cuvîntul „simbolism” nu se înțelegea prea bine, însă „decadent” era, pur și simplu, privit cu superstiție. Ca și în comentariile politice, economice, religioase etc., decadența era considerată un regres, o stare de inferioritate valorică. E îndoielnic deci că un „nedumerit” putea fi convins (cum a încercat Densusianu nu o dată) că „Poezia decadentă cere tocmai subtilitate de stil”. Din inerție, publicul mare e întotdeauna antidecadent.

Anumite percepții nu pot fi corectate imediat, oricîte eforturi s-ar face în acest sens. O vreme – declara Ion Minulescu, într-un interviu – „simbolist” era sinonim cu „nebul”, „zăpăcit” (v. *Opere*, IV, Ed. Minerva, 1983, p. 561). El însuși le-a apărut multora ca „ticnit”, iar poeziile sale cele mai bune „socolite ca aberațiuni”. În privința simbolizilor, nu exista nici o reținere în a-i ofensa, mai ales în provincie. În *Ramuri* (4, nr. 15-16, 1-15 august 1909), C.S. Făgețel și Nicolae Vulovici (care semnează Chesefe & Nepeve) se amuză imaginîndu-i ca pe un lung „cortegiu funerar”: „Trec decadenții.../ Scribi jalnici fițuicelor făr-de lectori [...] Voi nu i-ați cunoscut pe dinșii... sunt nobili – deși-s într-o toamnă [...] lată- Maestrul Macedonschy/ Cu ceata lui de nespălați/ Lugubru azi cum se ridică/ Din lumile celor uități. [...] ... Și trec spre țările enigme, la morții pelerinii, se duc/ Tot cite trei la braț, săracii, făr-de toiag, făr-de papuc. [...] și mult au mers așa prin lume/ Că nu știau nici ei unde-ar voi s-ajungă-anume [...] Ajunsă-n Europa iarăși coloana lor cea funerară/ Tot poposind prin țintirimuri intră cu huiidulea în țară. [...] Amenințînd înspre Craiova (locul de apariție al *Ramurilor* – n.m.) Sunau și clopotele-n turle/ Și cîinii s-au pornit să urle/ Și, ca atunci cînd vin locuste, ieși întreaga noastră oaste [...] Se-ncînse apoi o bătaie sub al cetății noastre zid/ Cum n-a mai fost de cînd sub Mircea cu răposatul Baiazid”. Sînt citate mai multe nume din ambele tabere. Din cea „abracadabrantă” a „decadenților” sînt amintiți: Ion Minulescu (din care se reproduc versuri și la care se fac mai multe aluzii), Al. Stamatiad, N. Davidescu, D. Karnabat, Ovid Densusianu.

Spre deosebire de cei doi olteni, Spiru Luca, un necunoscut, autorul „Prologului” (în versuri) dedicat „Poeților simbolizilor – decadenți români”, din primul număr al revistei ieșene *Floarea albastră* (15 mai 1912), adoptă un ton injurios. (Atacul survenea după o conferință ținută de Ovid Densusianu la „șezătoarea literară a cercului «Versuri și Proză»”, ale cărei idei sînt comentate în răspăr la „Cronica critică”). Simboliștii decadenți sînt numiți „fermenți ai putrefacției”, „vioare de duzină”, „copii ai stărpiciunii”, „copii nerodnici”, minutorii de „vorbe late”, „vorbe sumbre și streine”. Nimic nu-i îndreptățește – crede acest autor – să privească „peste «tradiții» cu suris ironic și dispreț”. Steagul pe care-l flutură, „arta nouă”, n-ar fi decît „o zdreanță nouă”, „Prologul” e dublat de un articol cu titlul „Reacțiune!”, semnat: Petru Costea. „Reacțiunea” e „contra celor sleiți de cu vreme, decadenți, artificiali și cari jertesc noului sinceritate”, epigoni ai „simboliștilor clasici” (Baudelaire, Verlaine, Mallarmé), „multimea tîrtoare pe urma maștrilor simbolizilor va fi dată uitării, ca o formă efemeră și bolnavă, căci a imita doar forma înseamnă a înbușii adevăratele sentimente, dacă nu cumva acestea n-au izvorit atrofiate dintr-un mecanism cerebral de mult bolnăvicios” (Ib.).

În *Chemarea* din Bacău, atacul împotriva simbolizilor se dă atît prin articolele de fond ale directorului, Eugeniu Revent, un naționalist, colaborator la *Neamul Românesc* și *Flacăra*, care, de exemplu în numărul 5 (august 1912), critică apăsător „cosmopolitismul” („nu cunosc mai multă goliene îndărătul unui cuvînt”), cît și prin epigrame. În

aceleși număr, două din cele șase semne Aureliu Mălin au ca țintă pe un poet simbolist. Prima: „Unui simbolist mic la statură: Ilustre cîntăreț în versuri./ De ce te-nalți așa de sus./ Spre culmi pierdute-n nepătruns?/ Nu vezi ce tristă întimplare?/ Tu ești prea mic... și culmea-i mare”. A doua: „Aceluiași simbolist: Ai un glas pițigăiet –/ Și vorbirea fefealeag./ Dar cînd vrei să scrii în versuri/ Limba și mai rău se leagă./ Cînd te-aud vorbind, dorința-mi/ E să te citească; cînd scrii./ Mă-ntrub: nu era mai bine/ Arta asta să n-o știi?”.

Cum resimt „simbolistii” aceste săgeți venite din toate părțile asupra lor? În chip diferit: într-un fel îndrăznet și în altfel timid. Dacă te numești Ion Minulescu și ai exerciții frondei și al farselor, și pe deasupra ai relații în lumea presei și a politiciii, ai admiratori și admiratoare, le suportă ușor. La fel, dacă te numești Ovid Densusianu și ești, ca universitar cu prestigiu, independent material, înțit poți să scoti singur, pe hîrtie de calitate, o revistă elegantă ca *Vieța nouă*. Dar dacă te numești Bacovia, locuiești în provincie și duci o viață precară – ele te dor. Eticheta de „simbolist” sau „decadent” devine un stigmat, din cauza căruia ești ocolit. Aflind de ea, lumea („prozații pămînteni” ai Bacăului burghez) ți-ar da repede peste nas pentru aristocratismul tău (pe care îl crede postis) și ți-ar aminti că ai un tată băcan, adică un om care stă cu soțul legat la gît și vinde gris și măsline. De aceea, Bacovia se putea declara „simbolist” sau „decadent” numai acolo unde originea sa socială nu era cunoscută; acasă – cel puțin un timp – nu! Aci nu era loc pentru bravuri de un asemenea gen, chiar dacă el pare dispus să le sfideze consecințele. Aci, un singur păcat, o singură „ticăloșie” din cele ale „poetilor blestemați” te izolează iremediabil. Aci, unde și după ce poetul a primit Premiul Național, cineva a putut scrie că simbolistii sint „asasinii poeziei românești” și că „Poezia decadentă-simbolistă de astăzi încearcă să strivească sufletul românesc” (v. S. Narcise, „Insăilări despre N. Anghel”, în *Curentul Bacăului*, seria 3, 6, nr. 282, 7 iunie 1935, p. 2).

Care-i efectul denigrărilor simbolismului asupra publicului? Unul negativ: îl ține la distanță de el. Publicul din primul sfert al secolului trecut (mă refer, bineînțeles, la oamenii cu școală) era în cvasitotalitate lui tradiționalist. Din păcate, pînă la începutul deceniului trei, simbolismul n-a putut întoarce criticile ce i se făceau, pentru a le transforma în reclamă. Astfel, reperculsiunea cea mai dureroasă a acestora s-a simțit în difuzarea literaturii sale. Afirmăția că autorii grupării nu aveau cititori era o realitate. „Prima ediție de 2.000 de exemplare din *Romanțe pentru mai tîrziu* – recunoștea Ion

Minulescu în 1923 – a fost mîncată de șoareci” (v. *Opere*, IV, Ed. Minerva, 1983, p. 546). *Plumb* s-a tipărit într-un tiraj de patru ori mai mic, care s-a epuizat foarte greu. Situația se va răsturna, însă nu imediat.

Ce i s-a adus bun, totuși, lui Bacovia faptul de a fi „simbolist-decadent” „poreclă” pe care poetul și-a însușit-o, ea amintindu-i (v. „De artă”) de anii săi cei mai buni? L-a ajutat să trăiască potrivit cu firea și concepțiile sale de viață. În ciuda constrîngerilor la care îl obliga, în simbolism și-a găsit libertatea și justificarea de poet. Își închipuia, probabil, că pentru generația lui e inevitabil. Apoi l-a legat de un grup de avangardă, care avea să fie cîștigător și l-a menținut, vrînd-nevrînd, în mijlocul unor dezbateri de lungă durată. El n-a participat direct la acestea, dar a beneficiat de pe urma lor. Cert, mai mult decît Densusianu, Davidescu și alții. Cînd se va vorbi mai aplicat despre simbolism, simbolismul lor nu va fi recunoscut ca simbolism. Despre primul cineva avea să scrie: „Simbolismul pe care Ovid Densusianu îl credea «energetic» și animism «universal» – și pe care credea că-l face, nu-l făcea. Sau dacă are cîteva poezii simboliste, acestea sînt lipsite de forța expresiei și intensitatea muzicalității, indispensabilă simbolismului” (v. Ovidiu Drimba, „Simbolism românesc – Gh. Bacovia”, în *Noua Gazetă de Vest*, 26 mai 1937, p. 2). În schimb, Bacovia va fi mereu citat (asta, în special, după intrarea în manuale) ca exemplu și reper, căci în vreme ce simbolismul celorlalți e „deliberat” (constatare făcută de un evocator al *Vieții noi*, Eugeniu Speranția), al său, deși fără bază teoretică, e mai propriu; un simbolism „de o factură înaltă” (cf. Ovidiu Drimba, *loc. cit.*). El are o parte din defectele imputate simbolistilor de adversarii lor (bizarerii, exagerări, impulsuri morbide), dar și calități pe care ei le pretindeau: de pildă, sinceritatea, simplitatea, o stăpînire de sine în alcătuirea poemelor, înțit versurile par adesea spuse de „o străină gură”, deși ele sînt cristalizări ale unor întîmplări personale, trăite viu, acut.

La sfîrșitul anilor '30, Horia-Eugen Coșeriu arăta: „Deși socotit ca simbolist, Bacovia are laturi care-l apropie de alte curente. Astfel, aprofundarea senzațiilor subtile ale sufletului, trăirea puternică a momentului, sensibilitatea adîncă – sînt note de esență impresionistă; iar tendința de a evada, dorul de necunoscut, dorul de a cucerii absolutul – nuanțe expresioniste” (v. „Gh. Bacovia”, în *Jurnalul literar*, nr. 20, 14 mai 1939, p. 2). Acestea din urmă vor fi accentuate de critică, însă nu întotdeauna convingător, după mai bine de trei decenii. Pînă atunci „eticheta” sub care e trecut poetul rămîne aceea de „simbolist”.

Constantin CĂLIN

Premiile Festivalului „Toamna Bacoviană”

Premiul Național „George Bacovia” – Lucian Vasiliu
Premiul Opera Omnia – acad. Mihai Cimpoi (Republica Moldova);
Premiul pentru debut cu volum de poezie – Maria Pilchin (Republica Moldova);
Premiul de Excelență pentru întreaga activitate – Valeria Manta Tăicuțu;
Premiul de Excelență – Adrian Dinu Rachieru;
Premiul „Toamna Bacoviană” – Nicolae Scurtu

Premiile Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor

Cristina Ștefan (Bacău); Vasile Ghica (Galați); Petruș Andrei (Bârlad); Maria Elena Cușnir (Suceava); Petre Isachi (Bacău); Cezar Straton (Suceava).

Premiile revistei „Plumb”

Premiul pentru Poezie – Mihaela Băbușanu;
Premiul pentru publicistică – Dan Busnea;
Premiul pentru Proză – Gheorghe Ungureanu.

„Toamna bacoviană” 2016

Aflat la a IV-a ediție, festivalul-concurs internațional (19-24 sept.) a ținut Bacăul mai pregnant pe harta culturală a țării. Organizatorii (Consiliul Județean, filiala locală a Uniunii Scriitorilor, Inspectoratul Școlar al județului Bacău și Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”) au dovedit încă o dată că resursele punerii în valoare a brandului spiritual se dovedesc a fi inepuizabile. Prezența elevilor din gimnaziu și licee cu poezie, muzică și costume adecvate la statuia din centrul orașului de-a lungul unei săptămâni a creat o binefăcătoare emulație între unitățile de învățământ din municipiul (ar putea fi antrenate și școlile licee din județ), chiar dacă uneori calitatea lecturilor nu era fidelă conținutului textelor. A fost exploatată noua haină a Casei Memoriale „George Bacovia” și așteptăm cu nerăbdare amenajarea piviței acesteia ca sală pentru manifestări publice.

Deși, în linii mari, invitații sunt aceiași, de fiecare dată se creează senzația de respingere a deja-vu-ului și se caută ineditul. Așa s-a petrecut și în 2016, când împlinirea a 135 de ani de la nașterea poetului a fost pretext pentru a conferi identitate ediției. Poate că adevărată individualitate i-ar fi dat-o centenarul debutului editorial al poetului (volumul „Plumb”, 1916), Bacăul rămînând dator la acest capitol.

Cum era de așteptat, summumul manifestărilor a fost coloquiul „Bacovia, contemporanul nostru”, ținut la Colegiul Național „Ferdinand I”, unde poetul a fost elev și pe care l-a

etichetat cu sintagma „liceu, cimitir al vieții mele”.

Didactician desăvârșit, Grigore Codrescu – moderatorul întîlnirii – a izbutit ca pe durata a 50 de minute să adune o lecție despre George Bacovia, de care au beneficiat doar elevii profesoarei Mihaela Chiribău-Albu. Drept capăt benevolentiae, dirijorul a propus un pachet de dileme („Mai este contemporanul nostru Bacovia?”, „Cum de e receptat diferit de generațiile de cititori?”, „Ce-i de făcut pentru a onora datorită față de poet?”) și de ziceri-suport („Poezia lui Bacovia e lipsită de orice artificiu poetic” – G. Călinescu; „...singurul poet care s-a coborât în infern” – N. Manolescu; „primul nostru expresionist” – L. Ulici; „Brîncuși al poeziei” – M. Scarlat). Intervenițiile celor de la „prezidiu” ori din amfiteatrul fostului Liceu „George Bacovia” au intrat în grila propusă de Mircea Colosenco: „In primele cinci minute te ascultă toți, în următoarele cinci doar pereții, iar în ultimele cinci, nici naiba...”

Sintetici, la obiect, vorbitorii au configurat o exegeză orală de care e bine să ținem seama, iar cronicarului i-a fost ușor să rețină câte o vorbă considerată de el semnificativă.

Poezia lui Bacovia e „un rezumat al rezumatelor” și deține „sentimentul românesc” (M. Colosenco). „Un vers ca *Adio, pică frunza* îl înțelege esteti, dar și iubitorii de manele” (Valeria Manta Tăicuțu), dar „în opera lui încă există multe necunoscute” (Nicolae Scurtu).

Bacovia „trebuie văzut în crepuscul și nu în crepuscularitate” (Petre Solonaru). „În domeniul poeziei, România este un mare imperiu, zicea Nichita Stănescu. Recupezați, poeții din Basarabia fac parte din marele imperiu al poeziei” (N. Dabija). „În Bacău s-a născut acest filon dramatic, prelungit prin Sergiu Adam, Ovidiu Genaru, Ion-Tudor Iovian” (Th. Codreanu), deși Bacovia „nu a fost un martir al existenței, ci un fericit” (L. Chiscop). „Suferința la el nu mai e *dureros de dulce*” (A.-D. Rachieru). „Indirect, poetul s-a regăsit în marii filozofi” (Ion Dinvale).

Dintre propuneri: „Atenție la difuzarea cărții! Asta contează pentru a ne cunoaște” (M. Colosenco), fiindcă „pericolul de a se pierde dragostea pentru literatură este unul real” (Florentin Popescu); „Să se aducă la locul lui bustul lui George Bacovia! În curtea Liceului, soclul îl așteaptă!” (Grigore Codrescu).

Convingător, adică absolut deloc formal, discursul lui Sorin Brașoveanu – președintele Consiliului Județean –, cu adevărat un susținător al culturii băcăuane. Neobosit, ca și până acum, managerul proiectului – Dumitru Brăneanu. În 2017 ar trebui să fie și o avanpremieră pentru un eveniment dedicat A-ului literaturii române, ivit tot la Bacău, la 14 iunie 1818 – bicentenarul Vasile Alecsandri.

Ioan DĂNILĂ

În această toamnă, Bacăul a avut șansa unui eveniment artistic de excepție: expoziția Henri Matisse. Cum a fost posibil? Prin intermediul pictoritei Oana Ionel, plasticianul Dionis Pușcută a reușit să ia legătura, cu Thomas Emmerling, care a fost de acord să aducă la Galerile Alfa din Bacău cele peste 120 de litografii și desene Matisse, din colecția sa personală. Mai departe, Dionis Pușcută s-a ocupat de organizarea expoziției, care a fost deschisă între 10 octombrie și 10 noiembrie. Thomas Emmerling, născut în Nürnberg, a făcut o școală de pilotaj și este licențiat în drept. A avut o afacere, o firmă de

Expoziție Henri Matisse la Galerile Alfa

Thomas Emmerling: „Artiștii trebuie să fie uniți“

comerț internațional, pe care a vândut-o în 2013, pentru a se dedica exclusiv colecțiilor sale de artă. Este fericitul posesor a numeroase lucrări de la mari artiști ai lumii: Dali, Picasso, Renoir, Albrecht Dürer, Henri Matisse. Probabil Henri Matisse este mai cunoscut publicului larg din România prin celebra pictură: „La Blouse Roumaine”, despre care se spune că i-ar fi fost inspirată de faimoasele române, atât prin frumusețea lor fizică, cât și spirituală, care trăiau în Franța: Elvira Popescu, Elena Văcărescu, Anna de Noailles, Martha Bibescu. Henri Matisse s-a impus ca artist de geniu, în opera sa ocupând un loc foarte important litografiile și desenele figurative, care au putut fi admirate și în expoziția de la Bacău. Câteva dintre lucrările de la Galerile Alfa fac parte din seria „Jazz”, altele sunt ilustrații pentru cartea „Florileges des Amours”, de Pierre de Ronsard.

Am purtat un scurt dialog cu domnul Thomas Emmerling pe care îl redăm mai departe.

– Care a fost prima lucrare de artă pe care ați achiziționat-o?

Thomas Emmerling: S-a întâmplat în urmă cu 21 de ani, când am cumpărat o marină de Paul Flaubert. Apoi cu timpul, am achiziționat Dali, Picasso, Renoir, Dürer, Henri Matisse. Dürer a fost prima mea dragoste. Am aflat de el în 1971, pe vremea când eram la școală la Nürnberg, orașul meu natal, care este și orașul lui Albrecht Dürer.

– În expoziția Henri Matisse de la Galeria Alfa din Bacău există lucrări din seria „Jazz”. Apropo de acest lucru, s-a întâmplat vreodată să combinați o expoziție de artă Matisse cu un spectacol de muzică?

Thomas Emmerling: Nu s-a întâmplat până în prezent. Dar se va întâmpla anul viitor când lucrările lui Matisse din colecție vor fi expuse în Bulgaria, la Festivalul internațional de jazz de la Varna.

– Un element de legătură între Matisse și publicul din România ar putea fi... ?!

Thomas Emmerling: În primul rând, Matisse a avut mulți prieteni printre artiștii români: Theodor Pallady, Brâncuși, s-a cunoscut bine cu cei din Gruparea DADA, Tristan Tzara, Marcel Iancu...

– Să ne întoarcem la colecțiile lui Thomas Emmerling: în ce țări au fost expuse?

Thomas Emmerling: Au fost expoziții în Spania, Polonia, Germania, Austria, Luxemburg și, desigur, România.

– Spre deosebire de aceste țări, România vi se pare austeră?

Thomas Emmerling: Românii au un mare potențial creativ. Dar nu se iau în serios. Un motiv este că în mare măsură oficialitățile sunt dezinteresate. Cultura este așa cum oamenii o fac. De la aceste diferențe rezultă mentalități, mentalitatea germană, românească, franceză etc. Cultura este așa cum sunt oamenii locului. Cultura duce omenirea mai departe. Valorile sunt date de frumos și estetic, iar asta e ceva ce românii fac din ce în ce mai mult. Îi văd aplecați spre artă.

– În această ecuație, cât anume contează managementul artistic?

Thomas Emmerling: Arta este și o afacere. Indiferent dacă tabloul este albastru, verde, negru... spune-mi numele. Numele este brandul. Fiecare își face propriul nume. Sunt mulți artiști talentați. Nu trebuie să se piardă. Să o ia ca pe o meserie. Arta este nevoită să își facă singură marketing. Artiștii trebuie să-și caute cumpărători. Cunosco artiști și aici în România, dar și artiști bulgari, croați, sârbi, cu care sunt prieten și care singuri își vând lucrările. Dar de multe ori nu poți face singur asta. Din fericire, Europa are o tradiție veche în ceea ce privește breasla artistică. Există bresle de artiști. Trebuie să se ajute între ei. Artiștii trebuie să fie uniți.

Au consemnat
Violeta SAVU
și Irina BĂCĂOANU

• autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți •

Richard Flanagan

Să bați din palme cu o singură mână

Recompensat pentru fiecare roman al său cu importante premii literare, Richard Flanagan unul dintre cei mai buni scriitori australieni ai generației sale. *Lemn și dantelă*. Două simboluri pe baza cărora putem construi axele fundamentale ale romanului, apărut la Editura Litera, în 2016, traducere din engleză și note de Petru Iamandi. Două timpuri și două tipuri de oameni se întrezăresc în spatele acestor noduri simbolice, care polarizează narațiunea: tată și mamă, prezent și trecut, realitate și proiecție imaginară. Alternarea capitolelor este, de fapt, o suită de intrări și ieșiri din timp, analepsele justificând metamorfozele personajelor de-a lungul anilor. Prezentul (anii 1989-1990) capătă sens doar prin revelația trecutului (anii 1950-1960). Povestea Sonjei Buloh și a tatălui său, Bojan, prinde contur din momentul în care aceștia sunt părăsiți de Maria, soția lui Bojan și mama fetei. „Veneticii”, refugiați după război din Slovenia în Tasmania, își trăiesc drama familială suprapusă peste cea a istoriei. Tatăl, frustrat, inadapdat și căzut în patima alcoolului, nu reușește să-i ușureze traiul fetiței sale, mai mult chiar, îi traumatizează copilăria și adolescența, lăsând în sufletul său sechele iremediabile. Trecutul rămâne un vis aseasonat cu frag-

mente inconsistente de amintire, secretul păstrat de tată pentru protejarea fetei fiind revelat cititorului abia în final. Tot în final putem găsi explicații pentru reacții și impasibilități ale personajelor, pe care, altfel, le-am crede maladive.

Dramatismul, pe alocuri inutil accentuat, își pierde din consistență prin alternarea temporală ce devine obositoare de la un capitol la altul. Nu putem nega, însă, prezența unui stil narativ deosebit, romanul reușind să transmită emoție și să încurajeze o lectură cel puțin empatică. Punctele nevralgice atinse, abandonul, viciul, războiul, autoulcubilizarea și toate celelalte chei de interpretare posibile, au un numitor comun, suferința. Narațiunea pare a fi o pledoarie dramatică pentru acceptarea implacabilității unui destin nefavorabil. Optica pare a fi schimbată în final prin ideea de speranță, pe care o dă nașterea unei noi ființe, căreia i se promite, greu și tocmai de aceea credibil, absolvirea de vina familiei, care pare a-i urmări pe membri, ca un spirit totemic.

Scriitorul australian face vizibilă, încă de la început, o suprapunere a omului peste locul și timpul în care trăiește acesta. Nu știm dacă peisajul descris încă de la început nu este cumva o oglindă a tră-

rilor pe care le generează contextul Tasmaniei între refugiați: „În acest spațiu infinit, bărcile fuseseră construite ușă în ușă, de parcă până și ele se ghemuiau și se înghesuiau, tremurând, în fața atotputerniciei și a tăcerii necunoscutului, care putea fi binevoitor, la fel cum poate că nici nu-i păsa de oameni...” (p.11). Echilibrul narativ este realizat cu talent de Flanagan, evitând, în genere, derapajele subiective, viciile plasându-le în contexte atenuate (alcooolismul lui Bojan completat de munca lui susținută și dragostea nemărturisită pentru Sonja).

Deși obiectivă, narațiunea sondează adânc în interiorul personajelor principale, analiza psihologică justificând miza romanului, ilustrarea suferinței umane duse la paroxism (dovadă fiind și metafora din titlu). De pildă, așteptarea părintelui în mașină provoacă un amalgam de stări în sufletul fetei-victimă a destinului: „Auzind veselia din cârciumă, Sonja nu ar fi dat impresia că e nefericită în mașina-închisoare, așa cum o insectă vârată într-un borcan pare mulțumită de sine. Chiar dacă insecta țipa și chiar dacă fiecare țipăt îndepărta insecta și mai mult de singura persoană alături de care și-ar fi dorit să fie și care ar fi putut s-o facă să se simtă iar om” (p. 194). Orice artificiu narativ suplimentar este redundant, pentru conturarea unei realități pe care scriitorul originar chiar din Tasmania o prezintă, narațiunea pură, clară și simplă fiind suficientă. Poate din această cauză scriitura alunecă, pe alocuri, în melodramatic.

Ana-Maria TICU

A început spectacolul alegerilor – pe toate canalele se fac/ desfac/ refac alianțe politice dintre cele mai spectaculoase, atacurile nu țin cont de chiverniseli morale convenite iar armele sunt dintre cele mai diverse, fiind întrebuințate cu o dexteritate „proverbial balcanică”. Ca de fiecare dată, se simte nevoia unui nou suflu, oamenii vorbesc despre alternativă, în timp ce societatea în ansamblul ei pare să joace feste istoriei (a căta oară?) și să-i pregătească în chip fatal o altă surpriză. „Instituțiile statului” se află în continuă ofensivă, dând impresia că promiscuitatea prezentului își conjugă existența sub semnul unui ultimatum. Am de câteva zile imaginea aceasta a unui joc video neinspirat, unde *next level* nu implică verticala ci e doar o multiplicare la nesfârșit a acelorași acțiuni sortate din start eșecului.

Nu știu cum s-ar putea reinstaura firescul. Încep să am dubii cu privire la propria mea grilă de valori. Și totuși rămân cu încrederea că încă mai întrevăd ceva din calea ce trebuie urmată. Într-adevăr, modernitatea sub toate formele ei pare să-și fi semnalat demult neputințele. Omul contemporan este ultra-specializat, e „actantul” inginerilor nano, e dedicat carierei până la epuizare, prețuind tot ceea ce poate fi supus schematizării, clasificării. E Toma Necredinciosul prin instaurarea rațiunii în absolut toate domeniile de cunoaștere. Ar fi interesat să cuantifice frumosul, să patenteze un algoritm de conversie al celor mai nobile dintre sentimente. Iubirea se joacă pe paliere diferite, ce nu rareori se intersectează. Sintagma „liberului arbitru” este din ce în ce mai des greșit-uzitată, funcționând iluzoriu-magic sub forma unui sceptor din vechimi ori precum un laser în mâna lui Darth Vader.

cronofiabile

Marius MANTA

Ernest Bernea, despre simplitatea privirii

Leșiți din iureșul caruselului, privirea fixează linia orizontului, parcă incapabilă de a percepe aparițiile certe, întâlnirile providențiale. Spațiul livresc echivalează cu una dintre ultimele redute. Trăiesc cu impresia că perioada interbelică nu și-a spus încă ultimul cuvânt. Nu mi-am propus neapărat să scriu despre Ernest Bernea, cât mi-am dorit să împărtășesc în acest material îndemnul său la simplitate.

Și totuși... cine este Ernest Bernea? De fapt, cine mai este Ernest Bernea astăzi? Cu siguranță, numele său a atras de-a lungul timpului acuzații mai mult sau mai puțin juste. Biografia-i este demnă de aceea a unui roman, greșelile (câte vor fi fost!) ar avea nevoie de comentarii obiective/ contextualizate. În fond, întemnițările sale mărturisesc mai degrabă faptul că a fost un mistic lipsit de pricepere politică. Sinceritatea scrisului însă, cucerește! Deprins cu dificultățile materiale încă de la cea mai fragedă vârstă, Ernest Bernea avea să rămână un auster până la sfârșitul vieții, prețuind-o ca

semn al iubirii lui Dumnezeu. Ce mare distanță de la vânzătorul de covrigi și îngrijitorul în port (postaze în care îl găsim la tinerete) – până la studentul Facultății de Litere și Filozofie București, acolo unde i-a avut ca profesori printre alții pe Nicolae Iorga, Nae Ionescu și Dimitrie Gusti. Sper să nu greșesc, preț de circa trei ani, Ernest Bernea a obținut o bursă la Paris, unde s-a specializat în *Istoria religiilor*, ulterior la Freiburg, unde a studiat pentru puțin timp cu Martin Heidegger. Volumele publicate sunt numeroase, mare parte a acestora fiind fie tributare perioadei Nae Ionescu, fie perioadei în care a activat din postura de cercetător în cadrul *Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei Române*, loc unde fusese susținut, printre alții, de Perpessicius ori Alexandru Philippide. Parte a volumelor sale: „Riturile”-1932, „Crist și condiția umană, antropologie creștină”-1932, „Stil legionar”-1937, „Muzeul românesc de etnografie”-1937, „Filosofia la Universitate”-1937, „Cartea Căpitanilor”-1937, „Preludii, eseuri”-1937, „Gând și cântec, poezii”-1939, „Îndemn la simplitate. Mărturisiri pentru un Om Nou”-1939, „Moldovă tristă”-1939, „Pași în singurătate”-1940, „Timpul la țaranul român”-1941, „Colina lacrărilor”-1943, „Maramureșul - țară românească”-1943, „Firide literare”-1944, „Cadre ale gândirii populare românești: contribuții la reprezentarea spațiului, timpului și a cauzalității”-1985. Din

păcate, mai ales atunci când au fost retipărite, cărțile i-au apărut în condiții improprii. Apoi, alte lucrări au rămas nepublicate, așteptând parcă momentul potrivit pentru o reconsiderare a întregii opere. Dincolo de circa cincisprezece manuscrise netipărite, interesante cele șapte „Caiete intime” care formează un soi de jurnal filosofic, scris în anii de după ce a fost eliberat.

Trebuie să recunosc, „Preludiile” (Editura „Predania”) lui Ernest Bernea au constituit punctul de plecare pentru materialul de față. Conceput sub forma unui triptic, volumul aduce laolaltă „Îndemn la simplitate” (ce mai fusese tipărit la Editura „Cugetarea” în 1941) dar și două inedite – „Cel ce urcă muntele” și „Trepte bucuriei”. Evident, paginile nu propun un sistem filosofic în adevăratul sens al cuvântului ci, situate în afara caracterului tehnic, presupun o bucurie a mărturisirii, un joc axiologic-existențial situat între simpla notație și eseu. Paginile compun mărturiile unui sens afirmativ în fața vieții. Subtitlurile existente dau măsura exactă a „preocupărilor”: „Magia minciunii”, „Fragilitatea omului”, „Înnoitorii” (cu un focus pe copil, femeie, poet, sfânt), „Omul, mister al existenței”, „Bucuria de a fi în lume”.

„Preludiile” lui Ernest Bernea aduc față în față două paradigme – pe de o parte, omul modern (prins într-o continuă postură de a-și satisface dorințele), pe de altă parte un homo religiosus care pune la

bazele existenței sale libertatea creatoare ce vine din iubire. Iată un asemenea pasaj care aduce aminte de Dumitru Stăniloae, implicat de viziunea asupra sentimentului de iubire împărtășit de cele trei Ipostasuri ale Ființei Divine: „Libertatea este un dar al lui Dumnezeu. Libertatea nu poate fi decât interioară, nu poate fi decât dragostea și creația; libertatea este putere deschisă pajiștilor înflorite ale lui Dumnezeu. [...] Neputința de pătrundere în ființa celuilalt, neînțelegerea între om și om face ca fiecare dintre noi să existe ca într-un univers închis. Aici sunt un izvor al dramei omenești, un izvor neîncetat de suferință. [...] Creștinismul e mare și tămăduitor pentru că pune această virtute în centrul lumii și al vieții. Omul poate învinge pe calea ei drumul aspru și trist al singurătății, poate atinge pajiștile luminii și contemplației, poate culege florile rare ale dumnezeirii deschizând ființei noastre tot ceea ce până acum nu-i era dat să cuprindă”.

Paragrafele se succed unul după altul într-o ordine firească, răspunzând spontan unor întrebări preexistente. Când sensul vieții noastre este mărturisit, asistăm la bucuria celui care încă își întrevede rostul, a celui care nu-și scapă din ochi ținta finală. Dacă panseurile despre omul politic aduc aminte de „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”, în „despre prietenie” asistăm parcă la un excurs peripatetic, pentru ca ulterior, în „despre tăcere și rugăciune”, să ni se explice care-i scopul final al vieții. Deși învățătura lui Serafim de Sarov nu este explicit formulată, treptele bucuriei sunt în mod tactic pricinuite de întâlnirea în Duh, acolo unde „minciuna lumii” ori „luminile orașului” își pierd din concretețe.

Din dorința de a proba sinceritatea unei lumi cumva uitate, voi închide această pseudo-invitație de a-l reciti pe Ernest Bernea odată cu următorul pasaj: „Dragostea este începutul lucrurilor, din dragoste se hrănește totul. Nimic nu se poate face, nimic nu sponorește, nimic nu dăinuie fără dragoste: dragoste de Dumnezeu și de om, dragoste de tot ceea ce ne străjuie și ne întovărășește viața aceasta atât de plină și de nesocotită. Un val de aer ușor și cald, acoperă sufletul îl purifică și îl înalță spiral în inima cerului. Prin dragoste omul călătorește în lumea dorurilor lui turnate de la început în cupele sufletului”.

• revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor • revista revistelor •

La Iași apare și revista „Scriptor”, sub conducerea poetului Lucian Vasiliu, o revistă ce s-a impus în peisajul revuistic național încă de la apariția ei, în urmă cu doi ani. Este o revistă bine ancorată în realitatea culturală românească de astăzi. Poezie, proză, pagini din literatura lumii, interviuri, critică de întâmpinare... este programul ce a făcut-o apreciată și foarte căutată de cititori ce vor să se informeze despre ce se întâmplă în ograda literaturii noastre (și nu numai). Recomand eseurile, mai ales că unul dintre ele este dedicat lui Bacovia. Constantin Coroiu, „Bacovia sau poezia în stare pură”, unde îl apreciază pe ilustrul său exeget băcăuan: „A vorbi despre posteritatea lui Bacovia, despre figura sa singulară în conștiința literară și în planul receptării critice, este, cred, obligatoriu a ne raporta la studiile și eseurile monografice ale criticului și istoricului literar

Constantin Călin, în care marele poet și-a găsit biograful și exegetul cel mai riguros și cel mai devotat, așa spune ideal”.

Proză de Alin Cristian (Taiwan), „Silvestralia” și Irene Postolache, „Badea Nădrag”.

Desigur, cărțile editate de Editura „Junimea” au tratament preferențial (profesional, de fapt) și putem citi despre ultimele

aparitii, ale unor scriitori bine cunoscuți publicului: Ioan HOLBAN. Romanul colectivizării (cronicar: Ioan Florin Stanciu), Iluzia tristă a fascinantului amant (cronicar: Dorian Obreja), Ștefan LEMNY (Paris), Chemarea istoriei (Alexandru Zub), Nicolae CREȚU, Alexandru Zub despre Eminescu, Traian DIACONESCU, Ars poetica... (George Popa), Vasile IANCU, Marcantă personalitate... (Dumitru Vitcu), Anastasia DUMITRU, Abordări... (Anamaria Ciubotaru), Florin FAIFER, Dramatizări... (Constantin Paiu), Victoria FONARI (Chișinău), Multiculturalismul... (Leo Butnar), Diana VRABIE (Chișinău), De la Petru citire... (Vasile Iftime), Mihaela GRĂDINARIU, Versuri în teasc... (Liliana Cora Foșalău), Ioan RĂDUCEA, Crimă și răspundere (Lucian Zup). (D.P.)

mondo musica

Liviu DANCEANU

Ei, noi

M-am nimerit de mai multe ori la festivalul Presence organizat de Radio France, la Paris. De fiecare dată, chiar dacă manifestarea avea un cap de afiș (o celebritate a muzicii contemporane) care se nimerea să nu fie din Hexagon, muzica franceză era expandată fără rezerve, având funcția electronilor dintr-un atom. Nu același lucru putem spune despre tizul dâmbovitean al festivalului parizian: Radiro, (organizat de Radio România) care timp de nouă zile a programat un singur opus românesc! – Rapsodia I-a de Enescu, (și acela restituit de o orchestră chineză), stingher și distonant, ca un mac roșu într-o câmpie arămie. Aș spune că e strigător la cer. Un păcat asumat, cred, deliberat de cei ce pun la cale, altfel nu-mi explic gestul, „defrișarea” creației muzicale contemporane autohtone. Ba nu defrișarea, ci, pur și simplu, nesocotirea acestei creații, care, astfel, se vestejește ineluctabil. Dacă sunt întrebați, atenționați, admonestați, organizatorii au, evident, justificări pentru tot ceea ce fac și dreg, adesea declamându-le fără urmă de regret și fără complexe, chiar dacă nu sunt dintre cele mai onorabile: „că orchestrele radiodifuziunilor străine vin cu programele lor”, „că publicul nu prea înghite ofertele componisticii naționale”, „că, vezi Doamne, trebuie să fim cât mai eficienți financiar” etc., etc. Lasă că Radiro e făcut cu fonduri provenite din domestiile noastre taxe pe care le plătim la SRR, precum și din stipendia pe care Parlamentul o varsă în contul aceleiași instituții (deci, cu bani publici). Lasă că festivalul este oglinda densității din care e alcătuită prezența noilor lucrări românești pe frecvențele posturilor noastre obștești. Lasă că, într-o semnificativă măsură, același Radiro întreține visul supra-dimensionat al managerilor de a împlini o formă de troc (te chem, mă chemi), din care derivă cea euforie a posesiei, cu tot ce decurge din ea. Să fiu bine înțeles: nu vreau să culpabilizez, în nici un caz, schimburile culturale în sine. Există reciprocități care se fac prin răvnă, ingeniozitate, competență și, de ce nu?, cu participarea șansei. Dar nu prin abuzul de putere, prin înșelătorie, mercenariat, afaceri de gașcă, slugărnice. Și, cel mai important, prin sacrificarea creației naționale. E o ticăloșie asumată ca misiune. Asta pentru că Radiro a încăput pe mâna unor indivizi lacomii, fără scrupule care, indiferent de calitatea lor reală, au obținut, fraudulos, o funcție, o emisiune, o investire, ce i-au schimonosit lăuntric, ajungând, astfel, să decidă discreționar soarta muzicii românești. Aș fi vrut ca după primele ediții, să apară acea fărămă de conștiință, acel furor de bine, care să sugereze că ceva nu e în regulă. Aș, aceeași președinți ori directori perspicace își răsucesc onorabilitatea (atâta câtă este), încât să ne convingă că așa este corect (era să spun, politic) și că totul este în beneficiul muzicii noastre. N-aș vrea să fiu în pielea unor atare specimene. Desigur, nici ei nu vrea să semene cu noi, cei pe care ne consideră drept niște nulități cărtitoare. Cât despre muzica românească, în accepțiunea lor, nu e decât o cărpă cu care ștergi pe jos. Dar, dacă e așa, atunci de ce vor să rupă această amărâtă de cărpă? De ce, prin strategia lor managerială, irump în spațiul public, cu atâta tupeu, lipsă de sinceritate și într-o variantă, din păcate, lipsită de cel mai nevinovat haz și elementar har? Cum să rămâi indiferent când, sub ochii tăi, se petrec asemenea orori? Nu că am fi noi campionii devoțiunii pentru drepturile muzicii românești, dar nici ei nu pot pretinde, la nesfârșit, competențe în dezvoltarea unor poze demiurgice.

TELEVIZIUNEA LITERARĂ

www.televiziunea-literara.ro

tvbucuresti@yahoo.com

0722.410.597
0740.370.665

Preocupările. Spitalul. Sala de spectacol

...de secole, începutul...istoric...devenise...
prin reluări...neterminat...al drumului.
...în față,-n spate, defrișate, bălăriile
reocupau grăbite-același spațiu...
...de nimeni...străbătut...

...lucrau, intelectual-imitative...compensările.
...se aduna, Singurătatea...în puncte cardinale.
...drumul...imagina...că ar fi gata construit...

...(...gândul...prin ascunzșuri...existent...
să nu dispară...evita...să se exprime.
...captivă, limba...între-argumentări
își tănuia...tăcerea...spaima...în rime.
...fără acces la înșiruirile de ritmuri...
punctat...juca...în pauze...înțelesul.
...în Țările-Române... se radea...
...că peste tot... ar fi la fel.
...se adapta...contra lecturii... scrisul...)

...premeditată...vieții...relaxate-n sensuri,
uitarea-și rătăcise...ca ducă-se-n pustii...
a nimănu...povestitoare...amintirea...
între hotare...ape, munti, câmpii
sub porțile...interne...proprietare
a codrilor...cu suprafețele...concesionate...
în viitor...orașelor...prin demolări...
de termen, înainte...sătește...returnate...

(...străine la origine...valoarea...importanța...
fără echivalențe...erau...de ne-tradus.
...în consecință...pe coclauri...acționa...permisă,
prin veselie...răzburare...seriozitatea...)

...arhetipal, se întărea...pretată...neștiința...
inclusă...în tradiție...să nu retrogradeze.
și absolut...cunosătoare...la nivelul ochilor...
dezaproba...Subiectului...postura...personală...
...când împletea...statal...un gard utilizat...
...cu decorațiile...agățate...de nuiel...

...se bucurau...realizările...cu verbul...
...pe mâna...Așteptărilor...din vreme...dat...
...din listă, șters...periculos...de constructiv...

...confuziile...creative...în sistemul
perceptiilor...timpului-rămas-în-urmă,
recomandau...ca sănătoase...afecțiunile...
...acelui tratament...subordonat...

pe lutul trunchiului străvechi se imprimau,
moderne...post-moderne...ramurile.
...se spulbera sub vijelia...Arealului...
...internelor...
culoarele de întreceri planetare:
nedrepte...inestetice...de acuzat...

...mentalitățile...înlocuind...realitatea...
...alternative...căutau...comertului.
comunicarea...total înlăturată...le găsea.

...(...în creșteri, diferențe existau...de ce ?...
...când linia de naștere...fusese-aceeași...!
...învecinările...resursele...condițiile
dădeau răspunsuri...adevărului:
...prin aplicare...adevărat...pe dos...)

...zâmbea misterios...contrarie...imaginea...

...la fel își obținuse libertatea dicționarul...
(prin sângele...barbar lăsându-se vărsat).
...stăpân...era...ales...subconștientul.
...inconștientul...între noțiuni...executiv...
...ironic...instruia...în șanturi...conștientul...

...prin ficțiune...literar...ecourile...goale...
de vânt, amestecate...aduse de aiurea...
calificate...în limbaje...stiluri...forme...
...religios...politice...pedepsitoare,

Gheorghe
CHIȚIMUȘ

se propagau...oricăru viitor...prin calcule
poetic-intuite...în pozițiile-astrelor
originar-contemporane...simetriilor trasate,
a pagubă...prin realism...necesităților,
decorativ...schimbate...pe cumpărături...

...erau iertați...consumatorii...puși pe fapte...
asociați...produselor...când nu știau ce fac...

...prin melodii, la ordin, hăul-plutitor
trăgea la vâsle...sub scena dansatoare.

...în sala de spectacol...pe largimea străzilor...
netulburat, ca statuar, în public...național...
se respecta...acoperit...conducător...
specificul-de-liniște...a jafului...de țară...
prin abordare...contra-indicat...Subiectului,
estetic sancționat...și definit...banal...
(producțiile culturale...își vedeau de treabă)...

(se activau...în monologurile-inter-colective...
...pe scenă...personificate...cuvântările:
decât să renunțăm la hazul...de noi înșine...
...de cellalți...născător...cu demolările...
mai bine-ar fi...să nu mai fim !)...

...Cântați...pe plac...un Areal...Levantului...
...memoriei pierdute...asemănător...
deosebirilor...de pomeneire, pentru generații...
...în Panait Istrati...solidare...
...umanului...de Bărăgan)...Dreptății...
...pe inima-mpietrită...evocând trecutului...
de măcinare...a prezentului...în Diagnosticul
scăzut identic...și adăugat,
măsurii...aberațiilor...programat...normale...
...ca moștenire...transmise...viitorului
prin despărțirea vieții...unice...în două:
de-o parte, cei conduși...spre partea oferită
cortegiului...peste morminte...domnitor...

...Cântați...de voie...să cântăm...
...sub negurile-înșorite...suprafețele-carpatiche...
...precum ne vine...cu seceta...cu ploile...
...în re-sălbăticirile...comandamentului...
...străfundurile Traciei...urcate în movile,
cu centrul ocupat...de paturile...internate...
prudent...tratate...să nu se indigneze...
...cu somnul...responsabile...al țării...

...timpul...rămas în urmă...întrerupea...
...supuse...devenirii...vârstele...

...originea impietirii...deținea comanda
prin starea mohorării...non-verbală
corespondentă...actuală...cu vocabularul
ajuns...de coborâre...doar cât va fi urcat...
...din vârful piramidei, până-n temelia
simțurilor...natale...scufundate...
...comune...fără de simțire...cu adresa
...destinatar...expeditoare...împărțită...
...ieșind...biruitoare...inutilitatea...
...când soarta...cu un sens...se alegea...
...sub reciprocitățile,-n cruciș...vecine...

...ca apropiere-ne-conștientizate-depărtările
după dimensiunile...croite...ale neamului...
...pe față și pe dos...valabile...popoarelor...
...infinitatea...o încadrare...între hotare...

Gabriela HUREZEAN

Labirint

Cum să înțelegi ceva ce nu se poate număra, numerota, fereca în pătrate perfect egale

Cum să auzi, agonice, scâncetul dragonului, când în azul tău zbârnăie un ocean de span? Și cum să găsești ieșirea din labirint când labirintul șerpuieste, bolborosește, pe nesimțite împietrind în tine?

Prea târziu

Trece o zi încă o zi și încă o zi stol străveziu de elfi injurându-te de mamă.

Capitulare

Locuit de noapte ca o statuie de apă cu ochii închiși există acum în afara ta, neliniștite, cărțile falfăie-n stoluri și bezna fără cruțare te-nvăluie-n mantia-i rece și grea. Strângi pleoapele tare și dulcea, calina demență îți mistuie orice putere de-a fi și-a rosti, justitoare, visele te cotropesc în trezire joc de oglinzi măsluind o spărtură spre zi. Și simți podidindu-te fără de veste o bunătată soră cu moartea și-o dragoste rea și-un dor de ducă și o umilintă de-a fi strivit și de-a îngenunecha.

Masca obligatorie

Răsul grohăitor al întunecimii și sunetul lui secund la această limită gândirea nu mai poate fi măsurată în lumeni. Băjbăi printre concepte cum noaptea în voliera cu păsări împăiate pe când cele neștiute de tine în tine se ascund. Și zic tie, magister: Vei dobândi înțelepciunea numai recunoscând tristetea ca funcție vitală a creierului, marea nemângâiere ca echipament de protecție, masca obligatorie pe figură, oneori apărându-te, alteori doar ascuzând.

Descoperirea luminii

Ridică-te de jos, curăță-te bine de țărână și de sânge. Spatele drept. Fruntea sus. Privirea înainte. Nu te crispa. Nu te uita înapoi. Și mai ales nu plânge. E timpul să pleci. Sprijină-te de inocența ta

cum te-ai sprijini într-o cârjă de rouă. Vei intra în templul tăcerii și vei aștepta. Sandalele de papirus vor foșni pe bazalt abia cât aerul când plouă. E bine acum. E bine. Ai depășit și ultimul obstacol. Stăpân esti pe tine cât însuși ești răscumpărarea ta. Zidurile se dilată până la transparent. Ești unicul actor în Marele Spectacol.

Persuasiune

Între tine și visul tău pleoapa ca un gard de sârmă ghimpată. Vertebrele înfloresc suav anemone de sticlă în timp ce umbra ta prin peisaj răsfirată îți amintește din nou cu slugărnicia-i de gheață că ar putea să fie și mai rău. Și te simți bine. Și te simți în viață.

Muzica sferelor

Preafericită iarbă sub roua gândului tău, nebănuită oprește drumului tău către moarte, cum legea compensației desparte răul de rău și binele de bine prin tine în tine desparte. Puncte cardinale nu are oceanul astral, milioane de sorii, milioane de căi înșelătoare. Muzica sferelor deturnând speranța amiral te va face quasar al altei galaxii legiuitoare.

Mărțișor

Ți-a adus un mărțișor: portretul tău cât o palmă de copil pictat după o fotografie nereușită. Te-a lăsat să-l contempli câteva secunde apoi l-a ascuns la loc în buzunarul paltonului și a plecat. La fel primăvara vine an de an îți arată mărțișorul apoi îl ascunde în buzunar apoi pleacă.

Natură moartă cu balanță

Mântuiui spovedite cuvintele deși dintre toate miștea cuvântul de care legaseși cu sfoară o rană în formă de stea. Șovăiam între dreptul de-a crede sau nu mă-ntrebam de ce eu și nu tu, rămâneai preț de-o blândă minciună miezul ascuns al eclipsei de lună. Era frumos în mine cum treceai cu mirare ca-ntr-un cimitir străveziu sub ninsoare.

Cap limpede

Ziua aceasta ca o greșeală de tipar plecând îngândurată cu ultimul tramvai ne lasă povara de iad și de rai a nopții cerșinde cu mâini de avar.

Marionete suntem printre ațele ploii și ațele ploii sunt viața acum, miezul de noapte și asmutite copoii dar ziua scadenței își vede de drum.

Baloane sticlind sunt vorbele-n aer cum stau nemșicate pe cerul prea jos, ca pe un raft de tarabă soios cuvintele noastre sunt hohot și vai.

lumi anglo-saxone

Elena CIOBANU

Zidul lui Trump și butoiul de Amontillado

„Hei, Trump, hai să coborâm în pivniță să bem niște vin și să vorbim despre zidul ăla”, i se adresează recent *hauntingly* (un utilizator de pe internet) prezidențiabilului republican. Aluzia e destul de clară pentru cei familiarizați cât de cât cu problemele campaniei electorale din SUA. Donald Trump, năbădăiosul candidat republican, a așezat la loc de frunte pe lista cu prioritățile sale în materie de politică externă construirea unui zid „impenetrabil, fizic, înalt, puternic, frumos” la granița cu Mexicul, pentru a stopa valul de imigranți venind de acolo, lucru care, desigur, nu le cade deloc bine mexicanilor ori imigranților deja sosiți în SUA.

Însă invitația de mai sus, postată pe *Tumblr* (un site de microblogging extrem de popular printre tinerii din generația mileniului), nu ar fi fost lansată niciodată dacă zidul lui Trump și postura lui de clown nu ar fi fost asociate de mentalul colectiv cu o povestire sumbră, impenetrabilă și ea în destule sensuri, scrisă de către Edgar Allan Poe acum 170 de ani, *Butoiul de Amontillado*.

Foarte pe scurt, povestirea este „filmul” unei crime relatate chiar de către ucigaș, un anume nobil italian (Montresor) care, dorind să se răzbune pe un prieten (Fortunado) pentru multele jigniri pe care i le adusese (dar pe care nu le descrie în text), se hotărăște să îl pedepsească. În timpul unei nopți de carnaval, Montresor îl ademenește foarte abil pe Fortunado în pivnița sa, manipulându-i vanitatea de cunosător de vinuri. Fortunado, costumat în mășcărie, amețit deja de băutura, îl urmează pe Montresor până la o tainită din fundul pivniței unde, chipurile, s-ar fi aflat un butoi cu vin de Amontillado, pe care Fortunado trebuia să-l guste ca să vadă dacă e autentic sau contrafăcut. Ajunși acolo, Montresor, după ce îl îmbată și mai abilit pe amicul său, profită de mîntea tulbură a acestuia și îl leagă în lanțuri de unul din peretii albure cripte căptușite cu oasele morților îngropate acolo de-a lungul timpului. Apoi îl zidește înăuntru de viu fără niciun fel de remușcare și îl lasă acolo.

Lugubra și dificila povestire a lui Poe pare cu greu pretabilă la reinterpretări postmoderne usuritate, și cu atât mai puțin relevantă pentru figura lui Donald Trump. Totuși, conexiunea s-a făcut. Pe *Tumblr*, fenomenul a căpătat o amploare impresionantă prin numărul de *memes*-uri pe care le-a generat. Totul a pornit de la un scurt dialog iscat din senin între doi utilizatori: „nu sunt meschină și nu vād de ce aș ține ura în mine în continuare. În fine nu ai vrea să vii în pivnița mea și să gusti un vin de colecție”, postează *popularlesbian*, la care răspunde *hamburgertrousers* astfel: „eu cu o pălărie caraghioasă, complet epuizat: frate ce-aș veni!” (din motive de acuratețe a traducerii, nu am făcut nicio modificare a punctuației originale). Acesta este nucleul din care, în mod cu totul imprevizibil și, pentru mulți, inexplicabil (deși unii spun că povestirile lui Poe sunt favorite constante în preajma Halloween-ului), au izvorât, în ultimele săptămâni, o cascadă de comentarii sub forme foarte diverse: texte scurte, mici rime, dialoguri imaginare, desene, animate sau nu, imagini, picturi, povestioare, bancuri, glume de tot felul, jocuri de cuvinte și de sensuri, link-uri, clipuri... într-un cuvânt, *meme*-uri.

Fără să fac istoria termenului, voi spune doar că *meme*-urile ilustrează perfect acea cultură a parodiei despre care vorbea profetic Linda Hutcheon, o contra-cultură care preia trecutul și/sau prezentul în forme destul de superficiale, schematice, recuperându-le relevanța pentru o masă mai largă, reordonându-le, reformulându-le, modificându-le, jucându-se cu poftă cu ele, într-o atmosferă relaxată, totuși nelipsită de atitudine critică, dar care nu-și propune, în principal, decât să creeze *entertainment*, adică petrecerea plăcută, activă, a timpului liber. Postaci de pe *Tumblr* sunt, în general, elevi sau studenți oarecum „tocilari”, cu posibilități intelectuale și creative. Însă au loc generos, desigur, și cei mai puțin inspirați, dar cu o cât de mică prezență de spirit. Locul e democratic și competitiv: succesul nu vine decât dacă *meme*-ul „vorbește” cu adevărat celorlalți.

Meme-urile care combină ingenios, mai mult sau mai puțin consistent, povestirea lui Poe cu discursul lui Trump au și o funcție sublimatoare, eliberatoare de agresivitate și resentiment: „trump ne-a spus să construim un zid și așa am făcut. I-am dus pe el în pivniță și am făcut zidul acolo” (*came-desmoullins*). Dar *Butoiul de Amontillado*, ca metaforă culturală deja, nu este exclusiv legat de Trump. Într-un *meme* cu un desen în care două personaje de desen animat stau întinse de-o parte și de alta a unui zid, comentariul sună cam așa: „doar noi trei: eu, tu și acest zid de cărămidă pe care l-ai construit între noi.”

Cultura înaltă, se vede treaba, supraviețuiește în moduri cu totul imprevizibile. Ele ne spun multe despre felul în care generațiile crescute cu calculatorul în brațe înțeleg lumea. Lucru deloc de neglijat.

Vasile PRUTEANU

Festivalul Internațional „Zilele Muzicii Contemporane“

• ediția a XXX-a •

Fără emoție despre actualitate

Primul concert al festivalului a adus în atenția publicului o modernă și actuală lucrare a lui Liviu Dănceanu, compusă cu o deosebită ingeniozitate, cu un ritm trepidant, care obligă auditoriul la o activă participare: Tele-opera pentru soliști vocali și orchestră „Homo Videns“. Formația și soliștii care se angajează într-o asemenea interpretare trebuie să dovedească o cunoaștere aprofundată a noilor curente de gândire, o apreciată tehnică interpretativă și multă elasticitate în rezolvarea pasajelor de virtuozitate. Filarmonica „Mihail Jora“ și soliștii Simona Jidveanu (soprană), Antonela Bârnat (mezzosoprană), Cristian Petrescu (tenor), și Constantin Trașcă (bas), sub conducerea dirijorului Cristian Lupeș și în regia și scenografia lui Daniel Prallea-Blaga au realizat un spectacol pătruns de o actualitate ce uneori ia chiar aspecte groțesti. Dintre coperțile lucrării se revarsă o suverană revoltă, îndreptată asupra a tot ce-i nociv și infam în viața publică. În creația lui Liviu Dănceanu găsim un alt soi de profunzime-acela care surprinde comportamente în vâltoarea vieții din care tâsnesc idealuri, victorii și înfrângeri, rezultând de aici triumful vieții pure, stenice asupra vicisitudinilor și comportamentelor mizere. Fiecare celulă muzicală este supusă unui serios filtru cerebral, permițându-i dirijorului să realizeze un program viguros, dificil, restituind operei lui Liviu Dănceanu întreaga ei încărcătură cerebral-emoțională. Având un grad apreciabil de dificultate, lucrarea a solicitat intens calitățile interpretative ale Filarmonicii „Mihail Jora“ (în

lată că după un impresionant cortegiu de 153 de concerte și recitaluri, aparținând unui număr de 349 compozitori, după 6 colocvii-simpozion, 8 conferințe, 14 expoziții de artă plastic inspirate din opere muzicale, 49 de filme, un recital de pantomimă, un happening, un spectacol de teatru dramatic, 5 spectacole de operă, unul de balet, unul folcloric, Festivalul internațional „Zilele Muzicii Contemporane“ de la Bacău a ajuns la a XXX-a ediție, fiind primul de acest gen din România și singurul care a rezistat vicisitudinilor politice ale perioadei pre-revoluționare. „E o împlinire a ceva ce, acum trei

special ale corzilor, alămurilor și percuției), dirijorul fiind obligat să „navigheze“ pe o partitură plină de surprize, în care orice eveniment este un suspans, „relatat“ fără nici o emoție.

Inima este o sursă a creativității, a iubirii, a curajului și a credinței

Într-un oraș ca Bacăul, cercetele Festivalului „Zilele Muzicii Contemporane“, ca și manifestările artistice însoțitoare sunt un real izvor răcoros în care spiritele noastre, adesea obosite, își află deplina reculegere. După unii, arta muzicală este în declin, după alții traversează o perioadă de înfrigurate căutări, iar după alții ea este într-o evidentă înflorire. A da vreă sentință este imprudent. Putem spune, totuși, că muzica reflectă cu precădere situația actuală a lumii, zbaterea ei, convulsile ei, patimile care o macină, arta căpătând fie

decenii, nu era nici măcar un vis“ scrie Liviu Dănceanu, directorul și unul dintre fondatorii acestui eveniment devenit istorie. Istorie cu bătaie lungă cel puțin pentru evoluția fenomenului sonor contemporan. Încetul cu încetul, orașul Bacău a devenit centrul unor activități al celor mai tineri compozitori români și europeni. Dar dincolo de aceste cifre seci, câtă chintesență de spiritualitate, de sensibilitate ascunde fiecare dintre lucrările restituite, cele mai multe „nedescoperite“. Concertele din festival sunt o reală undă, un izvor răcoros în care spiritele noastre, uneori obosite, își află deplină reculegere. În atmosfera

de solemnitate, de liniște, impusă de prezența muzicii, fiecare auditor a trăit frumusețea, gingășia, profunzimea unor lucrări și a respins în aceeași măsură, dar tacit, nonvalorile, o creație lipsită de sensibilitate, un sunet discordant sau o prezență artistică mai puțin măistră. Din fericire, niciunul dintre cei aproape 350 de compozitori, prezenți cu lucrări în festival, nu ne-au propus opusuri mediocre, ci au ales cele mai împlinite estetic creații muzicale, trimise filarmonicii băcăuane sau ansamblurilor vizitatoare și soliștilor din aproape 80 de țări ale lumii.

accente tragice, fie telurice sau alunecă într-un științificism adesea greu de descifrat. Se dovedește că muzica, la fel ca alte arte este infinită. Ne întrebăm mereu unde este acel „ceva“ mare, covârșitor în fața căruia să ne prosternăm, capabil să exprime genialitatea efervescentă a lumii moderne? Creații mari există, capacități și talente sunt numeroase și pretutindeni. Trebuie, așadar, să apară acele genii capabile să impună respect și admirație întregii lumi. Poate că ele există, dar încă nu le-am descoperit. De aceea, nu trebuie să ne speriem de îndrăznelele unor scriituri ce nu acceptă autorități tehnice, precum opusurile lui Liviu Dănceanu.

În cel de-al doilea concert al festivalului, compozitorul ne-a propus două partituri inspirate de suferințele cardiace – a căror parcurs sonor ne amintea foarte discret de dramele elisabetane, dar pe un nivel estetic mai puțin vast. Pentru a ilustra științific un asemenea demers, compozitorul a invitat pe prof. dr. Eduard Apetrei, vicepreședintele Academiei de Studii Medicale, să comunice publicului faptul că inima con-

tolează fiecare celulă a corpului, dar percepe și semnale din afară, iar electrocardiogramele sunt unice și nu seamănă niciuna cu a altui om.

„Inima este sursă a creativității, a iubirii, a curajului, a credinței, inima este esența existenței noastre, centrul ființei, fântâna vieții din care ne adăpăm“ – spunea cu multă căldură eminentul cardiolog Eduard Apetrei.

„Tachiardia“ și „Tachiardia again“ (cele două piese propuse de Liviu Dănceanu în concert) deschid o nouă viziune în relația om-artă. Plonjarea în abisurile imaginarii scoate la iveală atâția zei, îngeri, monștri și demoni încât infernurile și cerurile au devenit neîncăpătoare iar energiile umane s-au materializat în măturisiri delicate, în strigăte irepresibile, în explozii sanguinare și flamboiante, opinează Pavel Șușară, iar muzica celor două partituri certifică cu bravură aceste idei.

În cadrul festivalului, pictorița Dalina Bădescu a expus pe simezele Centrului cultural „George Apostu“ o emoționantă expoziție a cărei tematică s-a axat pe culorile electrocardiogramei, percepute plastic

în forme și culori insolite. Artă plastică s-a bucurat de comentariile lui Pavel Șușară, realizatorul unui asociații inedite privitoare la legăturile organice dintre pictură, poezie și muzică.

Dacă titlul de „artist“ dat unor interpreți deosebit de talentați vă poate garanta realizarea unei interpretări superlative, atunci membrii formației „Archaeus“ sunt niște artiști autentici. Astfel, Anca Vartolomei (violoncel), Rodica Dănceanu (pian), Dorin Gliga (oboi), Ion Nedenciu (clarinet), Șerban Novac (fagot), Marius Lăcraru (vioară) și Sorin Rotaru (percuție) au conferit o claritate de cristal în tot ceea ce au cântat, fiind înzestrați cu alese calități interpretative. Ei au restituit piesa „Clocs“ a Doinei Rotaru încărcată de aceeași noblete, grație și vigoare. Copleșitor de profunzi, gata să-și asume până la contopirea persoanei cu muzica restituită, cei șapte virtuozii ai „Archaeusului“ au uimit prin capacitățile lor restituite, conferind o sublimă și tulburătoare adâncime piesei lui Horia Surianu-„Diffractions brises“ – deosebit de inventivă melodic, dificilă, dar și plină de substanță cromatică.

1 octombrie. Inaugurarea celei de a treizecea ediție a Z.M.C.. Fără modestie, dar și fără menajamente, trebuie spus că este o împlinire a ceva ce acum trei decenii nu era nici măcar un vis. Acum știu că acel ceva se cheamă istorie. O istorie pe care am scris-o, cum se spune, depunând o bună parte din imaginația, inspirația, energia, velleitatea și chiar din ambiția mea. Nu ca un dispreț pentru tot ce nu sunt sau nu am eu, ci ca o oglindă aflată în preajmă-mi, prin care pot să văd și altceva decât pe mine însumi. Să fii de-atăta timp directorul artistic al unei atare manifestări înseamnă să fii, an de an, pândit de rutină ori de uzurparea a ceea ce derivă din strategia și administrarea fiecărei ediții, cerând totul, neiertând nimic, bănuind întotdeauna, pedepsind fără milă și ne dorindu-mi decât să văd în jurul meu captivi sau trepăduși, ori să pronunț, ferm, sentințe. Acum nu mai pot face nimic. Numai să sper că n-au fost chiar așa multe umbre, iar cele care s-au ivit au ținut, măcar în parte, răcoare în vremuri caniculare. Totodată nădăjdiesc că n-am lezat cu nimic soarta muzicii contemporane, așa cum procedeză, bunăoară, acele forțe crude, oarbe care, cu cât sunt mai profunde cu atât mai mult rod și sfășie. E ca parabola cerșetorului care strigă atât de tare cât are nevoie, dar care este înfinit mai nesătul. Ori ca acei acizi care curăță rana, dar devorându-i țesuturile. Cel mai vartos însă conțez pe ne-afilierea mea la stilul plin de suficiență și insolentă al acelor comentatori atoateștiutori prezenți, din belsug, în „emisiunile” lui Homo videns, pe care un dirijor (Cristian Lupeș), ambițios și enclitic, patru soliști (Simona Jidveanu, Antonela Bârnat, Cristian Alexandru Petrescu, Constantin Trașcă), frațerni și inspirați, precum și o mână de reductabili instrumentiști din Filarmonica „M.Jora” le-au difuzat, mai cu claritate, mai cu „paraziți” în această primă seară de festival. Traduttore, traditori.

2 octombrie. Nu de puține ori, căutând originalitatea cu orice preț sau, pur și simplu, din curiozitate, mai încurcăm nițel itele acestei lumi, sporindu-i încălceala, buimăceala și năuceala. Cam asta face și Dalina Bădescu, numai că la ea policromia mozaicată, ca și eposul fiecăruia destin palpat prin undele inimii, transformă încântătoarele ei pânze în labirinturi plăsmuite parcă de

Liviu DĂNCEANU

Jur(nal) pe(ste) festival

iscusitul și înaripatul Dedal. Așa a fost în zece martie, la Muzeul Țăranului Român, așa s-a întâmplat și azi, la Centrul Internațional de Artă „George Apostu”, unde Dalina a expus aproape patruzeci de tablouri și tot atâtea portrete de caracter, figuratii antropomorfe ori scrieri imemorabile asupra cărora Archaeus-ul a împărășiat damfuri de muzici, în principal, minimal-repetitive și, doar sporadic, procesuale, evolutive. Un eveniment în care s-a insinuat microbul sincretismului, grație căruia se află, deopotrivă în sunet și cuvânt, dar și în imagine, ceva sacru, care ne oprește să participăm la un simplu joc de noroc. A mânuii savant un anume limbaj artistic înseamnă a practica, vorba lui Baudelaire, un fel de vrăjitorie evocatoare. Cât despre „scrierile” Dalinei Bădescu, ele constituie pe cât de tumultuoase și geloase practici, pe atât de pline de sens întreprinderi întru descifrarea misterului lumii.

3 octombrie. Nu e vina nimănui, dar nu mai pot asculta muzica dată la maximum, cu bași ce viermuiesc belicos prin viscere și tunete de tobă mare sau tom-tom-uri ori scrâșnete de cinele ce-ți bombardează sistemul nervos, incapabil să amorseze buzele terestre ce s-ar fi convenit a fi detonate într-un mediu amfibu și minele acvatice care ar fi trebuit să explodeze la mari altitudini, în aer. Așadar, m-am dezobișnuit de aterizări, dar și de lansări la apă ori decolări și asta după

ce inima mea nu a mai știut să discearnă între mers, imersiune și planare. Nu e mai puțin adevărat că regatul divertismentului a instaurat o democrație timbrală care a uniformizat, de-personalizând vocile umane prin înscăunarea microfonului ca hegemon hipnotic al emisiilor vocale embrionare ori, din contră, o dictatură a dinamicii uniforme, conform căreia tot angrenajul sonor funcționează în fortissimo, fără disinențe de tensiune sau disidențe de nuanțe. Am încercat un procedeu artificial, de laborator, care este auto-vaccinul, grație căruia să-mi stimulez anumiți anticorpi, o imunitate specială în plus față de sine însuși, prin extragerea din același sine a virușilor perturbatori. Nu am reușit. Muzica bașilor contondenți a rămas (definitiv?) pentru mine ceva de neîngurgitat, aidoma cartofilor prăjiți în ulei ranced sau a ardeilor umpluți cu carne de porc grasă. Cum grasă, consistentă a fost, într-un fel, „muzi-rock-izarea” basmului eminescian Făt-frumos din lacrimă de către Dan Spănu, compozitor format la clasa de jazz și muzică ușoară a lui Romeo Cozma de la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași. De la bun început trebuie spus că The One Born From A Tear spală multe din păcatele profesionale ale „celebrităților” entertainment-ului autohton. Nici Moga, nici Smiley și, cu atât mai mult, Connect R sau pleiada de cant-autori români contemporani nu sunt capabili să înfăptuiască o asemenea creație.

Apoi, că lucrarea lui Dan Spănu este, probabil, cea mai reușită Teză de doctorat profesional (îndrumător: prof. univ. dr. Viorel Munteanu) în domeniul muzicii de divertisment de la noi. Acestea fiind spuse, glosele ce urmează nu se legitimează decât din perspectiva încercării de a mă poziționa în raport cu genul respectiv. 1. Care gen, apare drept un hibrid, un altoi de musical și operă rock (format sedimentat de către Andrew Lloyd Weber și Tim Rice odată cu Jesus Christ Superstar, în 1970). Este evident că balanța lui Codin Deboveanu. 2. Un discurs care se vrea narativ, dar care, prin clivare (decuparea în bucăți, multe din ele virtuale power-play-uri), devine fracturat, posibil de a fi lecturat într-o cheie, să zicem, cubistă ori ca o formă deschisă. Lasă că numerele (fragmentele) în sine nu convoacă aproape deloc procesele sonore evolutive, rezumându-se la construcțiile simple, simetrice, cvadrate, bi- sau tri-partite, dar nici nu sondează zonele contemplative, reflexive. 3. De altfel, reflexivitatea, ca și tranzitivitatea procedeeului, dar, mai ales, al mesajului componistic sunt valori ce provoacă gradul de popularitate și, de ce nu, de accesibilitate al unui opus muzical: cu cât tranzitivitatea crește, cu atât opusul este mai

„prietenos”, deci mai la îndemână; dimpotrivă, cu cât reflexivitatea este mai accentuată, cu atât opusul este mai impopular, mai dificil de abordat. Or, The One Born From A Tear nu putea aronda, datorită limitelor genului ales, decât un limbaj tranzitiv. 4. Ca mai toate muzicile în stil rock, pop, musical, operetă, vodevil, lucrarea adăpostește sumedenie de locuri comune, expresii care se repetă, stereotipuri, rezolvări tipizate, ca și cum autorul ar veni în fața publicului cu formule politicoase de întâmpinare, ce vizează domeniile superficiale ale conștiinței. 5. O anumită doză de superficialitate am întâlnit-o în potrivirea raportului dinamic dintre instrumentele „calde”, electronice, teaurizatoare a sunetelor de tip sinus și instrumentele „reci”, acustice (cu precădere, partida corzilor), prestatoare de servicii sonore mult mai moi și mai fragile. De la strigătele electrocutante ale chitarelor (Eugen Toboș, Dan Spănu) ori sintetizatoarelor (Ramona Cojocaru) și a pianului electric (Paul Pintilie), până la mângăierile discrete și insinuante ale violoncelor este o cale atât de lungă încât ochiul nu poate vedea ceea ce urechea nu e în stare să audă. Vocile (Alexandru Mihai Grosu, Mihai Popistașu, Cristina Toșu, Andra Botez, Maria Păulea, Alexandru Iosipescu, Roxana Balcan-Apetroaie, Sandu Bantaș), „omogenizate” de amplificarea consistentă, s-au integrat perfect în atmosfera spectacolului: decente, totuși antrenante, conectate la cutumele figurative și ornamentale ale prezentului, neabuzând însă de ele (așa cum procedeză, de obicei, imensa majoritate a „fufelor” cu vocalize de plastic ori a „barosanilor” cu glasuri de slănină afumată), creând, astfel, ele însele o priincioasă ambianță. O ambianță peste care a domnit Ovidiu Bălan, cel care a domesticit cu mare discernământ și implicare atât fiarele din jungla electronică, periculoasă prin instinctele ei anevoie ponderabile, cât și vietățile din ograda domestică, greu de speculat și înfinit mai greu de adaptat. Cum speculată, adaptată, dar și plină de aplomb a fost contribuția corului „Armonia” al Colegiului de artă „George Apostu”, pregătit de Ionuț Vâlcu. Vorba aceea: non multa, sed multum.

Dan PERȘA

Colocviile ATENEU și Premiile Revistei pentru anul 2016

„O sută de ani de la apariția volumului *Plumb*. Bacovia – poet și solitar”, iată tema Colocviilor revistei Ateneu, editia a XLIV-a (20 - 21 octombrie 2016). Din nou Bacovia în centrul atenției, cum este și firesc pentru o revistă al cărei fondator poetul a fost (împreună cu Grigore Tabacaru) și pentru un oraș al cărui ambasador cultural a devenit cu asupra de măsură, dincolo de a fi o emblemă: n-am auzit, deseori, Bacăul numit cu sintagma „orașul lui Bacovia”? Și în acest an, colocviul s-a desfășurat, dimineață, la Biblioteca Universității „Vasile Alecsandri” cu invitați de seamă. În primul rând, poeta Ileana Mălăncioiu (Membru corespondent al Academiei Române – de unde apelativul „Doamna Academician”, luat de poetă în glumă căci, nu-i așa, un mare poet este deasupra oricărei academii) cea căreia, câteva ore mai târziu, la Gala Premiilor revistei Ateneu, i s-a decernat Premiul „George Bacovia” pentru întreaga creație. Apoi, doi dintre cei mai importanți bacovianiși ai timpului nostru, recunoscuți ca atare pe plan național, criticii Constantin Călin și Theodor Codreanu, Ovidiu Dunăreanu, valoros prozator, director al revistei și editurii „Ex Ponto”, venit de la Constanța, Adrian G. Romila (prozator, eseist și critic literar), Nicolae Scurtu (istoric și cercetător literar), Robert Șerban (poet, redactor al revistei *Orizont* din Timișoara) și, din Iași, Valentin Talpalaru (poet, prozator și publicist). La care s-a adăugat o numeroasă asistență, alcătuită din scriitori băcăuani, studenți, oameni de presă. Moderator a fost profesorul universitar și criticul literar Vasile Spiridon, care a aruncat câte o fertilă provocare vorbitorilor, ținând de tema dezbaterilor – asta după ce a făcut o succintă trecere în revistă a

exegezei bacoviene la zi. Ileana Mălăncioiu a fost întrebată dacă își menține afirmația că se consideră o poetă bacoviană. Poeta nu doar că și-a menținut afirmația, dar a spus că ea este omul care îl iubeste pe Bacovia de când se știe și, la o sută de ani de la apariția volumului „Plumb”, a reușit un proiect la care visa, Bacovia devenind membru post-mortem al Academiei Române. A mărturisit că este o cititoare a lui Emil Cioran, pe care l-a citit în totalitate și, în sutele lui de pagini, spune că Bacovia într-un vers. Cel mai frumos articol despre Bacovia îl consideră pe cel al lui Al. Cistelean, „Bacovianismul anti-bacovian”. Constantin Călin a fost provocat să explice cum a reușit să zdruncine prejudecata că Bacovia n-a avut biografie. Profesorul a dat de înțeles că biografia lui Bacovia n-a fost una de interes public, dar versurile sale fac parte din existența noastră cotidiană. Ne raportăm deseori la ele în diverse situații. A făcut îndemnul „întâi să-l simțim și apoi să-l interpretăm”. În timpul vieții, Bacovia nu s-a bucurat de o apreciere deosebită ca poet. La primul său volum, „Plumb”, a avut șase cronici literare... și nu toate favorabile... Provoacă adresată lui Theodor Codreanu a fost: de ce l-ați numit pe Bacovia cenușăreasă... și, cum după 1989 s-a vorbit despre autism în cazul poetului, a fost el autist? E lesne de înțeles de ce Theodor Codreanu l-a asociat pe Bacovia Cenușăresei: dintr-un poet desconsiderat la vremea lui, astăzi este apreciat drept cel mai important poet român după Eminescu. Autist nu în sens patologic, ci a avut o obsesie creatoare, o obsesie controlată. Criticul și istoricul literar a apreciat apoi eforturile făcute de Constantin Călin pentru a realiza biografia lui

Bacovia, după o trudă de patruzeci de ani (contrazicând astfel afirmația lui Eugen Simion că viața lui Bacovia nu se ridică la înălțimea operii sale). Foarte interesantă a fost și dizertația despre „complexul Bacovia”... ca o contrapondere la tragedia regelui Lear. A apreciat că statura lui Bacovia (cea din centrul Bacăului, aparținând sculptorului Constantin Popovici) este o amorozină a ființei umane, deși Agatei Bacovia nu i-a plăcut la dezvelire. Adrian G. Romila a vorbit despre receptarea lui Bacovia în liceu, iar Robert Șerban a prezentat un volum de Bacovia tradus și publicat recent

de Adam Puslojić, cu o prefață de Nichita Stănescu, care a scris un eseu pe când trăia, la îndemnul poetului și traducătorului sârb (care a fost oaspetele Colocviilor Ateneu din anii trecuți). Robert Șerban a vorbit și despre revelația pe care a avut-o la ultima recitare a lui Bacovia: poet luminos, de temperatură înaltă, ironic și autoironic... Ovidiu Dunăreanu a vorbit despre relația sa cu revista Ateneu și cu Bacovia, despre cum l-a receptat pe poet de-a lungul timpului. Elena Bulai, traducătoare din Bacovia, a spus că pare simplu, nu? „copacii albi, copacii negri”... dar e de fapt o sinteză extrem de complicată a

unei idei poetice, greu de transpus într-o altă limbă. A mai vorbit despre observația sa că la Bacovia limbajul poetic este unul al cuvintelor atomizate. Cuvintele solitare câștigă polisemia. Între cuvintele atomizate, cititorul trebuie să descopere legătura. Atomizarea este expresia unei solitudini structurale a omului, atomizarea este expresia personalității lui Bacovia (idee profundă, ce merită să fie explorată și exploatată, ca o nouă ușă deschisă interpretării poeziei și creativității bacoviene). Dezbateri pasionante, fără îndoială (filmul integral al colocviilor, realizat de Eugen Ungureanu și Adrian Racos de la Televiziunea Literară România se găsește pe YouTube).

Seara, la Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”, a avut loc cea de-a doua parte a Colocviilor, decernarea Premiilor Revistei Ateneu pentru anul 2016. Deschiderea a făcut-o Cvarțetul de corzi „Consonante”, alcătuit din Alexandra Elefterescu-Tabacaru, Ioana Pecingină, Ștefan Epuran, Iulian Bolog (de la Filarmonica „Mihail Jora” Bacău). Premianții au fost: **Ileana Mălăncioiu** – Premiul „George Bacovia”, **Ovidiu Dunăreanu** – Premiul pentru proză, **Robert Șerban** – Premiul pentru poezie, **Adrian G. Romila** – Premiul pentru critică și istorie literară, **Nicolae Scurtu** – Premiul special pentru valorificarea documentelor de istorie literară.

Prezent la festivitatea decernării premiilor, domnul Sorin Brașoveanu, președintele Consiliului Județean Bacău, a felicitat laureații, adresând, totodată, calde cuvinte invitatilor și participanților la Colocviu.

Parteneri: Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău și Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău.

Parteneri media ai manifestării noastre au fost: Cotidianul *Deșteptarea Bacău*, Studioul de Radio Iași și Televiziunea Literară, iar sponsori: Compania Cotnari și CHROMATIQUE, față de care ne exprimăm întreaga noastră grațitudine.

Ileana Mălăncioiu – Premiul „George Bacovia”

Ileana MĂLĂNCIOIU

Bacăul lui Bacovia

trei mari poeți dintre cele două războaie mondiale se bucurau de statutul de membri ai înaltului for cultural. Dar prejudecata potrivit căreia opera lui Bacovia n-ar fi justificată prin biografia autorului funcționează și acum, în virtutea inerției. M-am întrebat de ce?! E vina lui că n-a fost receptat așa cum trebuia și nu s-a bucurat la cuvenita vreme de ceea ce ar fi meritat?!

La rîndul meu am fost întrebată de ce mă grăbesc cu propunerea asta și am răspuns: Pentru că se împlinesc 100 de ani de la apariția volumului *Plumb*. Și pentru că la ora actuală Bacovia are cea mai mare influență asupra poezilor valoroși din țară iar despre opera lui se scriu cele mai multe și mai interesante comentarii.

Aș fi răspuns invitației la colocviul *Bacovia Poet și solitar*, și fără să primesc un premiu. Chiar am sugerat că poate era mai bine să-l primească altcineva, ca nu cumva să fiu acuzată de trafic de influență, avînd în vedere că eu am pledat în favoarea lui Bacovia și poate că spiritul său a pledat pentru mine în fața juriului. Spectrul DNA nu m-a împiedicat totuși să particip cu bucurie la dezbaterile pe tema propusă, alături de domnul profesor Constantin Călin - de la care am avut și avem de învățat fiecare dintre noi despre viața și opera marelui poet - și de colegii premiați de revistă. Aceste dezbateri,

organizate la Biblioteca Universității „Vasile Alecsandri” și moderate de criticul și profesorul universitar Vasile Spiridon, au fost de o consistență rar înțîlnită la manifestări aniversare, unde de obicei se aduc laude relativ pure, dar simple. Deși credeam că am spus la acel colocviu tot ce aveam de spus, nu m-am putut abține să pledez pentru înființarea unui Premiu Național Bacovia, în fața scriitorilor și a oficialităților care ne-au onorat cu prezența lor la Centrul Cultural „George Apostu”, unde a avut loc festivitatea de decernare a premiilor revistei Ateneu. Fiindcă eu am convingerea că, dacă Premiul Național Bacovia s-ar impune prin respectarea unui statut bine întocmit, axat pe criteriul valorii, și implicit prin continuitate, ar putea deveni la fel de important ca Premiul Național Eminescu. Întrebarea care se pune este: de unde bani?! De acolo de unde sunt. De vreme ce la Botoșani a fost posibilă înființarea unui premiu național de poezie și menținerea lui indiferent de orientarea politică a celor aflați la putere într-o perioadă sau alta, îmi place să cred că Bacăul nu e mai prejos și ar putea face același lucru, dacă s-ar înțelege că o investiție bine făcută în numele lui *Bacovia cel Mare*, pe termen lung îi va aduce orașului un beneficiu real, care nu va fi doar de ordin moral.

Robert ȘERBAN

Surprizele „Ateneului“

Citesc *Ateneu* din adolescență, fiindcă era una dintre revistele pe care tata le cumpăra. Alături de celelalte publicații literare, săptămânale ori lunare, ce apăreau în anii '80. M-am pomenit cu ea – cum spun oltenii, eu fiind născut în Turnu Severin. Și eram curios să văd ce e înăuntru. Am rămas și astăzi cu această curiozitate în fața revistelor literare: le deschid ca pe niște cutii cu surprize. E imposibil să nu găsești ceva ce merită citit. Fie și un singur text, un poem, un titlu bun. Dar, de regulă, mult mai mult.

În *Ateneu* găsesc tot timpul ceva ce mă interesează. Pe Bacovia, de exemplu. Fie comentat, fie povestit, fie (re)publicat. Și e bine că literatura acestui original scriitor e ținută „la cald“ de către redactorii și colaboratorii revistei băcăuane. E bine că oameni din toate generațiile literare scriu în *Ateneu*. Că nu e o revistă monocordă, ci are pulsații diferite. Tonuri și semitonuri. Că nu e o revistă locală, județeană. Nici măcar regională. Iar una dintre dovezile constante, dincolo de semnăturile din pagini, sunt premiile pe care juriul le acordă an de an. Și care merg peste

tot în țară. Anul acesta, redactorii de la *Ateneu* au decis ca premiul pentru proză să ajungă în Dobrogea. Cel pentru critică literară – la Piatra Neamț. Premiul special – la București. Cum tot în Capitală și Marele premiu. Și au mai decis ca premiul pentru poezie să vină în Banat. Dar cum între Timișoara și Bacău sunt 600 de kilometri, m-am temut să nu se rătăcescă pe lungul drum și am venit să îl iau. Și, totodată, să îi mulțumesc echipei de la *Ateneu* pentru această onoare pe care mi-a făcut-o. Să mă întâlnesc cu prietenii pe care nu i-am mai văzut de ceva vreme, dar și să

• Robert Șerban – Premiul pentru Poezie

îmi fac prieteni noi. Să mă bucur de a fi alături de oameni care scriu literatură și care iubesc literatura. Să mă întorc la Timișoara cu cel mai nou număr din *Ateneu* și să îl duc tatei. Care l-a deschis cu o mare curiozitate și care l-a citit mamei din el, cu emoție.

Nicolae SCURTU

O carte incitantă: „Plumb“

Imprimarea, în 1916, a cărții de poezii *Plumb*, reprezintă pentru literatura română un excepțional eveniment, care a marcat, de fapt, *recunoașterea și impunerea* lui George Bacovia ca unul dintre cei mai însemnați scriitori moderni.

Biografia sa, până atunci, aparent lineară, a stimulat interesul istoricilor și criticilor literari, care au întreprins cercetări privitoare la sorgintea poetului, la formația sa culturală și, mai ales, la modul de concepere și elaborare a unei poezii, care, în accepția anورا, sunt niște fermecătoare bijuterii literare.

Încă dintru început, această carte *singulară*, sub toate aspectele, a surprins prin tematică, compoziție, aticitate, cromatism și, firește, printr-o dezarmantă *simplicitate*, care, adeseori, a derutat pe neinițiați.

Receptarea critică a acestei cărți a căpătat un *anume contur* grație lui Mihail Dragomirescu, Gheorghe Bogdan-Duică și Dumitru Caracostea, care, în cadrul Facultăților de Litere și Filosofie din București și Cluj, au întreprins analize, discuții și comentarii privind opera și biografia lui George Bacovia.

• Nicolae Scurtu – Premiul special pentru valorificarea documentelor de istorie literară

De un secol, de la apariție, această carte suscită interesul *special* al cercetărilor, istoricilor și criticilor literari, care au propus și propun, neîncetat, noi abordări și noi incizii în opera lui George Bacovia, care, permanent, comunică *altceva*.

Se impun, desigur, și alte chei de pătrundere în universul poeziei și al biografiei lui George Bacovia, care, deocamdată, își așteaptă *noi* exegeți spre a elucida misterul unei opere ce nu se *învechesc*, ce nu se *cronicează*, ci, dimpotrivă, devine tot mai actuală.

Adrian G. ROMILA

Bacovia, Bacău, „Ateneu“

Lacustrei e cel mai monoton, mai redundant, mai consecvent și mai autist (estetic vorbind) dintre poeziile române, așa că peisajul monocord al câmpiei băcăuane e, cumva, o prelungire a lumii bacoviene. Probabil Bacăul arăta mult mai deprimat decât ne imaginăm, în anii de început ai secolului XX, când Bacovia scria poemele cu care a debutat. Instrumentele lui expresive au fost, se știe, puține și atât de stoarse de uz, încât toate volumele ulterioare celui de debut (*Plumb*, 1916) nu au părut decât o prelungire a acestuia. De-a lungul a aproape jumătate de veac de poezie, până la ciclul pregătit de poet înainte de moarte, (*Versete*, 1956), poezia bacoviană a rămas la aceleași teme și la același ton, într-o vreme când parfumul boemei de tip simbolist-decadent își consumase deja înainte de Al Doilea Război aroma de protest estetic al marginalității. Dacă la începutul veacului al XX-lea, versuri cu „bolnave“ și „bete“ rezonanțe baudelairiene încă mai puteau atrage atenția, după anii '40 doar avangardismul întârziat mai putea zgudu, la noi, un orizont de așteptare saturat de atâtea oscilații între ermetismul unui Barbu și etnicismul filosofic blagian. Se pregătea o nouă sensibilitate, un nou romantism, care vor erupe din plin odată cu generația '60. Bacovia a delimitat în cultura românească unul dintre cele mai ciudate perimetre literare, prin intensitatea combustiei și prin aerul de dandyism inactual, prelungit obositor și (de aceea) ușor de recunoscut de la primul vers. După fenomenul Eminescu, mult prea

german, poezia lui Bacovia se va instala ca un strigăt de geam spart în parcursul oarecum liniar și cuminte al literaturii autohtone. Excesiv de originală prin muzicalitatea seacă și coloritul sumbru, lirica bacoviană nici nu va tolera epigoni.

Mă ntorc. Bacăul de azi nu mai amintește prin nimic de cel bacovian, desigur, dar codul prin care eu am privit metropola a fost bacovian, de aici înstrăinarea, în ciuda apropierii kilometrice. Revista „*Ateneu*“ mi-a acordat recent premiul pentru istorie și critică literară pentru 2016, așezându-mă în onorabile precedente. Nu pot decât să constat și să apreciez obiectivitatea unui juriu care a ales să premieze un autor atât de străin de efervescența literară locală. Peste toate, număr pe degetele de la o mână dațile în care numele meu a apărut în revista-gazdă, ca autor sau ca subiect al altor autori. Cu atât mai onorabilă e, deci, distincția. Ea e acum ocazia reevaluării legăturilor cu orașul de lângă mine, care trebuie să depășească o dată pentru totdeauna etapa autistă bacoviană. Am luat, deci, premiul de critică, la „*Ateneu*“, am participat la colocviul de la universitate, i-am întâlnit în față pe minunții scriitori și profesori de acolo. Îi știu pe majoritatea din scris, mi-au plăcut mult și ca prezente intelectuale. Nu pot să adaug decât că le mulțumesc pentru căldura și încrederea cu care m-au primit. Sper să mă considere, de-acum, de-al lor sau măcar ca pe unul de-aici, din imediata lor vecinătate.

• Adrian G. Romila – Premiul pentru critică și istorie literară

Am asociat mereu Bacăul cu Bacovia și cam atât. Deși stau la aproximativ 60 de km de Bacău, și trec mereu prin Bacău, ca să ajung acasă, la Piatra-Neamț, dinspre sudul țării (cu trenul sau cu mașina), nu mă leagă nimic de orașul lui Bacovia. Peisajele lui mi-au părut mereu comune, iar aspectul urban, deloc interesant. Știu că e o respectabilă și veche metropolă, întinsă pe câmpiile ce încep după ce se așază culmile Neamțului, știu că are de toate (filarmonică, galerii de artă, teatru, universitate, uniuni de creație, inclusiv o filială a USR), dar, personal, nu m-am intersectat cu el cultural și vizual. S-a întâmplat pur și simplu, nu voit. Geografia mea de scriitor activ a însemnat în special Iași și București, Bacăul a rămas un oraș de tranzit (ceea ce e și e, dacă mă gândesc la importanța lui feroviară), „aproape de“ sau „în drum spre“, niciodată „în care“.

Poate că am această aperccepție băcăuană datorită imaginării bacovian, de care am fost mereu foarte atașat (între altele, am scris odată un eseu consistent despre proza lui Bacovia). Autorul

• Ovidiu Dunăreanu – Premiul pentru Proză

și motivații, strânsi în jurul editurii cu același nume, ce nu arată rău, e bine cotate, 200 de pagini, apariție trimestrială. Și va mărturisesc sincer că nu este deloc ușor să editezi în condițiile de astăzi o asemenea publicație, darămite să construiești, să publici și să difuzezi una lunară, cum face doamna Carmen Mihalache și echipa sa redacțională. O

Ovidiu DUNĂREANU

O revistă puternică

revistă este un vehicul subtil care cară, exportă tot ce are mai valoros spațiul în care apare spre cel național și universal. Iar în același timp are obligația de a aduce din afară valorile mari, autentice, pentru ca ele, puse alături de cele ale locului, să dea acestora dimensiunea și strălucirea pe care le merită cu adevărat...

În anii tinereții, prin 70-71, când m-am stabilit la Constanța și am început să lucrez la Biblioteca județeană, între colecțiile de publicității am dat și peste revista *Ateneu*. Era o revistă puternică în plină afirmare, cu o prezentare grafică dintre cele mai alese. Atunci am descoperit în paginile ei

o grupare de scriitori și critici literari de o exemplaritate aparte, care m-au cucerit de la bun început: Radu Cârnelci, George Bălăiță, George Genoiu, Eugen Uricaru, Sergiu Adam, Constantin Călin, Ovidiu Genaru. Pe toți, mai întâi, i-am citit cu încântare. După asta, în timp, am avut bucuria de a-i cunoaște. Unii au colaborat la revista *Tomis*, unde am lucrat și eu și Dan Perșa, alții la revista *Ex Ponto*. Permanent a existat o legătură de prietenie, de solidaritate ireproșabilă între scriitorii din Dobrogea și cei din Bacău adunați în jurul celor trei reviste...

Apoi a venit momentul 2004, când după plecarea noastră de la

revista *Tomis* – încăpută pe mâinile unei administrații locale hulpave și demolatoare –, colegul și prietenul meu, excelentul prozator Dan Perșa a fost „recuperat“ de către doamna Carmen Mihalache și integrat în redacția revistei *Ateneu*. Din aceste clipe relațiile mele cu această publicație cultural-literară au devenit mai strâne. În paginile ei mi-au apărut povestiri, fragmente de roman, iar cărțile mele au fost comentate cu promptitudine de fiecare dată. Am fost invitat și am participat cu mare plăcere la Colocviile anuale organizate de ea. De aceea port aceste reviste și echipei alcătuită din oameni fermecători, care cu talent, pasiune și devotament îi dau viață lună de lună, un loc special în suflet. Revista *Ateneu* rămâne un moment de referință în biografia mea literară.

În această toamnă, s-au împlinit 21 de ani de când, cu o consecvență remarcabilă, Centrul Internațional de Cultură și Artă „George Apostu” din Bacău organizează „Simpozionul Național de Estetică”. Programul propus de Geo Popa, directorul instituției, a cuprins și de această dată o surprinzătoare serie de manifestări care au atras un public numeros, de la elevi și studenți și până la elita intelectuală a Bacăului. Cu certitudine, întâlnirea anuală a celor mai cunoscute personalități din domeniul esteticii, filosofiei și cercetării din România, a devenit, prin conținut, tematică și participare, un reper care-și merită un loc de cinste în topul dezbaterilor de interes național privitoare la trecutul și evoluția nației române.

Uvertura oficială a evenimentului a avut loc sub semnul interogativ al unui gând care macină pe mulți în aceste vremuri teribile: **Cine (mai) suntem**. Despre trecut, prezent și viitor, despre români ca nație și despre personalitatea și caracterul românilor ca indivizi, s-a referit, într-o aleasă și incitantă alocuțiune, admirabilul Cătălin Turliuc, profesor universitar, doctor în istorie și cercetător științific al Institutului „A. D. Xenopol” din Iași. Cu o simpatie dezinvoltură, documentat cu argumente irefutabile, Domnia sa a adus în discuție controverseele savanților istorici privitoare la dacism, latinism sau slavism și a combătut teoriile neoprotochroniste contemporane care susțin antecedenta limbii străvechilor daci față de limba cuceritorilor romani.

A urmat un substanțial „Spectacol al cărții”, care, în obiceiul casei, a adus în prim-plan noi apariții editoriale ale scriitorilor băcăuani. Poetul Lucian Vasiliu, directorul Editurii „Junimea” din Iași a prezentat cu un umor serios și tandru, „Terapia cu îngeri”, cea mai recentă carte a lui Ovidiu Genaru, afirmând despre acesta că este „un poet cu stea în frunte”, unic și original.

Cu verva binecunoscută, Adrian Jicu, redactor al Revistei „Ateneu” și-a asumat apoi dificila partitură a prezentării ultimei apariții editoriale a profesorului Gheorghe Iorga, care ne conduce prin „Ispitele textului și demonii interpretării”, cuprinse într-o incitantă culegere de eseuri literare. În volum, vom descoperi „un autor erudit, lucid, un polemist de mare rafinament, un artist, un artist al expunerii ideilor, al valorilor imuabile ale umanității”, a asigurat criticul Adrian Jicu.

Val MĂNESCU

Onorarea excelențelor majore

În fine, profesorul Gheorghe Iorga, de astă dată în calitate de sobru referent, a prezentat „Democrația prin încercări și erori”, o viziune analitică și documentată a dr. Octavian Opreș asupra ultimilor două decenii și jumătate de democrație a tranziției românești.

Seara a fost pigmentată cu intermezzo-uri armonice cu parfum arămiu de toamnă, susținute de Trio Syrinx, un grup muzical din care fac parte, de mai bine de 35 de ani Pavel Ionescu, Dorin Gliga și Dorel Baicu, virtuoși instrumentiști ai Filarmonicii „Mihail Jora” din Bacău.

În ziua a doua, în Aula Universității „George Bacovia”, academicianul Alexandru Boboc, universitarul dr. Marin Aiftincă și profesorul universitar dr. Petru Bejan și-au disputat, cu excursuri libere, ideile despre valoarea și specificitatea categoriei filosofice de „frumos” în câteva reprize inedite de „*Contraverse cordiale*”, iar seara, Filarmonica „Mihail Jora” a oferit participanților un excepțional concert din creația compozitorului englez Edward William Elgar, dirijat de Roberto Salvialo (Italia) și cu participarea violonistei Alda Dizdari (Albania).

• Ovidiu Genaru și Geo Popa

În ultima zi a reuniunii, prestigioșii invitați ai Simpozionului au onorat generoasa propunere a conducerii Societății de Investiții Financiare Moldova de a dezvolta „*Conexiuni amicale*”, la noua Sală de festivități „Nicu Enea” a instituției, într-un coloziu marcat de interese schimburi de idei pe

teme artistice și culturale. Seara, după vernisajul expoziției de imagini și lansarea albumului „Impermanences”, (apărut sub auspiciile generoase ale instituției gazdă) aparținând buhușeanului Leonard Răchită, artist român stabilit la Paris, a avut loc festivitatea de decernare a Diplomei de Excelență și a

Marelui Premiu „George Apostu” – menit programatic să creeze „o punte de înțelegere și continuitate între nemurirea spirituală a lui George Apostu și valorile culturale contemporane”. De peste două decenii, distincția se înmânează an de an celor mai importante personalități ale culturii românești. De-a lungul timpului, au primit laurii Bacăului Radu Beligan, Ion Caramitru, C. D. Zeletin, Răzvan Theodorescu, Solomon Marcus, Constantin Călin, Ovidiu Bălan sau Eugen Simion – ca să numim doar pe câțiva dintre premiați. Onoarea excelenței a revenit strălucitorului scriitor Ovidiu Genaru – antrenorul spiritual care ne-a învățat exercițiile de supraviețuire în vremuri nefaste –, și profităm de ocazie să-i salutăm cu afecțiune ființa insolită de adolescent de 82 de ani –, și filosoful Alexandru Boboc, membru titular al Academiei Române, al cărui discurs luminat, metodic, și nonșalant, presărat cu strălucitoare butade a cucerit asistența.

Cvartetul „Passione” (Diana, Cristina, Madalina, Violeta), din București, a punctat maiestros, printr-un rafinat, elegant concert de gală, finalul acestei ediții a Simpozionului Național de Estetică - Bacău 2016.

A fost un regal de elevație spirituală care pune urbea lui Bacovia pe un loc respectabil în ierarhia locurilor din România care produc pepite de spirit și umbra agresiunii vegetației culturale care ne sufocă epoca.

Pentru limba noastră

Există cinism

Îl puteți găsi în viața de toate zilele. La o instituție județeană, ajung în ultima clipă, când portarul tocmai îi răspunde unui cunoscut: „Ce să fac? Închid ușile. Să nu mai vină, să nu-i mai văd!” Sorin Lavric (medicul-scriitor), întrebând de Eugenia Vodă care e cheia reușitei în profesie, îi răspunde prin două cuvinte: „Învingerea cinismului”. Simțind că trebuie să explice, adaugă: „Când mă aflu în fața unui bolnav, primul efort pe care-l fac e să mă lepăd de cinism și apoi să mă încarc până la refuz cu sentimentul datoriei de a fi folositor unui semen”. Cu alte cuvinte, cinismul ar fi substituția moralității cu indiferența: de ce complicat/complex, când se poate simplu/simplist?

La catedră lucrurile stau ca în sănătate. În august 2015, candidații la bacalaureat au fost încântați că nu le-a căzut poezia, ceea ce nu s-a întâmplat în 2016; de aici procentul redus al promovărilor. Deficiențele bănuite aparțin tuturor, între care și autorilor de auxi-

liare didactice, care „nu îi învață [pe tineri] cum să redacteze, ci cum să reproducă” un comentariu (Ioana Scoruș, în „România literară”, nr. 32/29 iul. 2016, p. 19). Iar de poezie, act de limbaj, nu te poți apropia decât cu un instrumentar de decodificare identic celui utilizat de autor când a codificat mesajul. Nu e ușor, dar nici cumplit de greu. O poartă de intrare în universul poetic este limba, în ceea ce are ea ca structurare sistemică. Altfel spus, nivelurile de constituire – fonetic, lexical, morfologic, sintactic – a mesajului sunt tot atâtea trepte către aerul tare al înălțimilor lirismului, la care ne invită poetul. Adolescentul nu are însă nici o șansă de a se situa pe o poziție egală cu autorul (să nu uităm: comentatorul se erijează în critic literar!) dacă nu e însoțit de pedagog.

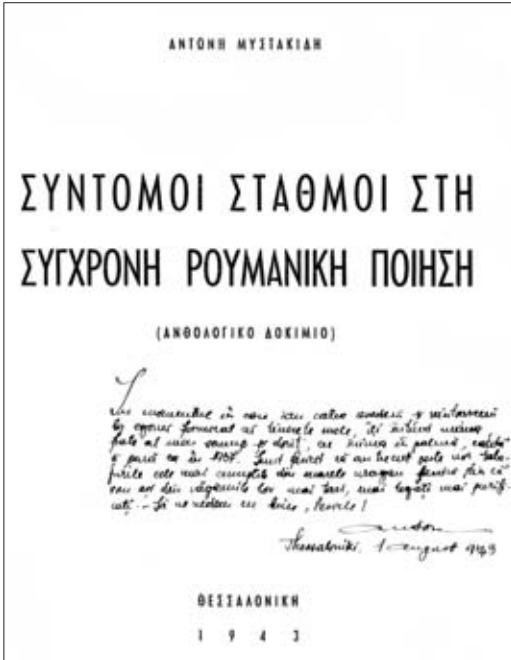
Și-acum, surpriza: de 15-20 de ani, tot mai puțini profesori de limba și literatura română aplică grila lingvistică de prelucrare a unui text literar, în special a

celui poetic. Deschideți caietele de clasă ale elevilor (unul singur, studentesc, care ține și de manual) și nu veți găsi nici un termen din domeniul științelor limbii, deși manualele cuprind cerințe ca acestea: „1. Ce valoare are folosirea prezentului? Comparați cu imperfectul din *Plumb* [de George Bacovia]; 2. Discutați despre simbolismul fonetic al gerunziilor” etc. (LLR, XI, Buc., E.D.P. – R.A., 2004, p. 176; sintagma „simbolism fonetic” comportă și o discuție strict filologică). În conținut, notițele (mutate apoi într-o compoziție) sunt exclusiv literare. Unii dascăli voit se lasă acaparați de beția spațiilor eterice (care până la un punct e absolut necesară pentru a-l câștiga pe adolescent) și resping dreptul natural al operei literare de a se înfățișa și ca sistem de semne. Din decalogul Gabrielei Mistral, poeta chiliană premiată cu Nobel în 1945, am selectat trei îndemnuri: „Lubește! Iar de nu poți iubi peste măsură, să nu iei copii în grijă!”, „Cultivă-te, pentru ca să dai și altora!”, „Gândește-te că ai o singură menire, ce depășește propria-ți voință: să crezi lumea de mâine”. Altfel, e cinism pedagogic.

Ioan DĂNILĂ

Nicolae SCURTU

George Bacovia în limba greacă

unii dintre poetii traduși și antologati în această rarisimă carte i-a cunoscut personal.

Unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui Antonis Mistakidis, din spațiul românesc a fost, fără nici o îndoială, prozatorul, eseistul și memorialistul Pericle Martinescu³ (1911–2005), în a cărui bibliotecă am identificat această antologie⁴, precum și două sute de epistole primite, în timp, din Grecia și Suedia, unde acesta s-a stabilit definitiv.

Revelatoare, sub aspect axiologic și exegetic, sunt intuițiile și judecățile critice pe care Antonis Mistakidis le formulează în microeseul dedicat lui George Bacovia.

Poeziile traduse din opera lui George Bacovia și incluse în această antologie sunt: *Plumb, Lacustră, Armindeni* și *Toamnă*, reprezentative pentru creația celui mai însemnat poet simbolist român.

*

Principala diferență dintre I. Minulescu și G. Bacovia (n. 1881) este că cel dintâi a lucrat cu suflul de artist, pornind din interior spre exterior, în timp ce al doilea este creatorul unei lumi interioare protip.

Personalitatea sa deține un loc pe de-a-ntregul aparte printre scriitorii țării sale, în

Această crestomație, intruvabilă, conține poezii de Nichifor Crainic, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Adrian Maniu, Lucian Blaga, Ion Minulescu, George Bacovia², Tudor Arghezi, Nicolae Davidescu și Ion Vinea, pe care le-a ales confratele lor grec.

E necesar să precizez că poetul și eseistul Antonis Mistakidis s-a instruit și format în mediul universitar românesc interbelic, iar pe

Bibliografiile, de până acum, consacrate poetului George Bacovia, nu semnalează prezența sa într-o antologie în limba greacă, *Scurte popasuri în poezia românească contemporană*¹, datorată profesorului, poetului, eseistului și traducătorului Antonis Mistakidis (1908–1989), care era un excelent cunoscător al civilizației, limbii, literaturii și culturii române.

ΛΙΜΝΑΙΟ

Τόσες νύχτες ακούω τη βροχή,
ακούω την ύλη να μοιρολογεί...
Μονάχος και μια σκέψη με οδηγεί
προς τις λιμναίες κατοικίες.

Κοιμάμαι. Υγρά σανίδια το στρωσίδι,
στις πλάτες με χτυπά ένα κύμα να με σύρει—
στον ύπνο ανατινάζομαι ορθός και πώς δε σήκωσα
λογιέμαι από την όχθη το γεφύρι.

Απλώνει ένα κενό ιστορικό
κι ανάλαγοι είνε γύρο-μου οι καιροί...
και νιόθω πως απ' την πολλή βροχή
κατρακυλούν οι πιλότοι στο βυθό.

Τόσες νυχτιές ακούω τη βροχή
και στήσανε καρτέρι οι ανησυχίες...
Μονάχος και μια σκέψη με οδηγεί
προς τις λιμναίες μονοκατοικίες...

sunt axul poeziei sale, care ia amploare prin apariția unei vedenii peste măsură de deranjante, aceea a morții.

Despre toate acestea cineva ar spune că este rezultatul unei inspirații artistice, însă temperamentul poetului mărturisește sinceritatea artei sale, care izvorăște dintr-o nemaiintâlnită intuiție și sensibilitate fără margini.

Dovadă stă și forma exteroiară a strofelor sale, asamblate perfect cu cuprinsul și produce intens sentimentul unei distrugerii lumești și a unei atmosfere apăsătoare și sufocante.

Sentimentul de descompunere, expresia stărilor sufletești primare, a nevrozii,

Note

1. Antonis Mistakidis – *Scurte popasuri în poezia românească contemporană*. Tesalonic, 1943, 55 pagini.
2. *George Bacovia în Scurte popasuri în poezia românească contemporană*. Tesalonic, 1943, p. 34–37 [I se traduc în limba greacă poeziile *Plumb, Lacustră, Armindeni* și *Toamnă*].
3. Fotografia ce se publică aici reprezintă pe Antonis Mistakidis, Pericle Martinescu și Nicolae Scurtu, este inedită și se află în biblioteca mea din București.
4. Relevant este și autograful lui Antonis Mistakidis pe această antologie, pe care o trimite lui Pericle Martinescu: *În momentul în care iau calea reverdiei și reîntoarcerii la ogorul fermecat al tinereții mele, îți întind mâna, frate al meu scump și dorit, cu inima în palmă, caldă și pură ca în 1937. Sunt fericit că au trecut peste noi talazurile cele mai cumplite din marea uragan fiindcă știu că vom []eși din văgăunile lor mai tari, mai legați, mai purificați. Să ne vedem cu bine, Pericle! Anton, Thessaloniki, 1 august [1]943.*

G. BACOVIA

Η κόρη διαφορά μεταξύ του Ι. Μινυλέρκου και του Γ. Μπακόβια (ν. 1881) είναι ότι ο πρώτος δούλεψε με φυχή αρτηρίων, από τα μέσα προς τα έξω, ενώ ο δεύτερος είναι δημιουργός ενός πρωτότυπου εσωτερικού κόσμου. Η προσωπικότητα του κατέχει μια ολοκληρωμένη λειτουργία όπως σώματα όπως λειτουργίες της χώρας-του, ένεκα της ιδιότυπης συμβολικής και ελπρησιαστικής του έντασης, που είναι η πιο αντιπροσωπευτική προσπάθεια, στον τομέα αυτό, της σύγχρονης ρουμανικής ποίησης. Η δράση του είναι περιορισμένη στην απάντηση συναισθηματικής επικοινωνίας, καλλιτεχνικής όπου το φαινόμενο φέρνεται από τις απεικονιστικές βροχές, τα μέτρα του αρτιστηρίου, τα οποία τριμύνησαν ταπεινά στοιχεία στα λαοφώνητα στίχους και η παρή μελλογαλιά της απομόνωσης έφρασα μεταβάλλεται σε απεικονιστικά. Το πρόβλημα της φθοράς, η έκφραση των πρωτογενών ψυχικών και ταυτόσημων, της νέφρωσης είναι ο αδύνατος της ποιητικής του, που συχνά συνδέεται με το περιτολογικό έδαφος του θανάτου. Αφού όλα βάλανε κανείς πως είναι αποτέλεσμα μιας τεχνικής έντασης. Η ύποπτη κριτική όμως του ποιητή μαρτυρεί την απόλυτη ειλικρίνεια της κρίσης-του, που πηγάζει από μια πρωτόφανη ικανότητα και άφρα ελευθερία. Απόδειξη ότι και η εξωτερική υφή των στροφών-του συννομοιώνεται τέλεια με το περιεχόμενο και παράγει έντονα το αίσθημα μιας κομμηκής διάλυσης και μιας βαθιάς συνειρμής αλληλοεπίδρασης.
(Έργα: Μεσόβ. 1916 και Κίρηνες στίχοι, 1932.)

A vorbi despre Nicolae Manolescu înseamnă, în cel mai fericit caz, să găsi câmpii cu grație, pentru a folosi o sintagmă de-a lui Alexandru Odobescu, scriitor cărui istoricul nostru literar i-a dedicat o monografie în 1976. Mă aflu și eu în marea dificultate de a scrie despre Nicolae Manolescu, asemenea celui pus la grea încercare de a începe prefața la „Manualul de vânătoare”, al prietenului C.C. Cornescu, din „Pseudocynegeticos”. A vorbi despre Nicolae Manolescu și despre opera sa înseamnă a te porni cu graba și a te întalni cu zăbava pe „războaiele” literaturii române. „Difficiles nugae”! Și totuși voi fi scurt neapărat pentru că am avut destul timp să fiu astfel (concluzie firească plecând de la explicația lui Ion Creangă, cum că, într-o scrisoare, a fost lung pentru că nu a avut timp să fie scurt), ci pentru că nu-mi permite prezentul spațiu de expunere să dezvolt o dezordine căutată preț de unsprezece capitole (și cu un al doisprezecelea, format din puncte de suspensie – cel mai iubit de cititori).

Michel de Montaigne (citad undeva și de Nicolae Manolescu), spunea că atunci, „Când citești o carte scrisă de cineva care se exprimă cu naturalețe, ești uluit și încântat, căci te așteptai să dai peste un autor și regăsești un om”. Cu atât mai uluit și încântat ești când regăsești un om care se autoportretează astfel în „Julien Green și strămoșii mei”: „Din fire, sunt leneș, lăsător, indecis, aton, însă scrisul meu a putut da unora impresia de hârnicie, tenacitate, energie și decizie. [...] Citesc rareori din plăcere, deși nu cunosc plăcere mai mare decât cititul. Scriu greu, de două-trei ori fiecare text (am publicat rareori unul «alla prima»), deși mulți mă socotesc spontan. Spontaneitatea mea e rezultatul unui efort epuizant, fizic și sufleteș, care mă îndepărtează adesea de masa de scris și mă face să privesc cu îngrijorare viitorul în care nu voi mai avea voința de azi. Îmi înving comoditatea înăscută, silindu-mă să duc până la capăt ce am început. Transcriu și ca să șterg urmele acestei sile. [...] Am o manie a ordinii care se bate cap în cap cu aceea de a încălca orice ordine. [...] Sunt un om foarte statornic, deși îmi place să trec de la una la alta. [...] Mă atasez de oameni mult mai ușor decât mă despart. Sunt constant și deopotrivă umoral. Nu-mi place să fiu contrazis decât de mine însumi. Accept repede ideile altora, dar renunț cu dificultate la ale mele. [...] Nu-i invidiez cu adevărat decât pe cei care

Vasile SPIRIDON

perna cu ace

Profesiunea sa, cultura

fac altceva decât mine”. Oare ai putea crede până la capăt în adevărul acestor fraze în care se aduc în discuție lenea, delăsarea, indecizia, greutatea în scris, comoditatea înăscută? Însă nu putem să nu-i dăm crezare lui Nicolae Manolescu atunci când spune (tragem noi concluzia) că nu-i invidiază pe cei care fac același lucru cu el. Nici nu ar avea de ce.

Specialist pentru întreaga sferă a literaturii, cel mai longeviv și autoritar cronicar literar al nostru și-a exersat condeiul critic asupra tuturor genurilor și speciilor literare. Nicolae Manolescu ilustrează în perioada comunistă o situație cu totul deosebită: aceea a dobândirii stimei publice, inclusiv în fața Puterii, doar prin capitalul cultural și simbolic, acumulat de-a lungul a trei decenii, prin textele publicate săptămână de săptămână în cele mai prestigioase reviste ale țării. Glumind puțin, pot spune că era suficient ca Nicolae Manolescu să privească puțin neliniștit cerul de vreme închisă pentru ca scriitorimea din provincie să acuze dureri reumatismale și să-și deschidă instantaneu umbrele. Sau că, în 1980, atunci când apărea primul volum din „Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc”, lumea literară a resimțit după o anumită perioadă o slabă receptare a importanței studiului tocmai pentru că nu scrisese despre el... Nicolae Manolescu.

Adevărat oficiu de selecție și confirmare a valorilor literare, scrisul său a reprezentat chezașia triumfului factorului estetic asupra încercărilor de confiscare ideologică a literaturii. Revenirea sa în forță la cronica literară după 20 de ani (!) înseamnă încercarea de a pune din nou ordine în literatura noastră, într-o perioadă marcată de o disipare a autorității critice, de o criză a instituției cronicii literare, dar și de o multiplicare a grupurilor de presiune ce propun ierarhii proprii nu întotdeauna creditabile.

Deși textele manolesciene scot la iveală o formă de critică mai curând de factură impresionistă, în ele mustește o informație pe cât de bogată și diversificată, pe atât de limpede sistematizată în baza unor criterii teoretice ferme.

Este ceea ce i-a îngăduit autorului lor, în postura de teoretician literar, să conceptualizeze o sistematică a metamorfozelor poeziei și una a romanului (cunoscută triadă doric – ionic – corintic, bazată, în mare, pe distincția dintre diferitele voci narative și pe raportarea lor la personajele acțiunii). De fapt, cel pentru care „cărțile au suflet” s-a preocupat toată viața de citire, interpretarea și sistematizarea literaturii. Dar trebuie adăugat că, în afară de literatură, unde a abordat toate speciile genului critic, Nicolae Manolescu mai citește și cărți din alte domenii (istorie, sociologie, politologie, economie, mistică, antropologie, memorialistică „neliterară”, astrofizică), așa cum se observă din cuprinsul celor șapte volume de „Teme”.

A practica „lecturi infidele” însemna, la debutul în critică, o capacitate de „a uita” lecturilor precedente pentru a întâmpina cu receptivitate proaspătă noua experiență de cunoaștere, dar, în același timp, presupunea concentrarea tuturor cunoștințelor și o bogată experiență de lectură, pentru a evita o lectură ingenuă, lipsită de credibilitate profesională. Prin lecturile sale „infidele”, Nicolae Manolescu își exprima aversiunea față de conceperea istoriei literare pe bazele investigării de documente și de mărginire doar la comentarea lor. În atmosfera anilor '60, marcată de „înaltele comandanamente” în studiul monografic pozitivist (cu titluri precum „omul, opera, personalitatea”, sau „noi contribuții documentare la studierea...”),

el propunea o interpretare dinamică, impresionistă, proclamând o revenire la „dilettantism”, în sensul bun, original al termenului.

Criticii docte, de tip universalitar descriptiv, nu i se opunea doar o metodă critică dinamică, de tip impresionist, ci implicit și un stil plăcut la lectură. Și aceasta, pentru că tânărul debutant se debarasa de prejudecățile generate de citirea operelor anterioare și pentru că nu venea înarmat până în dinți cu instrumentele unei metode anume. Nici în volumul „Contra-dicția lui Maiorescu” accentul nu mai era așezat factual pe informația bibliografică strictă, care duce la considerații lipsite de o apreciere axiologică, ci pe imaginea subiectivă asupra personalității aflate în centrul investigației.

Critic de direcție în descendență maioresciană, conștient, asemenea lui E. Lovinescu, de mutația valorilor estetice, autorul „Istoriei critice a literaturii române. 5 secole de literatură” (în fapt, o continuare a călinescienei „Istoriei a literaturii române de la origini până în prezent”) a revizuit, în condițiile căderii totalitarismului de tip comunist, întreg arealul nostru literar, dând un semn procesului de recristalizare a conștiinței de sine critice a literaturii române. În propensiune către sistem, către construcție armonioasă și persuasivă, istoricul literar asumă relativismul și subiectivitatea disciplinei pe care o ilustrează exemplar pentru a emite judecăți de valoare, intrând în dialog critic cu celelate păreri exprimate despre un anume subiect.

Grăție marilor profesori cu care a studiat (G. Călinescu, Tudor Vianu, Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Jacques Byck, Edgar Papu, Paul Cornea), profesorul Manolescu și-a exersat și cultivat vocația demnității intelectuale, independența de opinie, orizontul cultural european, identitatea sa profund liberală, deschiderea formativă și democratică spre dialog. Cursurile sale s-au bucurat de o audiență maximă, amfiteatrul fiind întotdeauna plin. A fi profesor înseamnă pentru el mai mult decât o metodă, înseamnă o etică a atașamentului, devoțiunii și responsabilității. Orice fost student al profesorului Manolescu se mândrește cu acest fapt, așa cum cei din generațiile mult mai vechi se mândreau de a fi fost studenții profesorului G. Călinescu. Prin sedințele de la „Cenaclul de Luni”, care au avut loc între 1977 și 1983 (când a fost interzis de Puterea comunistă), au trecut studenții care vor constitui ceea ce s-a numit „generația '80” în literatura română.

Direcție complementară timp de un deceniu, activitatea civică, politică și diplomatică a lui Nicolae Manolescu stă mărturie pentru o viață de intelectual de elită care se impune tocmai prin totalitatea preocupărilor sale. În fapt, biografia omului Manolescu poate fi văzută drept biografia unor idei, a unor angajamente, tot așa cum devenirea intelectuală este și o consecință a unor angajări în timpul istoric, a intrării în arena politică. Imediat după 1990, directorul și editorialistul celui mai prestigios săptămânal de literatură de la noi, „România literară”, a clamat „dreptul la normalitate” și s-a luptat cu „inutile silogisme de morală practică” (pentru a ne folosi de titlurile a două cărți). Va deveni curând președinte de partid, va intra în Senatul României și va candida la președinția țării.

În cultura noastră, care a fost dintotdeauna literatură-critică, efortul critic al lui Nicolae Manolescu în stabilirea direcției cultural-literare a țării a depășit și depășește spațiul literaturii și are importanță pentru cultura românească în ansamblu ei. Atitudinea sa critică refractară intruziunii criteriilor ideologiei comuniste în judecarea creației artistice a reprezentat un model de atitudine morală și civică pentru mulți intelectuali din afara sferei literaturii. Nicolae Manolescu a impus prin comportamentul său un model paternalist, axat pe profesiunea sa (... cultura) și pe integritate/integralitate intelectuală.

(fragment de „laudatio”)

Analiza lui Ion Sân-Giorgiu, privind modul în care s-a raportat Eminescu la filosofia lui Kant, continuă cu referiri la nuvela „Sărmanul Dionis”. „În ce privește pe «Sărmanul Dionis», lumea ideilor lui Kant se înfățișează aici revizuită și în tot cazul covârșită de formulări și imagini schopenhaueriene. Întâlnim evident în această fantastică povestire urme din transcendentalismul și apriorismul lui Kant. Kant însă nu mai domină cugetarea poetului. Eminescu își creează din firimiturile filosofiei lui Kant și Schopenhauer, la care se adaugă nenumărate motive filosofice platoniciene, spinoziste, fichtiene, mistice și mitologice, o filozofie proprie, în care fantasticul și poeticul primează” („Eminescu și spiritul german”, în Revista Fundațiilor Regale, p. 72). Convingerea exegetului, subliniată în mod consecvent, este aceea că pe măsură ce s-a apropiat de maturitatea creației, Eminescu a continuat să se desprindă de concepția tuturor filosofilor, în favoarea propriei sale viziuni. „Ca și în cazul lui Schopenhauer, înrăurirea lui Kant e puternică și directă numai în anii studiilor sale filosofice, în operele de proză neînchegate și în alte fragmente filosofice ce se găsesc împrăștiate prin paginile îngâbenite ale manuscriselor sale (p. 72). Ce s-a întâmplat mai apoi? „Mai târziu, când contactul direct și continuu cu Kant încetează, Eminescu va rămâne desigur un adept al idealismului kantian, fără a suferi totuși de obsesia unei gândiri, pe care el ca poet o putea accepta numai în liniile ei mari, nu și în detaliile reci și abstracte ale unui text filosofic. Independența sa de gândire îl împiedică să primească fără rezerve o cugetare străină. Iar subiectivismul său literar, eclecticismul său de albină harnică și neobosită și fantezia sa poetică îl făceau să scuture repede cătușele unei singure influențe și să închege dintr-o varietate de motive ideologice și pur literare ideea, imaginea și stilul său propriu. De aceea chiar și poeziile sale filosofice sunt un conglomerat de idei și sentimente, cuprinse într-o viziune plastică și într-un ritm muzical propriu. Numai așa se poate înțelege de ce filosofia lui Kant, oricât de obsedantă a fost ea pentru Eminescu, urmărindu-l până și în crizele de nebunie, nu a avut pentru cugetarea și opera poetului decât un rol de stimulent și de îndreptar” (p. 72). Tot numai în acest sens trebuie înțeleasă poziția lui Eminescu față de Kant și în ce privește concepția asupra statului, precum și în ce privește concepția morală. „Ca un îndreptar poate fi socotit de asemenea Kant pentru Eminescu și în concepția sa despre stat, care trebuie să aibă o bază morală și în care toate forțele societății trebuie să trăiască într-un armonios echilibru. Și ca un îndreptar

Ștefan MUNTEANU

Ion Sân-Giorgiu despre relația dintre Eminescu și cultura germană (III)

apare Kant și în morală lui Eminescu, care nu se orientează numai după etica schopenhaueriană, ci adoptă și «imperativul categoric» kantian, pe care poetul îl pomenește adesea” (pp. 72-73).

După filosofia lui Schopenhauer și cea a lui Kant, crede Ion Sân-Giorgiu, Eminescu s-ar fi lăsat atras și de filosofia lui Hegel. „Un al treilea filosof german de care s-a apropiat Eminescu mai cu deosebire a fost Hegel” (p. 73). Autorul studiului constată însă că problematica privind relația dintre Eminescu și Hegel este una foarte complexă, în sensul că păreri critice sunt împărțite și, adesea, sunt exagerate. De aceea, el adoptă o poziție oarecum împăciuitoare. Pe de o parte, este adusă în atenție atitudinea antihegeliană a lui Eminescu. „Eminescu n-a fost din capul locului de acord cu idealismul absolut al lui Hegel, nici cu apriorismul său excesiv. Și nicăieri nu întâlnim la el adoptată fără rezerve ceea ce constituie de fapt dialectica lui Hegel, cuprinsă în cele trei faze întregitoare ale gândirii: teza, antiteza și sinteza. Eminescu nu s-a lăsat fermecat de ceea ce el a numit mai târziu cu severitate «frazologia goală și stearpă a lui Hegel»” (p. 73). Pe de altă parte, Ion Sân-Giorgiu recunoaște, totuși, o înrăurire de la Hegel la Eminescu. „Și totuși Hegel a înrăurit cugetarea și poezia lui Eminescu. Nu atât de puternic cât cred că pot să afirme unii cercetători (cercetătorii vizați sunt Al. Dima și T. Vianu – n.m. Ș. M.), însă suficient pentru ca Hegel să fie pus alături de Kant și de Schopenhauer, în ce privește formația ideologică a poetului” (p. 74). În fapt, autorul era îndreptățit să observe că Eminescu era preocupat să-și edifice o filozofie proprie privind dreptul, statul și istoria. Și că, în acest scop, a consultat și viziunea lui Hegel. Iată nuanța autorului: „Că Eminescu nu a căutat la Hegel mai mult decât o întregire – și aceasta cu rezerve – a cunoștințelor sale de filozofia istoriei, a statului și dreptului, reiese și din faptul că ideile hegeliene adoptate sau reținute mai cu atenție de poet sunt cele privitoare la filozofia istoriei și la concepția asupra statului, care e pentru poet «un produs al naturii» în care se armonizează și se confundă toate forțele individuale și sociale” (p. 74). Pe lângă aceste aspecte, Ion Sân-Giorgiu

acceptă că există și alte urme hegeliene în scrisul eminescian, însă consideră că nu poate fi vorba despre un „hegelianism” ori despre un „antihegelianism” eminescian. „Poate însă fi vorba de un «hegelianism» sau de un «antihegelianism» eminescian, așa cum au fost puse ele de cercetători? Cred că s-a exagerat și de o parte și de alta. Nicăieri nu se vede mai limpede luciditatea spirituală și independența de gândire a poetului, decât în contactul său cu filozofia lui Hegel” (p. 75).

La capătul analizei privind maniera de raportare a lui Eminescu la marea filosofie germană, Ion Sân-Giorgiu formulează și o concluzie: „Dacă Schopenhauer a corespuns subiectivismului eminescian și a stimulat o bucată de vreme pesimismul său, dacă la Kant poetul a găsit un îndreptar în relativitatea cunoașterii omenești, la Hegel a întâlnit o concepție autoritară și mistică despre stat, care corespundea de minune cu ideile încă tulburi despre stat, istorie și drept al studentului în filozofie. În contactul său cu cei trei mari filosofi germani, Eminescu nu apare numai ca un spirit critic foarte ascuțit și independent, care știe să întâmpine cu rezerve critice cugetarea marilor săi maeștri, dar și ca un spirit eclectic, care înțelege să aleagă și să asimileze într-un chip cu totul personal ceea ce găsește la ei înrudit cu propria sa cugetare” (p. 75). Mai mult: „Eclecticismul său filosofic l-a ajutat pe Eminescu să culeagă motive – deși mai greu de identificat – și la alți filosofi germani ca Fichte și Schelling. Filozofia naturii, așa cum o concepe Schelling, a lăsat desigur amintiri în scrisul poetului, precum a lăsat și panteismul lui Spinoza” (p. 75).

Și despre pasiunea cu care Eminescu s-a aplecat asupra marilor creații ale literaturii germane s-a scris, cu destulă îndreptățire. A făcut-o, cu mare competență și Ion Sân-Giorgiu. Tocmai de aceea, în finalul celei de-a treia părți a studiului „Eminescu și spiritul german”, el se simte îndreptățit să facă o sinteză a abordărilor, legate de această problematică. Schematic vorbind, Ion Sân-Giorgiu distinge „trei drumuri prin care literatura germană pătrunde în inspirația eminesciană” (p. 76).

Fără a părea chinut de dubii, autorul se pronunță: „Primul drum, care e și cel mai

însemnat, fiindcă el aduce lui Eminescu cele mai multe și mai caracteristice motive literare, este cel al poeziei romantice germane și al poezilor postromantice, printre care Lenau se înfățișează ca o natură congenitală cu Eminescu” (p. 76). Altfel spus, întrucât Eminescu era o fire romantică, era firească întâlnirea lui cu marile creații romantice europene, pentru a se lăsa influențat, ci pentru a autohtoniza motive proprii acestui curent literar. Oricum, precauția lui Ion Sân-Giorgiu se păstrează și în judecata acestei chestiuni: „Ca și față de filozofii germani, Eminescu a avut față de poezii romantice anumite preferințe. Sunt scriitorii care au fost mai aproape de dânsul și mai înrudiți cu talentul său. Astfel se poate spune că poezii romantice cărora Eminescu le datorează mai mult sunt Novalis, Tieck și Eichendorf, iar dintre preromantici Lenau, de care-l leagă o puternică afinitate electivă” (p. 77).

Despre cel de-al doilea drum, Ion Sân-Giorgiu remarcă: „Al doilea drum e cel al marilor clasici germani, Goethe și Schiller, care n-au încetat să fie tovarășii de vis și de suferință ai poetului, în peregrinările sale de-a lungul pământului românesc” (p. 76). Aflăm, în continuare explicații, că Eminescu, deși a citit cu sârguință pe Schiller, s-a lăsat mai puțin atras de opera acestuia. Explicația? „Dacă influența lui Schiller a fost neînsemnată, aceasta se datorește înainte de toate caracterului declamatoriu al poeziei sale și faptului că baladele, pe care Eminescu le-a admirat cum se cuvine – dovadă încercarea de traducere a «Mănușii» - nu puteau fi decât anevoie prelucrate cu independența cu care Eminescu își mânia de obicei materialul literar” (p. 80). Cu totul altfel este apreciată modalitatea de raportare a lui Eminescu la Goethe. Sintetizând judecățile dezvoltate în lucrarea „Mihail Eminescu și Goethe”, la care deja m-am referit, autorul notează: „Influența lui Goethe, care a fost mai adâncă decât se poate bănuși la întâia privire, ni-l arată pe Eminescu nu numai stăpân pe întreg spiritul său critic, dar și călăuzit de anumite predilecții” (p. 80). O observație importantă, care trebuie reținută.

Pentru a părea cuprinzător, Ion Sân-Giorgiu vorbește și despre cel de-al treilea drum:

„Și în sfârșit al treilea drum, care e cel al împrumuturilor întâmplătoare, făcute de Eminescu la poezii mediocri și fără însemnătate, dar la care el găsea câte o floare rară, pe care o replanta apoi în grădina poeziei sale, dându-i viață nouă și valoare superioară” (p. 76). Cercetând acest drum, autorul își construiește o nouă ocazie, pentru a sublinia particularitatea creației eminesciene, referindu-se la felul în care poetul prelucra și adapta sursele de inspirație. Are în vedere, ca și cazuri tipice, poezia „La Steaua”, prelucrare originală a unei poezii din creația lui Gottfried Keller și poezia „Venetia”, prelucrare după G. Cerri. Rețin din aceste comentarii doar o singură observație a lui Ion Sân-Giorgiu: „Întâmplarea cu sonetul lui Gaetano Cerri lămurăște incapacitatea lui Eminescu de a traduce. Eminescu nu se putea identifica cu nici un poet străin, nici chiar cu poezii romantice, cu care avea afinități fundamentale” (p. 83). Și mai subliniez faptul că aceste judecăți vor fi reluate, peste ani, de către Ion Sân-Giorgiu, în lucrările „Eminescu and der deutsche Geist”, Jena und Leipzig, 1936, „Gaetano Cerri, inspiratorul lui Eminescu”, București, 1940 și „Neue deutsche Quellen bei Mihail Eminescu”, Jena und Leipzig, 1941.

Studiul „Eminescu și spiritul german” aduce o concluzie echilibrată și demnă de reținut, pentru o corectă apreciere a problematicii: „Treptat legăturile lui Eminescu cu cultura germană devin mai puțin strâns, iar atitudinea sa spirituală este a intelectualului care a biruit înrăuirile prin care a trecut și din care a păstrat numai fundamentul unei serioase informații filosofice și literare. Maturitatea l-a făcut să-și revizuiască unele opinii literare și să-și elibereze talentul poetic de sub vraja reminiscențelor vechi și noi. Iar dacă vrem să recapitulăm ceea ce cultura germană i-a dat lui Eminescu, trebuie să recunoaștem că din contactul său cu această cultură ies în vileag trei însușiri capitale ale sale: independența de atitudine, eclecticismul rafinat în alegerea izvoarelor și puterea de asimilare până la absorbirea integrală a motivului literar folosit de poet. De altfel Eminescu n-a fost nici chiar la debutul activității sale literare covârșit de cultura germană. Din capul locului poetul a stăpânit-o și a utilizat-o în plină libertate. Eclecticismul său critic și bunul plac al talentului său l-au ajutat să culeagă din cultura germană numai ceea ce era mai aproape de gustul și talentul său. Din fuziunea spiritului german cu geniul creator al lui Eminescu, a luat naștere o operă literară a cărei temeinicie crește cu trecerea timpului” (p. 87). Sunt judecăți juste, de care trebuie să ținem seama pentru înțelegerea corectă a creației genialului poet-cugetător.

Pentru mine, stagiunea teatrală a început anul acesta cu *Excelsior Teen-Fest*, în București. Deși n-am stat la festivalul adolescenților (desfășurat în perioada 25 septembrie - 1 octombrie) decât trei zile, atmosfera efervescentă m-a cucerit, iar cele câteva spectacole văzute mi-au întărit ideea că tânăra generație are nevoie de teatru. Adolescenții sunt un public cald, participativ, și se vede clar cât de mult le place să fie împreună într-o sală de teatru, împărțind emoții, trăiri. Iar când urcă pe scenă, spunându-și poveștile de viață, sunt de o sinceritate dezarmantă. Așa cum s-a întâmplat în *Bucureștiul meu* și în *#Teenspirit*, două reprezentații la care voi reveni. Dar, mai întâi, voi prezenta succint programul *Excelsior Teen-Fest*, un eveniment realizat în parteneriat cu Inspectoratul Școlar al Municipiului București. Bine conceput, ca o manifestare complexă, Festivalul a cuprins spectacole de teatru profesionist (în secțiunile Teen Attitude și Reborn Classics), seri de artă educațională și cultură participativă, dezbateri (secțiunea Teen Social). De mare succes, cum era și firesc, s-au bucurat reprezentațiile de teatru tânăr interactiv, momentele muzicale (secțiunea Teens in the Spotlight, organizată împreună cu Asociația T.E.T.A. Alexandria), acestea desfășurându-se în spații nonconvenționale, piețe, parcuri, etc. Foarte multă lume s-a implicat în acest festival, instituții, asociații, personalități, trupe de liceeni, asigurându-i reușita: Centrul de teatru educațional Replika, SUPER (Festivalul de filme făcute de adolescenți) trainerii, cei care au prezentat cărțile lansate, susținătorii atelierelor de creative writing, fotografie și dans.

Excelsior Teen-Fest

Povești despre fragilitatea și frumusețea adolescenței

Tema acestei ediții (cea de-a doua) a fost una generoasă și foarte tentantă, și anume „orașul ascuns”, unul al artelor, dar și al fiecăruia. Notez, în ordinea din caietul program, teatrele și trupele participante: Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, Teatrul Lucafeărul, Iași, Teatrul Municipal Baia Mare, Teatrul Național „Marin Sorescu”, Craiova, Teatrul de Comedie, București, UNATC „I.L. Caragiale” București, Unteatru, București, Asociația Punctart, Teatrul Mic, București, Teatrul Național „Radu Stanca”, Sibiu, Teatrul Excelsior, București, Asociațiile culturale Replika, ANPBR, ADO, T.E.T.A., Urbanium, Reper 21, The SnooP din Baia Mare.

Cum festivalul este unul care a fost gândit pentru tineri (având o importantă dimensiune educațională), tot lor le-a revenit și misiunea de a judeca spectacolele prezentate, juriul fiind alcătuit din cincizeci de liceeni, care au lucrat serios, au fost atenți, exigenți, și au făcut trei nominalizări, în final câștigătorul ediției fiind declarat spectacolul realizat de Teatrul Municipal, Baia Mare de regizorul Horia Suru, cu piesa *Colombinus* de Stephen Karan și PJ Paparelli. Din ce am văzut, mai voi opri la două spectacole care surprind, cu pătrundere și o mulțime de nuanțe expresive, un microunivers și o stare de spirit – adolescența, cea mai frământată perioadă din existența noastră.

Bucureștiul meu este o creație de tip *devised*, colectivă, adică (producție a UNATC „I.L. Caragiale”, București), conceptul și regia aparținând Adelaidei Zamfira. Cei zece studenți implicați, și care au scris, fiecare, câte un monolog, sunt: Claudia Ene, Mădălina Tapu, Adelina Toma, Vlad Brumar, Cristiana Luca, Vlad Galer, Cristina Danu, Vlad Lință, Alexandra Răduță, Paul Nistor. De asemenea, au făcut parte din echipa de realizatori Andu Daniel Petrache (regie film proiectii), Lucian Maxim, Adrian Plesca (pregătirea muzicală) Andreea Duță, Alina Radu (coregrafie), Nicolae Nastasia (antrenament elemente de pantomimă), Alexandru Mihail (lumini). Studenții, unii din București, alții venind din diferite colțuri de țară, își spun povestea cu mare sinceritate și mult firesc. Sunt, cu toții, la o vârstă problematică, plină de întrebări, sunt în căutarea identității, a unor certitudini. Realitatea îi asaltează din

toate părțile și ei încearcă să-și facă față, să-și găsească un drum. Dar nimic nu e simplu și ei băjbăie într-o mare de necunoscute, trăind febril, făcând descoperiri, dar și greșeli, mici nebulii. Se îndrăgostesc, suferă, au dezamăgiri, au amintiri, unele plăcute, altele dureroase, au relații conflictuale cu adulții, dar și cu ei înșiși. Dar sunt la început de drum și totul e posibil pentru ei. Dacă sunt încrezători în forțele lor, dacă au îndrăzneala de a visa și a spera. Poveștile lor se întretaie, se înlănțuie, te prind, au calitatea viului, a autenticului, conturând universul particular al adolescenței. Iar spectacolul e atractiv, dinamic, cu proiectii de film, momente muzicale, coregrafice, pantomimă, stărnind interesul publicului.

#Teenspirit (Teatrul Excelsior), tot în formula *devised*, îi are ca autori și performeri pe Răzvan Krem Alexe, Irina Antonie, Vlad Bălan, Adela Bengescu, Vlad Birzanu, Raluca Botez,

Nicholas Cațianis, Sonia Divile, Laurențiu Drăgan, Ștefania Dumitru, Maria Teodora Filip, Sebastian Ghiță, Mihaela Kavdanska, Peter Kerek, Maria Mitu, Ciprian Nemeșiu, Teodora Daiana Păcurar, Dana Rogoz, Alina Rotaru, Aurelian Stoleriu, Ovidiu Ușvat, Iuliana Vilsan, Dilmana Yordanova. E multă mișcare și muzică bună în spectacolul lor, și tot felul de întâmplări trăite de ei, povestite direct, cu franchețe, pe un ton frust, fără artificii. Tinerilor le place să spună lucrurilor pe nume, cu brutalitate chiar, cu un soi de frondă juvenilă. Din poveștile înșirate se înțelege că nu suportă constrângerile, convențiile sociale, că au probleme de adaptabilitate, de unde tensiunile în relațiile cu părinții, de unde revolta lor în fața a ceea ce nu este autentic. Au nevoile lor, neliniști, idei, vise, aspirații, vor să trăiască la maximă turatie, fără să se economisească. Așa că spectacolul lor e ca un turbion, colorat, cu ritmuri îndrăcite, cu mult dans, tinerii regăsindu-se în această formă de teatralitate.

Excelsior Teen-Fest este cu siguranță un festival necesar, mai mult decât binevenit în peisajul nostru teatral. Implică publicul tânăr, îl familiarizează cu cele mai noi formule de teatru contemporan, îl educă, îl câștigă pentru teatru. Atât pentru cei care au jucat în spectacole, cât și pentru spectatori, acest festival a fost „o experiență tare”. Au făcut-o posibilă ei, cu entuziasmul lor contagios și, desigur, staff-ul Festivalului: Oana Bors, selecționeer și director, Maria Rotar, Cristina Popa, Adrian Găzdaru (directorul Teatrului Excelsior), toate departamentele și echipele care au conlucrat pentru buna desfășurare a evenimentului.

Carmen MIHALACHE

Între 23 și 25 septembrie, în Municipiul Onești a avut loc cea de-a 48-a ediție a *Zilelor Culturii Călinesciene*, manifestare culturală de prestigiu, desfășurată sub egida Fundației Naționale „George Călinescu”, cu sprijinul Primăriei, Consiliului Local și Rotary Club Onești. „Această ediție are «ceva al ei», ceva special. Avem prieteni tot mai mulți, în colțuri diferite ale țării... Avem oaspeți de la București, Iași, Bacău și, în ciuda tuturor vicisitudinilor, «Miracolul Călinescu» continuă», a declarat profesorul și omul de cultură Constantin Th. Ciobanu la deschiderea evenimentului. Primul moment s-a derulat la sediul Fundației Naționale, unde au fost prezentate expoziția „Univers călinescian”, noi apariții editoriale și câteva reviste de cultură din țară. Dacă despre expoziția menționată artistul plastic Vlad Ciobanu a declarat că „are marea calitate și forța de a se prezenta singulară”, la „panoramical editorial” prof.

Zilele Culturii Călinesciene

univ. Vasile Spiridon a prezentat revistele *Ateneu*, *Hyperion*, *Conta*, *Studii și cercetări științifice*, scriitorul Gheorghe Drăgan a recenzat revista *Plumb* și a stărnit interesul participanților vorbind despre cartea sa recentă („Neamul Drăganilor din Vișoara - Tg. Ocna”), criticul Tudorel Urian a adus în fața auditoriului revistele *Lucafeărul de dimineață* și *Viata românească*, iar scriitorul Cornel Galben a recomandat revista de spiritualitate *Credința ortodoxă*, dar și mai multe volume apărute la Editura „Corgal Press”, semnate de Tatiana Scorțanu, Grigore Codrescu și Liviu Dănceanu. La rândul ei, tânăra cercetătoare Angelica Helena Marinescu și-a prezentat două cărți (una de antropologie și una despre ci-

vilizația indiană), mărturisind că „acestea surprind un univers complex, fiind în același timp și o punte între două civilizații”.

Deschiderea festivă a avut loc la sala Cinematografului „Capitol”, la eveniment fiind prezenți primarul Oneștiului, Nicolae Gnatiuc, precum și primarii orașelor Târgu Ocna (Ștefan Șilochi) și Edineț (Constantin Cojocaru) – localități înfrățite. Colocivului „Călinescu azi” a prilejuit un schimb larg de idei, între participanții la dialog numărându-se poetul Constantin Th. Ciobanu, criticul literar Tudorel Urian, universitarii Traian Diaconescu și Vasile Spiridon, sculptorul Vlad Ciobanu, Constantin Cojocaru, jurnalista Teodora Stanciu și alții.

Decernarea Premiilor „Zilelor Culturii Călinesciene” a adus o surpriză pentru oneșteni, întrucât Premiul pentru debut a fost acordat antropologului Angelica Helena Marinescu, revenită cu acest prilej pe meleagurile natale. Marele Premiu a fost decernat filozofului Mihai Șora, ce se află în cel de-al 100-lea an de viață și care, invitat fiind de președintele României, Klaus Iohannis, la Cotroceni, nu a putut ajunge în municipiul de pe Trotuș, dar asistența l-a putut urmări totuși, în premieră absolută, în filmul documentar „Pentru că timpul nu poate fi dat înapoi”. Concertul simfonic „Exerciții de admirație”, susținut de Ansamblul „Archaeus” (dirijor Liviu Dănceanu) și recitalul liric „Poetul în cetate” au completat programul ediției din acest an, caracterizată de oaspeți drept „o manifestare coerentă, a valorilor”.

Ion MORARU

Orașul Krems este așezat în Valea Wachau (Austria inferioară-Niederösterreich), pe „frumoasa Dunăre albastră” a lui Strauss, dar și a noastră, la aproximativ 70 Km de Viena. Zona este binecunoscută pentru istoria ei (abazia Melk, castelele și mănăstirile benedictine) fiind în același timp și o activă zonă de agroturism (viticultura, cultura cașilor, cârciumioarele și pensiunile sezoniere denumite „Heurigen”), pentru turismul cu bicicleta, cu barca sau pe jos, totul amenajat perfect. Pentru că istoria medievală locală a fost dominată de puterea și bogăția mănăstirilor benedictine, a fost una plină de bogăție și bun gust, a creat condiții pentru înflorirea culturii. În zilele noastre, numărul mare de galerii și muzee din zonă îi îndreptățesc pe responsabilii culturali locali să se mândrească cu statutul „Austria Inferioară-Țara Artei”. În centrul vechi al orașului Krems, doi artiști de renume internațional, pictorița Dalia Blauensteiner și sculptorul Heinz Korner au înființat în 2012 galeria Daliko, care împreună cu Asociația Daliko desfășoară proiecte de artă contemporană austriacă și internațională, cu interes major pe dialogul artelor plastice contemporane internaționale. Colaborarea cu această galerie a început odată cu înființarea galeriei, având în vedere că ne-am cunoscut cu Dalia Blauensteiner la Bienala de la Florența din 2009, unde am participat alături de Calin Raul Anton, de la Cluj. Printre românii care au avut expoziții la Krems s-au numarat: Ana Rus, Calin Raul Anton, Teodor Buzu (rezident la Tabor, Cehia) și subsemnatul. Anul acesta, cu ocazia Anului internațional al apei, sculptorița Ana Rus a organizat Expoziția Internațională „Apa” la Muzeul Satului din București (iulie-aug. 2016), expoziție urmată și de un simpozion pe aceeași temă. Artiști străini invitați la expoziție au fost: Dalia Blauensteiner (Krems) și Zoltan Szenczy (Budapesta), prietenii noștri care trăiesc în orașe de pe malul Dunării, care devine o axă a expoziției și un traseu al reitinerării ei. A urmat invitația Galeriei Daliko, de reținere a expoziției la Krems, în luna septembrie a. c.

Preluând fondul de lucrări existent odată cu închiderea expoziției, după unele modificări în componența grupului, artiștii decid să onoreze invitația Galeriei Daliko și să suporte, pe cheltuiala lor, transportul lucrărilor în Austria. Grupul prezent pe simeze la Krems a fost format din următorii artiști: Dalia Blauensteiner (Austria, pictor, curator expoziție), Heinz Korner (Austria, sculptor), Zoltan Szenczy

(Ungaria, pastel), Mariana Papara (pictor, Italia-Romania), Ana Rus (Romania, sculptor), Virginia Videa (România, pictor), Paul Popescu (România, sculptor), Vasile Soponariu (România, sculptor), Gheorghe Zaharia (România, sculptor) și subsemnatul Mircea Titus Romanescu (România, pictor). Vernisajul expoziției a avut loc în data de 9 Septembrie 2016, la sediul Galeriei Daliko, în prezența primarului orașului Krems-Mag, Wolfgang Derler și a doamnei directoare a Institutului Cultural Român de la Viena, Irina Halina Cornișteanu. Au mai participat: doamna Mag. Tanja Munichsberger – istoric de artă și artiști, Dalia Blauensteiner (curator) și Heinz Korner (proprietari ai Galeriei Daliko), maestrul Hans Sisa și cunoscuta cântăreață de operă Sophia Larson, ceramista Sabine Bauer-Mayerhofer, dar și artiștii români prezenți la vernisaj: Vasile Soponariu, Paul Popescu și Mircea Titus Romanescu, cărora li s-a alăturat artistul maghiar Zoltan Szenczy (originar din Satu Mare). Cât despre lucrări, așa cum s-a văzut de la prima expoziție de la București (Muzeul Satului), ansamblul lucrărilor expuse prezintă unitate și susținere (fiecare pictor expune aprox. 10 lucrări de pictură) dar și un ridicat nivel de profesionalism realizat mai ales prin calitatea execuției fiecărei lucrări, în total 58 de lucrări realizate în pastel, culori de ulei sau acrilic, tehnici mixte, bronz, metal, piatră sau lemn.

Tematica fiind anunțată cu un an înainte, majoritatea lucrărilor sunt noi (2015-2016), realizate special pentru eveniment. Mărturisesc că a mai fost un imbold, pe care mi l-au mărturisit și alți participanți, fiecare a încercat să se reprezinte cât mai bine („am muncit ca pentru Olimpiadă”, mărturisese colegul Szenczy). Îmi permit să fac acest comentariu pentru că, de cele mai multe ori, când o expoziție este dedicată unui eveniment, acum –Anul apei, evenimentul domină ca atenție și importanță ansamblul expoziției, care devine un eveniment secundar. Trebuie să recunoaștem cu toții că, acest derapaj al atenției, de la evenimentele importante spre cele secundare și spectaculare se cam întâmplă în zilele noastre,

Artiști plastici români în expoziția internațională „Apa”, la Krems-Austria

nu știm de ce. La Krems, cu toții, curatori și artiști, am susținut expoziția ca eveniment principal, de unde, cred eu, chiar necesitatea acestei consemnări. Tema atât de generoasă a apei a fost desigur un element foarte drag artiștilor. Apa, acest adevărat elixir al vieții, care și condiționează existența vieții, a fost reprezentat atât ca materie („substanța nașterii și a morții”) sau univers aparte (lumea apelor cu plantele, fauna dar și poluarea ei), cât și ca simbol al vieții și regenerării, având funcții generative și purificatoare. Voi aminti pe scurt doar câteva dintre lucrările din micul catalog editat de galerie. Dalia Blauensteiner prezintă o serie de lucrări cu dimensiuni mari, unde domină culoarea albastră, cu tonalități prețioase și profunzimi în care privirea se pierde în adâncuri sau vine din adâncuri spre suprafață. Lucrările prezintă și un clar mesaj de atenționare împotriva poluării, căci apa alături de aer înseamnă **viața** și de aici obligativitatea menținerii purității lor (*Dalia Blauensteiner*: „Planet Plastik”) Realizată dintr-o piatră semiprețioasă, o picătură de apă hrănește din interior, ca o inimă, o lume vie reprezentată prin învelișul de lemn din stejar (*Heinz Korner*: „Apa”, sculptură, piatră și stejar). O lume dispărută în ape sau poate o lume ascunsă a apelor ne prezintă *Zoltan Szenczy* în lucrarea sa „Atlantis” (pastel), alături de alte pasteluri realizate într-o tehnică desăvârșită, cu profunzimi și contururi foarte bine de-

finite. În lucrarea sa „Dincolo de ape” (ulei pe pânză), Virginia Videa reprezintă apa ca o graniță între lumi, trimițându-ne te cu gândul atât la semnificația antică (viață/moarte) cât și la semnificația spirituală (botezul creștin). Sculpturile realizate de Paul Popescu pun în evidență modul special de prelucrare a formei, în căutarea perfecțiunii esenței. Astfel, modul de trecere de la metal la lemn îți dă senzația unui singur material, lemnul dând viață și încălzind bronzul rece. Lucrarea sa: „Te uită, pică frunza” este un adevărat omagiu adus feminității.

Denumită și „Substanță a nașterii și a morții...”, apa o inspiră pe sculptorița Ana Rus în lucrarea sa „Geneză” (alamă și piatră), pe care o văd ca o reprezentare a unui „ou primordial”, reconstruit din părți (părțile prezintă urmele eliberării), dar ar fi probabil și faptul ca acea ființă să se fi rezidit în bucățile de înveliș și să ne studieze din interior, ca o nouă realitate, în urma unui proces de distrugere-reconstrucție. O altă dilemă ne propune sculptura „Victoria de la Samotrace” (bronz) a sculptorului Gheorghe Zaharia, o piesă modernă, de un realism teribil, amintind de un „rest de abator” sau de un „carnagiul unei bălăii navale”, piesă ce ar trebui să înlocuiască „femeia zburătoare” de la prova navelor cu pânze, ocrotitoarea navei și de bună amintire a unei renumite victorii navale a antichității, acum doar un avertisment al vremurilor prezente, pline de pericole și nesigurantă.

De foarte mult timp, oamenii de știință se contrazic în privința capacității apei de a memora. „Memoria apei”, seria de lucrări abstract-expressioniste a Mariane Papara pune în evidență un artist cu o mare capacitate de meditare care stăpânește o tehnică desăvârșită și care posedă un mare rafinament al execuției. Cu o materialitate aproape tridimensională (pastă groasă, tehnici mixte și altele), căci „materia” este un subiect predilect, artista ne dezvăluie un univers propriu, în plina transformare: lumi paralele, treceri în timp, procesele de „metamorfizare” de la materia moartă la materia vie, „renașterea”. În aceeași cheie, de căutare meditativă, voi consemna lucrările prezente în expoziție ale subsemnatului, inspirate de „Muzica apelor”, a copilăriei petrecute pe malul Bistriței auri, unde apa cânta, diferit, după momentul zilei, starea vremii și anotimp. (M. T. Romanescu, „Simfonia apelor”, acrilic pe pânză).

Am lăsat la urmă lucrările sculptorului Vasile Soponariu (așa cum copiii lasă la urmă ce cred ei că este mai bun), adevărate bijuterii, de mare rafinament, în bronz patinat, compoziții cu două sau un singur personaj, Trubadurul sau Acanța, Senatorul sau Pionul, Romanța. Aici panotarea a fost de excepție: lucrările sunt expuse fie în atitudine de spectator, fie ca grup de spectatori-comentatori în expoziție, un spectator special de fapt: mut și fix, dar care degajă o atitudine și o expresie, acestea sunt de fapt dovada marelui meșteșug al maestrului (aș spune veritabile personaje din lumea lui „nenea Iancu”, dacă am lua în considerație doar expresia!), o lume diversă ca și noi cei care privim, ei sunt un fel de oglindă a noastră, a privitorului (fără vârstă și timp). Rezultatul este o specială comunicare între lucrare și privitor, ca într-un spectacol vizual modern (în reproducere, Vasile Soponariu: „Trubadur”, bronz). În toată această poveste trebuie să remarc și politica galeriei, care are renumele unei selecții foarte riguroase, bazate pe profesionalism și calitate, dar și modernitate, ceea ce în capitală costă, motiv pentru care colecționarii din zonă, dar și din capitală vin la vernisaje aici. Prin activitatea sa, galeria realizează un dialog cultural internațional real și eficient. Rezultatele itinerării expoziției sunt așteptate pe mai multe planuri, unul dintre acestea, de ultimă oră, fiind vernisajul (din data de 8 decembrie) de la Institutul Cultural Român din Viena.

Mircea Titus ROMANESCU

„Amant al cărților, hârtogăr retras în arhive” – cum îl definește criticul Adrian Dinu Rachieru –, cercetătorul Constantin Bostan și-a dedicat aproape întreaga viață scoaterii la lumină a scrierilor și a contribuției lui G. T. Kirileanu, cărturarul de elită, la cultura română, dar și valorificării altor moșteniri ale spiritualității nemțene, ținut pe care l-a înnobilit, la rândul său, cu scrierile sale.

Intrat, de curând, în rândul septuagenarilor, finul degustător al slovei manuscrise ori tipărite își adună gândurile în universul claustrelor al celor „cincizeci și opt de metri pătrați/ ai unei semețe cochilii de beton”, în care pătrunde șovăitor și descult, călcând pe „betonul bine ascuns/ sub parchet și mochetă”, și unde, aidoma lui Bacovia, e, cel mai adesea, „Singur – uitat și pierdut”.

Deși în jurul său „duduie viața de zi/ viața de noapte, de seră, solar/ de incubator – tumultuos pe etaje, intim/ la cutie, transmisă-n direct/ prin ghenbe, planșee, pereti...”, durerea din suflet revine meticuloasă, „se-ășterne iar/ pe pleoapele amintirilor nopții născute/ dintr-un amurg vezuvian/ prelins firesc, mistuitor, pe umerii patimii noastre”, făcându-l să simtă că nu mai e nici „cât baremi/ un fir insipid, un grăunte amorf/ pe veci rățâcit/ într-o stridie izbăvitoare...”.

Senzația disoluției e tot mai apăsătoare, dilemele „intracraniane” se înmulțesc, transformându-i capul, nu de puține ori, într-o „peșteră/ cu multe/ enorm de multe morminte/ în care visurile (off, visurile!)/ cel mai ade-

Cornel GALBEN

Eterna regăsire

sea oprite/ din zborul lor spre înalțuri/ au încremenit golase, născând stalagmite/ cu vârful nesigure, boante”, iar gândurile aleargă „destul de incerte, neclare/ neașteptat de fragile/ mereu bântuite/ de-aceiași unică, grea întrebare/ născută ca visul luminii din astre/ etern chinuitoare în orice iubire/ și mult prea frecventă într-o singură viață: cât va dura minunea/ intersecției noastre?”

Chiar dacă iubirea nu „moare nicicând, niciodată”, așa cum „auzim/murmurăm triumfal”, experiențele anterioare, de pe vremea când era „destul de bezmetic” și purtat de „endemicii flori”, când înota „tot mai greu în marea de spasme/ a iubirilor de o lună, de o zi sau de o noapte” (Fiind/ mai cu seamă vânat/ decât vânător/ am cunoscut de-a valma noian de ispite:/ femeia-vampir, femeia-silfidă,/ femeia-panteră, femeia-omidă,/ femeia-liană, femeia-taifun,/ femeia-fatală, femeia-tăun,/ femeia-urgie, femeia-rechin,/ femeia-poveste, femeia-venin,/ femeia-durere, femeia-vioară,/ femeia-păianjen, femeia-povară,/ femeia-ventuză, femeia-beton,/ femeia-șarpe și cameleon,/ femeia-ploaie, femeia-calcan,/ femeia-pisică, ba chiar și motan...), îl fac să fie circumspect și, în cele din urmă, să conchidă: *Nu mai e orizont,*

iubirile mor, tânjind după stele/ nu mai există nici bănuială/ „e și mâine o zi” –/ ochii plutesc în oceanul difuz./ încercând vlăguți să ghicească/ limanul de vis, tărâmul de viață...

Caută, totuși, „nemurirea/ în adâncul îmbrățișărilor”, convins că „undeva există/ și un liman al neodihnei” și că, afundându-se în „imensitatea uimită” a ochilor iubitei, scapă, fie și pentru o clipă, de „betonul cosmarurilor noastre”, de viața „ca o cartelă”, de orașul „cu un McDonald’s” și de blocul său, „turm de veghe în lanul de beton”.

Orașul, de altfel, *moare –/ moare încet și frumos/ fără convulsii, fără pierderi de sânge/ fără vreme/ fără lacrimă/ fără rost./ Sub poale de blocuri, în tichii de azbest/ cu tâmple-n derivă, amintiri de uzine/ orașul sucumbă în propriul vid:/ oamenii săi – tot mai rari, mai bătrâni/ mai gemând/ mai bolind/ mai cersind.../ Moare orașul – de mult e pe ducă/ și-n Europa, și-n cimitir;/ doar gara-i vopsită, deși leopardul/ circulă numai/ o dată pe zi/ și o dată/ pe noapte./ La urma urmei, e bine și-asa:/ avem de unde să plecăm,/ n-avem de ce/ să mai venim...*

Vidul din jur e copleșitor, iar disperarea din sufletul său se întâlnește cu cea din sufletul iubitei, începând să

„urle una la alta”, tot așa cum iubirile înăbușite sau zăgăzuite din inimile lor tind să se „devozeze flămânde”, iar „nesfârșita” ori „infinita” înțelepciune de care dau dovadă ajunge să „nu mai înțeleagă nimic”, semn că nevolnicia de noi nu mai „putem visa/ pași împreună/ nici măcar doi/ câte doi”.

Pururi strivit sub „semnul hain/ al aceluiași firav fuior/ de nisip”, ascunsul de până acum poet se analizează „tot mai atent” și, după ce extrage mostre din „lungul sir de șarade” cu care unii sau alții îl gratulează peste zi, vede prin ochii păsărarului ce dă târcoale cartierului „nimicnicia indolenței cu care/ ne cocoțăm, ne cuibărim („după caz”)/ cu disperare, trufie, adaos echivalent/ de confort – totul, spre deșertăciunea/ deșertăciunilor noastre și a coliviilor/ unde, în timpul liber/ țesem metodici/ beatitudinea vieții în doi/ (p l u s / m i n u s copii/părintii/bunicii)”.

Explorând cu subtilitate și ironie fină toate poncifele limbajului, persiflează rând pe rând zisele concetățenilor, doidora de sloganuri televizate, de reclame și statistici, de sintagme specifice mediului virtual, angrenându-se într-un soi de „beton-tango” cu viața și cu visele, ilustrate sugestiv în poemul „Viață-beton, în rețele”

(Adesea e greu/ ba chiar imposibil/ să înțelegem rostul/misterul lumii în care trăim/ dar suntem din ce în ce mai buni, mai frumoși/ și - desigur - mai sexy/ pe facebook, pe chat, pe skype, pe mobil.../ Numai pe-aceste miraculoase canale/ gălgând de subtilități biodegradabile/ se poate dezvolta o chimie anume/ numai aici poți fi cool, haios, demențial/ numai aici îți se dă like și ți se confirmă/ că noul tău look, pentru proximal party/ e mai mult decât glam/ numai aici te înțeleg toți, totdeauna/ iar distracția-i mare instantaneu/ fără iubire, fără barem/ numai aici masculul din tine/ poate da pe de lături și poți întreba *adrisantal* în doar trei minute de la *contactul on-dine* dacă-i cu *tanga* pe ea și cam unde/ își ține ascuns tatuajul pe care, firește/ e *beton*, e *perfect*, ba chiar *bestial*/ să ți-l arate *din prima*, drept *bonus*/ acționând – tot firește – *webcam*.../ Acum, în sfârșit/ mai toți și-au luat soarta în propriile mâini/ și își făuresc *virtual* fericirea/ prin febrile manevre de *taste*/ iar eternitatea e și ea la îndemână oricui/ de când *minutele* revărsate-n *rețele*/ sunt mai multe chiar și decât zilele *fast*/ ce fiecărui muritor i s-au repartizat prin urșită.../ Acum, în sfârșit/ drumul cel mai scurt dintre două ființe/ este un *click*, un *mail* ori un *esemes*/ *stăpânii mobilelor* trec unii pe lângă alții, absenți/ lunatic plund în mii de vorbe și imagini distanțat/ în vidul on-line al minutelor supra-incluse/ *vorbeau pe când nu s-au născut*,/ *acum vorbesc*, dar *viața nu e...*)

Bacoviene ca substanță, poemele adunate acum în volumul *De dragoste și de beton* (Editura „Junimea”, Iași, 2015) poartă în ele noian de amintiri incandescente și un filon poetic puternic, o artă a discursului și o știință a versului care ne uimesc și ne intrigă că au stat atâția ani ascunse prin carnete. Însoțite de la fel de elegante și sugestivele crochiri ale plasticienei Ilinca Ruxandra Pepelea, de jocul abil alb-negru, alb-gri al paginilor concepute grafic de Olivian Bezem, care semnează și ilustrația copertei, acestea ne relevă un poet viguros, care, odată scăpat de sindromul coliviei, ne poate oferi oricând alte plâsmuiri „beton”, la fel de dilematice și de pline de miez.

Lidia Batali – povești în versuri

Ce încântare mai mare poate fi decât să citești povești? Marele nostru povestariu, Ion Creangă, a scris povești pentru copii ce se alătură ca plide de înțelepciune poveștilor nemuritoare culese din popor. Nu întâmplător Vasile Lovinescu le-a analizat din perspectivă guenoniană, adică după o grilă inițiată și a obținut efecte remarcabile. Iată că acum două dintre aceste povești sunt puse în versuri de Lidia Batali (Ed. Integral, 2016), care mărturisește: „Opera lui Creangă este pentru mine un izvor continuu de inspirație. Am încercat să păstrez și în acest volum firul epic al poveștilor lui Creangă, graiul moldovenesc și expresiile populare, umorul scilicor al povestitorului. Las deschisă în același timp o porțită spre copilărie și celor mari, care, citind această carte, vor regăsi lumea fără vârstă a copilăriei”. Cele două povești sunt „Prostia omenească” și „Fata babei și fata moșneagului”. Povești cu care ne-am amuzat și în copilărie și o facem și acum fără tăgadă. Versul proaspăt, săltăreț le va prîi însă mai ales celor

mici, care vor reține mai ușor povestea și o vor putea transforma într-un joc. Cartea nu este ca o carte de poezii, adică pagina și poezia, ci versurile, așezate ici-colo în pagină, se profilează pe fundalul ilustrațiilor realizate cu buncușt, în trena unei bune tradiții a graficii de carte pentru copii, de Șerban Andreescu.

Lidia Batali este cunoscută mai ales ca sensibilă poetă din stirpea unei Magda Isanos, sedusă de puritate și de miracolul copilăriei. Deloc întâmplător, ea „aduce cât mai aproape de sufletul celor mici întâmplările și personajele satului românesc din vremea” lui Ion Creangă.

Cine va fi încercat vreodată să pună o poveste pe versuri, își va fi dat seama ce dificil este. Lidia Batali nu a trădat nici conținutul poveștilor și nu a sacrificat nici umorul marelui humuleștean. Trebuie să recunosc că, atunci când mi-a căzut în mână cartea nu credeam că va fi mai mult decât o versificare convențională a cunoscutelor povești. Dar cartea Lidiei Batali m-a făcut din nou

copil. Are farmec, cuvinte potrivite și scriitoarea posedă o rară capacitate de a creiona din câteva versuri scene și întâmplări, pentru care unui ins lipsit de talent, i-ar trebui pagini întregi. Lidia Batali reușește, pentru că în ea se află nestirbită chemarea copilăriei și ea o transmite nu doar copiilor, ci și oamenilor de orice vârstă.

Dan PERȘA

cartea străină

Ionel SAVITESCU

România văzută
de Robert D. Kaplan

„Pentru mine România este din punct de vedere estetic o ultimă rămășiță a Bizanțului mai mult decât Grecia, care e mai degrabă un copil al despotismului otoman“

Robert D. Kaplan

Se constată astăzi, în mod benefic, că străinii interesați de România sunt în continuă creștere. Prin poziția sa geografică, așezată în calea războaielor, la punctul de întâlnire a trei imperii (otoman, rus și habsburgic), România a suscitat interesul călătorilor străini încă din Evul Mediu, despre Principatele Române, apoi, despre România s-au dat la iveală cărți de valoare, care realmente se citesc cu interes, din ele desprinzându-se impresii asupra oamenilor și ocupațiile lor, organizarea socială și politică, nivelul de viață, date istorice și ocupațiile străine, componența etnică etc. Între acești autori, Robert D. Kaplan ocupă un loc distinct, fiind socotit astăzi, alături de Francis Fukuyama, Paul Kennedy și Samuel Huntington, unul dintre cei mai competenți analiști politici de după 1945 și al perioadei Războiului Rece, epocă despre care există o carte în limba română datorată lui John Lewis Gaddis, **Războiul Rece**, Ed. RAO, 2009. Autor al multor volume de politică externă și de călătorii, Robert D. Kaplan (n. 1952) este preocupat, în mod inexplicabil, de soarta României pe care a vizitat-o începând cu anii '70, de câteva ori, dovedind astfel un puternic atașament și simț de observație în relațiile sale. Ce este remarcabil e faptul că, în vara lui 2016, aflat în București, Robert D. Kaplan a fost intervievat de dl. Claudiu Luca de la TVR1. Printre ultimele sale cărți traduse în limba română se numără **În umbra Europei**, volum masiv structurat în opt capitole, precedate de hărți și Prolog, esențial pentru înțelegerea acestui tom. Aflat la Ierusalim, urmând să se elibereze din armata israeliană, RDK era lipsit de perspectiva unei ocupații, dar era dornic de a întreprinde noi călătorii, fiind atras, în special, de Sud-Estul Europei, de zona Balcanilor („butoiul de pulbere” al Europei), direcție de studiu și călătorii ce i-a fost deschisă de cartea lui H. Gordon Skilling, **Guvernele din Europa de Est comunistă**, 1971: „Cartea lui Skilling îmi dăduse o menire, o direcție - un destin. Să citești înseamnă să aflu despre contextul istoric în care ai crescut. Punându-mă în contact cu Europa Războiului Rece, în următorii nouă ani, Skilling, mai mult decât oricine altcineva, m-a făcut să constientizez pe deplin natura epocii în care mă născusem. Cartea lui m-a transformat în corespondent de presă, chiar dacă nu mă angajase nimeni” (p. 35). Dintre cele opt capitole ale cărții sale, numai două sunt consacrate exclusiv Bucureștiului, vizitat în 1981 și 2013, restul de șase capitole ating alte probleme românești. Însă, prima impresie despre România datează din 1973, când face o călătorie de trei luni prin țările Europei comuniste: Germania de Est, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România („era mult mai săracă și mai inaccesibilă unui turist occidental” (p. 31). Așadar, sosind în București în noiembrie 1981 este deprimat de la bun început: clădirea sumbră a aeroportului Otopeni, gheretele vameșilor, deplasarea în oraș,

hotelul, aspectul oamenilor: modest îmbrăcați, preocupați, palizi - „păreau să nu fi văzut niciodată lumina soarelui” -, abia ieșiți din peștera lui Platon. Este avizat de un anume domn Tuiu să fie atent ce vorbește cu alți oameni, decât cei îngăduiți. Ca unul care am trăit în acele timpuri înțeleg mai bine decepția lui RDK. După preluarea puterii în 1965, Ceaușescu simulase o palidă liberalizare, protestase contra invadării Cehoslovaciei (1968), însă după vizita în China și Coreea de Nord (1971) au urmat celebrele Teze din iulie, care au îndreptat țara spre marasmul economic și cultural. În sfârșit, viața în deceniul 80-89 se reducea la glorificarea conducătorilor care monopolizau prin prezența lor existența românilor, sortii la imense privațiuni alimentare, de electricitate, de căldură, de călătorii etc. RDK ia contact cu mai multe ambasade, invocă de-a lungul impresiilor sale despre București și situația politică a țării, diverși scriitori străini, între care Joseph Conrad: „... poate fi considerat cel mai mare corespondent de presă din istorie, mai mare chiar decât Herodot” (p. 48). Concluzia lui RDK despre România anulului 1981 este următoarea: „Țara care m-a ulecit și m-a fascinat vreme de zece zile în anul 1981 era de fapt un fel de tiranie de tip latin, un amestec de I.V. Stalin și Juan Perón, captivă undeva în păntecele Europei Centrale” (p. 57). A doua vizită la București în 2013 (Săptămâna Mare), este un prilej de a invoca pe Gregor von Rezzori (**Memoriile unui anti-semit**) și Patrick Leigh Fermor, autor al unor cărți de călătorii, Bucureștiul fiind pentru Fermor un „cosmar fascinant”, un „Babilon ultraîmpodobit”, caracterizare ce ne amintește de Ion Codru-Drăgușanu („Vavilonul României”). Dar în acest interval 1981 - 2013, RDK a mai efectuat alte două vizite scurte în 1990 și 1998, prilej de a-i cunoaște pe Ioana Ieronic și Horia - Roman Patapievic. Acum vizitează Palatul Mogoșoaia, Ateneul, Cismigiu, diverse restaurante și hoteluri, statuia lui Carol I (2008), a lui Florin Codre, „copie ieftină” fată de aceea realizată de Ivan Mestrovic, constată o schimbare în bine: „Bucureștiul anulului 2013 era un oraș elegant, același oraș unde la începutul anilor '80 mergeam sute de metri prin întuneric ca să găsim o vitrină luminată și un loc decent unde să iau masa... Pe de altă parte însă, un oraș cu

atât de multe cafenele, florării și librării nu putea fi decât civilizată. Căci ce poate simboliza mai puternic civilizația urbană oricât de incipientă?” (pp. 74/75). Reîntâlnește pe Horia-Roman Patapievic, iar un alt tânăr analist îi caracterizează pe Traian Băsescu și Victor Ponta: „Ambii au învățat din moștenirea comunismului să delapidize și să conducă rețele” (pp. 81/82). În schimb, Ion Iliescu - „Comunist de frunte, Iliescu a amânat cu înverșunare reforme indispensabile, dar se poate să fi salvat țara de la un război civil și haos la începutul anilor '90” (p. 83). „Bizanțul latin” este un nou prilej de considerații erudite și învecearea unor scriitori și gânditori care au meditat asupra totalitarismului comunist: „Intr-adevăr, trăsarea conturilor culturii și experienței românești este mai necesară ca oricând, deoarece țara încă trăiește, deși într-o măsură tot mai mică, în umbra tristă a comunismului. Comunismul a nivelat diferențele regionale în România și a rupt țara de Occident, creând stereotipuri despre populație ce nu existau anterior și dând amploare celor mai puțin atractive caracteristici culturale. Comunismul a fost esențialistul suprem, se pare” (p. 100). Personal, nu cred că Nicolae Ceaușescu a fost executat pentru că ne infometa (p. 101), cum i-a spus în 2013 un prieten lui RDK, ci, pentru ca noua echipă să accedă la putere. În Rusia stalinistă au fost ani întregi de foamete cruntă, s-au făcut epurări masive, a existat în Gulag unde au dispărut milioane de oameni, dar nimeni nu s-a gândit să-l condamne pe Stalin, deși gândeau contra lui. În final, mișcarea de dreapta românească simpatizată de către Mircea Eliade, Cioran, Noica, care ulterior s-au dezis. Eliade aflat în 1943 în Portugalia da la iveală pentru uzul străinilor un compendiu: „România: O scurtă istorie”. RDK precizează că Eliade era „atașat cultural al României regimului fascist al Gărzii de Fier și al lui Antonescu” (p. 106), cu observația că Garda de Fier fusese decimată de armată la ordinul lui Antonescu în 1941. Eliade susține că Principatele Române după constituire au protejat Occidentul de invaziile străine, teorie respinsă de RDK. Mircea cel Bătrân l-a ajutat în 1389 pe cneazul sârb Lazăr la Câmpia Mierlelor (bătălie în care sultanul Murad este ucis de sârbul Miloș Obilici, turcii sub conducerea lui

Baiazid sunt învinși la Rovine (1395), însă, la Nicopole (1396), cavalerii apuseni suferă o mare înfrângere. Baiazid cade prizonier în bătălia de la Ankara (1402), cu Timur Lenk, sfârșind în captivitate, iar Mircea cel Bătrân se amestecă în succesiunea la tronul sultanilor. Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul (p. 118, RDK scrie că domnitorul purta „un turban înalt”, de fapt, o căciulă) au dus lupte îndârjite cu turcii, însă Ștefan cel Mare a respins și atacurile unor regi creștini: Matei Corvin (1467, Baia) și Ioan - Albert al Poloniei (1497, Codrui Cosminului), Vlad Tepeș fiind înlăturat de boierii menteni. Tot în acest capitol la pagina 107, nota 1 se menționează că celebra operă a lui Edward Gibbon **Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman** este apărută în românește în două volume, în realitate, trei volume. Despre Mircea cel Bătrân și Mihai Viteazul, P.P. Panaiteșcu a realizat două monografii exemplare. Ștepa Bărăganului a fost echivalentul românesc al Siberiei și al Kazahstanului, aici fiind deportată o populație numeroasă din Vestul țării. RDK trece prin Focșani, Bârlad, orașul lui Al. I. Cuza și Gheorghe Gheorghiu-Dej (acesta din urmă înlăturându-i pe Ștefan Foriș, ucis cu o rangă de fier, Ana Pauker, care împreună cu Teohari Georghescu și Vasile Luca sunt îndepărtați în 1952, iar Lucrețiu Pătrășcanu, care intră în miting la Cluj afirmase că înainte de a fi comunist este român, a fost executat în 1954). La pagina 154 se precizează că Stalin a asasinat familia țarului Nicolae II, de fapt, Lenin dăduse ordinul verbal al execuției (v. Helen Rappaport). Dej este urmat la conducere de Ceaușescu. RDK merge la Scornicești și discută cu Emil Bărbulescu care-l prezintă favorabil pe Ceaușescu, dispus să accepte adevărul. În schimb, Elena Ceaușescu era „violentă, mereu furioasă și cam proastă” (p. 160). După execuția Ceaușesților, Ion Iliescu, care nu este un Văclav Havel, ci mai degrabă un Lyndon Johnson comunist, îi oferă lui RDK informații despre Carol II, Ion Antonescu (a se vedea și caracterizarea Sabinei Cantacuzino „Din viața familiei Ion C. Brătianu 1914 - 1919”, Humanitas, 2014), iar la paginile 200/201 este inserată o relatare franceză din 1922. În fine, în Dobrogea cunoaște câte ceva despre comunitățile tătară și

turcă. Călătorește în Bucovina, la Putna („Ierusalimul poporului român”). La pagina 188, RDK precizează că în anii 1870, Carol I și Ion C. Brătianu au fost filoruși, ulterior, Brătianu a fost ținta câtorva tentative de asasinare din partea rușilor (a se vedea Sabina Cantacuzino, vol.cit.). Trece prin Iași, unde are lungi discuții cu profesorul Alexandru Florin Platon, cu Cristian Adomnitei, vizitează sinagoga, comunitatea evreiască, cimitirul evreiesc, Teatrul Național. De la Neagu Djuvara află multe informații despre epoca interbelică, despre oamenii politici ai vremii, despre Eliade și Cioran (p. 206). În fine, trece Prutul în Republica Moldova și Transnistria. La Chișinău „Unele străzi mărginite de tei dădeau orașului un aer maiestuos de lume veche care îmi amintea de Pușkin” (p. 226). În timpul surghiunului de la Chișinău, Pușkin l-ar fi cunoscut pe Constantin Negruzzi. Considerații despre orașul Chișinău („este mai degrabă un sat mai mare”, p. 227), asupra locuitorilor, discuțiile cu ministrul apărării Vitalie Marinuța și primul-ministru Iurie Leancă îi sporesc impresia că Moldova este sugrumată de corupție, fiind cea mai săracă țară din Europa. La Bălți, al doilea oraș ca mărime din Moldova, observă o statuie a lui Ștefan cel Mare, iar golul lăsat de plecarea sau exterminarea evreilor se resimte (p. 238). O scurtă trecere prin Comrat (capitula Găgăuziei), îi întăresc convingerea că influența Rusiei este încă puternică, încât RDK precizează: „În cartea de față nu fac nici o recomandare privind Republica Moldova sau alte state est sau central-europene care au de-a face cu Rusia. E treaba altora s-o facă. Spun doar că lipsa de acțiune a Occidentului implică niște costuri umane incalculabile” (p. 245). Revenit în România în primăvara anului 2014, RDK vizitează Sinaia, Brașovul, Sighisoara, Sibiu și Cluj, în fine, Oradea, de unde pleacă la Budapesta, oferind în final date despre istoria ungarilor. Totodată invocă scriitorii și cărți, face considerații asupra României: „Pentru a putea prospera și a deveni un stat normal, România are nevoie de acea ordine continentală pe care a girat-o cândva Metternich” (p. 264). În finalul prezentării noastre ne întrebăm câți oameni politici români au citit considerațiile lui Robert D. Kaplan referitoare la România? Evident, o lectură captivantă care pune în valoare o informație și o putere de observație uimitoare, iar hărțile așezate în fruntea cărții completează o lucrare de excepție, transpusă în românește într-o excelentă traducere.

*ROBERT D. KAPLAN - ÎN UMBRA EUROPEI. Două războaie reci și trei decenii de călătorie prin România și dincolo de ea. Traducere din engleză de Constantin Ardeleanu și Oana Celia Gheorghiu, Ed. HUMANITAS, 2016, 349 p., 42 lei

**Ecouri
dostoievskiene
în revista
„Gândirea“ (8)**

Ion Darie (pseudonim al lui Cezar Petrescu) publica în „Gândirea“ (nr. 6, anul VII, 1927, pag. 239-231), eseul „Ionel Teodoreanu și romanul adolescenței“. Discursul autorului, precedat de câteva considerații care vizau tema copilăriei și universul adolescenței în literatura universală, nu ocolește creația dostoievskiană: „Copilăria, chiar așa convențională cum e, ne-a dat în literatura universală minunatele romane sau episoade ale lui Dickens, Dostoievski, Tolstoi, Kipling, George Eliot, Daudet; romanul adolescenței s'a transformat îndată în romanul iubirei“. Incipitul eseului este provocator: „Romanul lui Ionel Teodoreanu a devenit cel mai iritant scandal literar al anului. Cercul o osândă scrisă, – desigur fără nici o amărăciune și evident numai din sinceră revoltă – de către toți confracții binevoitori, care n'au recrutat pentru toate cărțile scrise în viață, atâția lectori cât Ionel Teodoreanu la o singură ediție a Medelenilor: romanul e o pornografie și autorul un porc. S'au putut vedea, cu acest prilej, chiar suflete atât de mărinimoase, încât să compătămească laolaltă cartea, autorul și bineînțeles cetitorii“. Cu toate că amână o evaluare... finală, cronicarul literar apără creația lui Ionel Teodoreanu: „Că a isbutit să exprime, ceiace până acum n'a mai fost exprimat în literatura românească, e iarăși în afară de orice îndoială. Cât despre lumea în care se mișcă eroii Medelenilor, încântătoare îngemănare de ficțiune și realitate, despre linia de viață a personajilor – ne va fi îngăduit să vorbim mai cuprinzător, folosind tot materialul de studiu adunat cu răbdare, atunci când ciclul va lua sfârșit, și copiii de ieri, adolescenții de astăzi, vor fi încheiat trista și ireparabilă experiență a maturității de mâine“. În numărul 11 al revistei (an VII, 1927, pag. 317), în cronică teatrală „Ratații, piesă în 11 tablouri de dl. R. Lenormand“, Ion Marin Sadoveanu ne amintește faptul că Dostoievski este maestrul lui Lenormand: „Cutele mărunte ale sufletului, pe care, ca pe o ramură de evantai strâns, doarme paieta strălucitoare alături de firul corupător, sunt desfăcute cu pasiunea și priceperea pe care acest scriitor a învățat-o delă ruși, delă Dostoievski, în special. Tot rolul lui e o minunată și artistică planșă de anatomie sufletească“. Ion Marin

cogito

Ion FERCU

Prin subteranele dostoievskiene (51)

„Europa a trăit pe rând, în hipnoza Romei, a Florenței, a Parisului; trăește acum în hipnoza Moscovei. Oricât am vrea să întoarcem ochii în altă parte sânt atrași spre această lume, barbară, și futuristă arhaică și ultramodernistă, mistică și avortată de materialismul istoric marxist“.

Cezar Petrescu

Sadoveanu amintește că „Ratații“ lui Lenormand n-a fost o piesă primită, în Franța, cu aplauze, la început: „Alături de formula găunoasă a teatrului de succes de odinioară, sarbădă și susținută numai prin cuplete amoroase de un Bataille, în Franța din-nainte de război scria un teatru bizar și necăutat, alcătuit ca o gravură, din linii sumbre, cu neliniștite cuprinsuri, R. Lenormand“. Treptat, pe măsură ce Dostoievski începe să fie aplaudat și în Europa occidentală, percepția asupra creației lui R. Lenormand s-a schimbat. Motivul evidentiat de I.M. Sadoveanu: „Ceeace face deosebita artă a lui Lenormand din „Ratații“ este fără îndoială subțirimea analizelor psihologice“.

„Trecerea între generații“, articolul lui Radu Dragnea („Gândirea“, nr. 3, anul VIII, 1928, pag. 97-105), îl plasează pe Dostoievski în grupul „realismului integral“: „Ce altceva ne descoperă romanul lui Dostoievski și Bourget, dacă nu realismul integral, după care romancierul explorează făptura umană căzută, o urmărește pe toate pantele pe care ea se duce la fund, dar romanul ținând eroii în dependența realului imediat, romancierul să se simtă în atârnare de realul celuilalt simț? Romanul pășește delă realitate la realizare, delă înfățișare la configurare, delă depunerea naturii la transpunerea artistică, delă natural la însuflețitor, «imită» ceeace naturalistii își propun să fotografieze, și astfel romancierul nu trece natura printr'un temperament înainte de a fi trecut temperamental printr'o concepție, menită să creeze autorului libertatea de a duce el acțiunea, de unde naturalistii sunt ei duși necesar de roman“. Brodând tot în jurul „realismului integral“ românesc, care are origini și în vădite simpatii dostoievskiene, autorul notează: „Am relevat în *Ion* și în *La Medeleni* imixtiunea naturalistă delă generația precedentă în proza românească de după războiu care, în frunte cu *Pădurea spânzuraților*, cu nuvelele d-lor

Gib. I. Mihăescu, Cezar Petrescu și Em. Bucuța ne autorizează să vorbim de realismul tot mai mult purificat al prozatorilor noii generații. Mai adăogând că simpatia unora dintre ei merge spre Dostoievski, semn de adâncă schimbare după sămănătoriști, și că unii înțeleg, ca în *Pădurea spânzuraților*, să facă loc de intrare în roman și realităților spiritului, am putea nădăjdui într'o revoluție a prozei românești, care să corespundă poeziei acestei generații, îndreptată spre spiritualizare, după cum vom arăta îndată“. Interesant este și portretul realismului integral realizat de Radu Dragnea: „Realismul integral e ultimul pas ce mai are de făcut proza noastră, după evoluția de până acum, ținând să sue etapele altor literaturi, și ca să scape sterilizării în descriții, acelei preocupări voite de a prinde mai mult naționalul, care a fost gloria sămănătoriștilor“.

Cezar Petrescu rămâne consecvent în susținerea faptului că spiritul european și marile provocări sociale datorează mult Rusiei: În „Conica mărunță“ din nr. 5/1928, pag. 240, el scrie: „Dar literatura arta, cugetarea, mai mult decât revendicările sociale, poartă acum pecetea Rusiei. Delă baletul de operă, până la cel mai nou film de cinematograf, pătruns de umanitate, și până la romanul analizei sufletești, care dacă n'a fost ucenicit de la Dostoievski, e de la Remizov;

pretutindeni descoperi, în orice țesătură, oricât de grosieră și oricât de diafană, firul roș al Moscovei. Există, nu-l putem ignora, cum ne spunea paradoxal la o masă prietenească, Coradini, recomandându-ne ca singur remediu, «să refuzăm a ne interesa de ce se petrece în Rusia, ce pregătește ea viitorului». Tragi obloane groase, refuză să știi când se înalță și apune soarele. Răsăritul și apusul se alternează totuși fără tine, și chiar de după obloane, îl bănuiești dacă nu-l vezi“. Dar simpatia lui Cezar Petrescu față de ruși nu este una necondiționată: „Europa a trăit pe rând, în hipnoza Romei, a Florenței, a Parisului; trăește acum în hipnoza Moscovei. Oricât am vrea să întoarcem ochii în altă parte sânt atrași spre această lume, barbară, și futuristă arhaică și ultramodernistă, mistică și avortată de materialismul istoric marxist“.

În numerele 8-9 ale revistei (an VII, 1928, pag. 374), Emanoil Bucuța relatează un episod inedit din „disputa“ în care critica literară și cititorii încearcă să ierarhizeze creațiile și discursurile morale ale lui Tolstoi și Dostoievski (vezi „Cronica mărunță“): „Mereșcovski, foarte tânăr încă, într'un studiu cunoscut despre Tolstoi și Dostoievski, a strâns toate învinuirile de nepotrivire dintre viață și învățatură a celui dintâi, și le-a aruncat împotriva profetului dela Iasnaia Poliana. El îi spune acolo că de cea mai

mare din minciuni, aceea a stăpânirii de bunuri, nu s'a putut lepăda. Era o vorbă cu atât mai otrăvită, cu cât cel care o rostea cunoștea luptele lăuntrice ale lui Tolstoi și nu-i era îngăduit lui, un cavaler al spiritului, în războiu cu un om al cărnii și al raționalismului, să rămăe carne și rațiune tocmai când celălalt le depășise. Dar iată episodul. Studentul Alexandru Barhidarov îi scrie lui Tolstoi: «Leo Nicolaevici, m'am gândit mult la dumneata, la păreri și la viața dumitale, și am ajuns la încheerea că felul dumitale de traiu se deosebește foarte mult de credințele pe care le ai, sau mai bine: în teorie ești unul și în practică altul. Tocmai am citit al patrulea capitol din lucrarea lui Mereșcovski, **Tolstoi și Dostoievski**, și am găsit acolo pasajii care fiind în legătură cu dumneata, m'au interesat foarte mult». Și studentul continuă citând marea învinuire și întrebându-1 dacă a răspuns undeva sau ce are de zis (...). Tolstoi îi scrie îndărăt numai trei rânduri, care sunt înfiorătoare, nu atât prin cuprins cât prin data când au fost puse pe hârtie: «Pe Mereșcovski nu l-am citit; judecând după extrasele dumitale nu mi se pare de trebuință, nici să-1 citesc, nici să mă apăr». Scrisoarea era datată: Iasnaia Poliana, 24 Octombrie 1910. Peste patru zile el pleca, nu numai ca să-și potrivească viața cu învățatura, dar pentru cele zece zile ale rătăcirii prin lume până la odihna de pe patul unui om sărac, dela Astapovo, care s'a păstrat până astăzi în înfățișarea de atunci, cu flori de amintire deasupra. Răspunsul pe care l-a dat astfel, cu fapta, lui Mereșcovski, creștinizantul mistic al celei de-a treia împărății, așa de străin de Tolstoi și de ochii lui cruzi, cenușii, fără mângăere, a fost din rândul nu al celor omenesți, ci al celor dumnezeiești“.

Același Emanoil Bucuța, în nr. 12 al revistei (anul VII, pag. 516), tot în „Conica mărunță“, scrie despre influența covârșitoare a unor creatori precum Dostoievski, Tolstoi sau Eminescu asupra popoarelor lor: „Scriitorii mari crează tipuri, care nu sunt propriu-zis o prelucrare a realității, ci creatoare de realități. Nu atât Rușii timpului lor au dat pe eroii lui Tolstoi și Dostoievski, cât Rușii de mai apoi au căutat să se facă după acei eroi. Două generații cel puțin s'au turnat în acele tipare. Lucrul n'are de ce să pară neverosimil. Să ne gândim la generația română de intelectualii de după Eminescu. Douăzeci și cinci de ani sufletul românesc putea să apară oricărui cercetător, cu trăsături eminesciene“.

• Mihai Sărbulescu

III. Valais sau desăvârșirea lăuntrică (2)

O scenă de stradă notată de Rilke în carnetul său de buzunar, la 14 iulie 1907, spectacolul cu saltimbanci organizat de familia Rollin lângă Jardin du Luxembourg, reaprinsă în 1915 prin contemplantarea unui tablou al lui Picasso pe aceeași temă, devine, în 1922, unica imagine – la hotarele realului și ale imaginării – a severului destin al omului, a cărui lucrare seamănă cu piramidele de acrobații ce riscă să se prăbușească în orice moment. Un pom din care nu cad decât fructele necoapte. Acestor imagini amare, uneori stridente, acestor lamentații, acestor sentimente despre fragilitatea, efemeritatea omului și conflictul său cu lumea – ecou îndepărtat al plângerii lui Iov – nu li se opun, cum am fi tentați să credem, imaginile, vechi și noi, din care emană o lecție a plenitudinii: ca măslinul ce refuză să înflorească pentru a rodi în secret. Dar ce voluptate recunoaștem în acest vis: „Smochinule, e-atâta vreme de când îmi dau seama/ cum sari înflorire-ți, aproape întregă./ și cum fără slavă-ți îndemi pură taină/ să intre în fructul din timp hotărât./ Ca tubul havuzului, crengile tale curbate/ în lături și-n sus mână seva: și ea năvălește din somn./ netrezită aproape, în extazul celei mai dulci împliniri./ Iată: ca-n lebedă zeul./ ...Dar noi zăbovim,/ ah, glorioși că-nflorim, și-n târziu lăuntru/ al fructului nostru din urmă pătrundem trădati” („A șasea elegie”, ed.cit.). Ori ca figurile umane de care se agăța Malte în lăuntru lui derivă: amanți, sfinți, eroi, tineri morți sau simplu artizan, frânghier sau olar. Înșă nu avem de a face, aici, nici cu lucruri, nici cu ființe puternic

Rainer Maria Rilke – 90 de ani de la moarte

Rilke. Din avatarurile biografiei interioare

individualizate în „Poezii noi”. Mișcarea inițială care îl conduce, cu violență ori suavitate, pe poet din abis spre inger (într-un poem târziu, citim că abisul nu-i altceva decât *formă, tipar*) îi antrenează viziunea, din ce în ce mai avansată, în *spațiul interior al lumii* (spațiu imaginar sau ultimă treaptă a realului). În acest flux, lucrurile nu mai sunt decât semne abia ivite, gata să se șteargă, desemnând mai puțin substantive, cât direcții. Problema e mai complicată când e vorba despre ființe. Dacă s-au născut din întâlniri reale, ca saltimbancii, cântecul le aduce și pe ele în această altă dimensiune, unde amintirea și dorința tind să se topească în *priveliște* oferite de un peisaj necunoscut; însă uneori partea imaginării crește încă, iar interiorizarea se accentuează: figuri feminine, încă intens feminine prin așezarea lor, prin vocea și seducția lor („...Ea spune:/ – Departe. Acolo, afară, locuim.../ Unde? Și tânărul o/ urmează. Îl mișcă tinuta ei. Umărul, gâtul – e poate/ de-origine nobilă. Înșă o lasă, se-ntoarce,/ priveștend-rădât, face semn ... La ce bun? Ea-i o Tânguire.” – „A zecea elegie”, ed.cit.) nu mai sunt, vai, decât emoții, locuitoare ale inimii: femei, umbre sau tânguiri; toate lucrurile, toate ființele au trecut în interior, lumea a devenit inimă, acolo unde ingerii nu mai pot fi numiți nici reali, nici imaginari, uniformizați prin magie. E locul să amintim, aici, că nimeni n-a văzut mai bine ca

R. Kassner că acest spațiu visat de Rilke era într-adevăr un spațiu *magic*, un spațiu al *meta-morfodelor*, cronologic anterior lumii lui Hristos, Logosului, adică fundamental ostil lumii pământene; iar Rilke n-ar fi putut citi, fără să fie pătruns („Zahl und Gesicht”, 1925 – poetul cunoștea acest text înainte de 1922), pasaje ca acesta: „Dacă moartea n-ar fi fost, trăsăturile feței noastre, ale mâinii noastre, ale trupului nostru s-ar fi regăsit foarte sigur în orbitele planetelor și ale stelelor. Pe fața ingerilor și a spiritelor ferice în ele însele, numărul a devenit față, iar fața, număr”. Sau: „Ingerii sunt asemenea tipurilor existente sau cercuri esențiale, miracole ale feței și ale numărului, copii ai nuniilor spațiului absolut cu timpul absolut...”.

În scrisoarea din 13 noiembrie 1925, unde comentează „Elegiile duineze” pentru traducătorul său polonez, Witold Hulewicz, Rilke scrie printre altele: „Afirmarea vieții și cea a morții se revelează în *Elegii* ca un singur și același lucru. Să recunoști una fără cealaltă ar fi, și ceea ce e dovedit și celebrat aici, o restricție ce ar exclude până la urmă orice infinit. Moartea este fața returnată de către noi, neluminată prin noi, a vieții: noi trebuie să încercăm să realizăm o mai mare conștiință a existenței noastre, care e acasă la ea în cele două domenii nelimitate, sustinute inepuizabil de unul și de celălalt... Forma adevărată a

vieții se întinde pe cele două regiuni, sângele ciclului celui mai încăpător circulă în amândouă; nu există nici *Dincolo* (subl.n.), nici *Aici* (subl.n.), doar marea unitate unde ființele care ne depășesc, «ingerii», sunt la ei acasă”. E unul dintre enunțurile, cu un accent solemn și aproape triumfător, prin care marele poet a căutat să discearnă, mai târziu, sensul suprem al creației sale. Dar cum a putut fi redusă distanța dintre om și inger, astfel încât Rilke, mai mereu băntuit de angoasa morții și de neputințele iubirii, să ajungă să facă această afirmație pozitivă? Pe ce drum a ajuns la asta? Era, desigur, calea iubirii pure, a sfințeniei și eroismului, pe care se știa el însuși incapabil să o urmeze până la capăt. Însă era mai ales, celebrată cu pasiune în „A șaptea elegie” și în „A noua elegie”, calea pe care s-a angajat el însuși într-o zi și de la care nu s-a abătut niciodată, aceea a transfigurării progresive a lucrurilor perisabile în cuvânt: „Pământule, oare nu asta vrei tu: *invizibil* în noi să renaști? – Nu e visul tău oare/ să îi invizibil cândva? *Invizibil*! Pământule/ Ce-i, dacă nu preschimbare, solia-ți năvalnică?” („A noua elegie”, ed. cit.). Trebuie să înțelegem ce înseamnă asta, semnificația profundă; și o vom înțelege mai bine știind deja că sarcina poeziei nu e numai enunțată, ci și realizată. Astfel citim ultimele versuri din „A opta elegie”, poate cea mai fru-

moasă, consacrată denunțării dificilei condiții umane: „Noi: spectatori, mereu și pretutindeni/ întorși spre toate și nicicând spre-afară! Ne împle-aceasta. Rânduim. Se sfarmă./ Iar rânduim și ne sfărâmăm chiar noi./ Cine ne-a-ntors așa, încât părem/ ca unul care pleacă, orice-am face?/ Și cum, pe-un ultim deal, ce-i mai arată/ o dată-ntreaga vale, el se-ntoarce/ și, zăbovind, mai stă – , așa trăim/ și ne luăm într-una bun-rămas” (ed.cit.). Dacă Rilke nu s-a prăbușit, când putea să i se întâmple deseori, dacă n-a căutat să caute remedii în afara lui, în psihanaliză, în morală, în politică sau în religie, e pentru că putea să scrie astfel de versuri; altfel spus, a constatat o evidență ce pare a fi fost suficientă pentru a face viața imposibilă sau deșartă și, în *același timp*, prin *imaginea* ce o cuprinde, să o înscrie – fără să o șteargă, nici să o transforme – într-o imensitate care o schimbă, într-o figură ce-l înștește; menține condiția umană și lumea salvate. E o experiență greu de probat și de formulat; nu poate fi decât întim retrăită (de către cititor). Până la urmă, poezia e tocmai această imposibilitate de a insera tânguirea într-o totalitate ce o resoarbe. Ceea ce e *victorie* în „Elegii duineze”, ceea ce răspunde angoasei, ceea ce permite să spui (cel puțin o clipă, în sânul unei mișcări mai nesigure): „Să fii aici e-o splendoare” („A șaptea elegie”, ed. cit.), e că rostirea poetică e locuită și redevenită cu puțință de-a lungul încercării, acest cântec ce e, în esență, înscrisura trăitului în totalitatea prevestită. S-ar fi salvat oare poetul de unul singur? Urma el calea estetismului pur? Nicidecum. Dar, traversând toate îndoiele, rolul său (admirabil definit în parabola „egipteană” din 1912, unde poetul e asimilat cântărețului ritmând mișcarea văslașilor pe Nil: „În el, elanul ambarcațiunii noastre și forța ce venea în întâmpinarea noastră se echilibrau fără încetare – uneori era un exces: atunci el cânta. Barca învingea rezistența; însă el, magicianul, transforma insurmontabilul într-o suită de note plutoare, ce nu erau nici de aici, nici de aiurea [...]. În timp ce anturajul său nu înceta să învinuiască imediatul și palpatibilul [...], vocea lui înțreținea raportul cu ceva foarte îndepărtat...”) e pe deplin justificat: e rolul celui ce rechemă și menține – rămânând el însuși, într-o măsură variabilă, în afara vieții sau acțiunii – această posibilitate, această teamă, această șansă echilibrului și completitudinii, pe care le opune ulteriorul vidului. „Dănuie între ciocane/ inima noastră, ca limba/ între dinți, care, trecând peste toate,/ totuși slăvitoare rămâne” („A noua elegie”, ed.cit.). E puțin, dar e de neprețuit.

George IORGA

• autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți • autori și cărți •

Grigore Codrescu

Lucidul anxios și retractil Ion Tudor Iovian

Modest subtitulat „micromonografie literară”, volumașul semnat de domnul Grigore Codrescu (Bacău, Editura „Cornul Press”, 2015) este o mo(n)stră despre cum se poate face „critică literară” la viteză. Termenul „micromonografie” m-a dus cu gândul la o polemică sonoră între Al. Piru și Mihai Drăgan, autorul *Istoriei literaturii române de la origini până azi* reproșându-i universitarului de la Iași (care tocmai scosese o carte serioasă despre Hașdeu) că practic... microcritica. Ei bine, dacă Mihai Drăgan a făcut microcritică, atunci Grigore Codrescu poate fi încadrat la capitolul nanocritică, iar placheta despre care vorbim numită o nanomonografie, una neapărat literară...

Dincolo de gingașia cărțului (din cele 170 de pagini, format mic, literă mare, șase sunt paginile introductive, treisprezece – un inventar al receptării creației lui I. T. Iovian, una conține bibliografia operei, două „bibliografia critică selectivă”, zece – indicele de autor, iar ultimele douăzeci și opt – „iconografie!”), mă întristează abordarea superficială a unei creații lirice care ar fi meritat o soartă mai bună și un interpret pe măsură. Promisiunile din *Argument* sunt ispititoare, iar dezamăgirea pe măsură: „Analiza pe care o promitem în continuare vrem să convingă cititorul inițiat de poezie că Ion Tudor Iovian este un poet ade-

vărat, dintre cei mai importanți din generația lui, că resursele expresivității poemelor din vreo cele șase volume și două antologii și-au asigurat o originalitate a limbajului și imagisticii inconfundabile și că autorii sintezelor și istoriilor literare (cu una-două excepții), apărute după anii '80 au ignorat o personalitate a poeziei contemporane nescriind despre cărțile sale. O *etichetă* (bacovian! expresionist!), o *amintire* într-o publicație marginală efemeră *Cartea*, o *lansare* de carte pe malul Bistriței (*Vedere de pe pod în infranegru*) nu modifică ierarhii literare consolidate în timp.”

Că poezia lui Ion Tudor Iovian nu a avut parte de o receptare adecvată (cu excepția primelor volume) este absolut corect. Dar tare mă tem că o asemenea „micromonografie” nu va schimba nimic. Micromonografatul „se opintește-n van”, căci de la promisiuni la realizări e cale lungă, pe care nu o pot surmonta cele câteva elemente biografice amestecate cu așa-zise afirmații critice referitoare la volumele publicate de autorul *Păduri cu pini*. Survolând, cu elan tineresc, poezia lui Ion Tudor Iovian, domnul Grigore Codrescu comite judecăți dintre cele mai subtile. Iată câteva dintre ele, amestec indiciabil de inutilități, clișee și umor involuntar. „Un comentator făcea o ironie despre anonimul Editurii Axa; n-am priceput sensul, dar am fost încântat că

pe verso-ul copertei interioare ni se spune că pe coperta I este un detaliu dintr-un desen de Mihai Eminescu; aproape nu ne-a venit să credem.” Sau: „Volumul următor, apărut la un interval de opt ani la Editura „Junimea” Iași – este tot așa de elegant, doar mai negru pe copertele sale, pe care se expun, cu siguranță, textele critice semnate de Dan C. Mihăilescu și Al. Cistelean. Pare a fi cel mai elegant dintre volumele cu poeme ale lui Ion Tudor Iovian, în care se găsesc aproape cincizeci de pagini de «Referințe critice» și un bogat «Tabel cronologic». Pe coperta I, cititorul se desfată cu o prelucrare după Giorgio de Chirico – «Marele Metafizician». Cartea, în totul, este o desfășurare ca obiect cultural.” Sau: „Mi-am zis că i-ar face plăcere poetului să vorbesc despre el cu numele împăratului roman care a dispărut tânăr. Apoi am cercetat iar în dicționare lexicale cuvintele care mi-au tâsnit în minte la lectura unei bune părți dintre poemele sale.”

Specialist în micromonografii, domnul Grigore Codrescu reușește o performanță de neînviată: aceea de a face dintr-un autor călduț (Calistrat Costin) un reper (*Ironical reflexiv. Calistrat Costin*, 2013) și dintr-un poet remarcabil (Ion Tudor Iovian) un „autor de volume elegante”. E drept că primul are o vremelnică funcție și că funcția creează, vorba cuiva, organul (poetic), dar este de domeniul evidenței că talentul și forța lirică sunt în curtea celui de-al doilea, Ion Tudor Iovian, unul dintre cei mai profunzi poeți contemporani.

Adrian JICU

URUGUAY

Martha Canfield

Ca și cum ar fi...

Ca un soare acoperit de nori
A cărui caldura nu ajunge pâna la mâna
Care-l imploră

Ca un cer care din când în când
se înseninează
Și pare că promite zămbitor
Să se întoarcă poate la propria-i natură
Pentru a fi din nou în sfârșit
cum ar trebui

Ca o stea mai puțin luminoasă
Care nu ajunge
nu reușește
nu izbutește
Să-și lase lumina să treacă
Și stând de veghe
agonizează sufocând
Voiața solară

Ca și bietul meu trup
Rămas acoperit
De lacrimi de frig.

Trezire

La trezire, plaja
Pare acoperită de ciment.
În loc de copaci
Sunt case noi deja în ruină
Iar cerul de plumb cenușiu
Se cerne amenințător
Peste trecători.
Un mit din zilele noastre vorbește
Despre omul singur din mulțime.
Așa sunt eu: singură în mijlocul
Acestei jungle de ciment.
Rândunelele nu mai sunt,
Au plecat foarte devreme.
Florile sădite
Care în căutarea unei străluciri
îndoielnice
Se sumețesc într-un gest
Eroic aproape comic
Apoi abia se mai zăresc dincolo
de geamuri.

Între o creangă și alta
A rarilor copaci care au mai rămas
Nu se mai văd nici frunze
Nici păsări
Fiindcă-au plecat
Sau au căzut,
Frunzele galbene
Strivite
Cu un zgomot greu ce pare scâncet
De pantofi nepăsători care nici măcar
nu-și dau seama

Că poartă inimi înnorate
De întunecata teamă de a se dărui.
Străzile sunt murdare
Iar glasurile care se-aud
Strigă prețurile mărfurilor.
Nu există chipuri luminoase
Soarele nu se mai vede.
Doar pisicile mai par animate
Din vie și jucăușă curiozitate.

La capătul aleii
O pereche de ochi
Duiosi

Martha Canfield, poetă, eseistă, traducătoare, profesor universitar, academician, s-a născut pe data de 29 mai 1949, în Montevideo. Copilăria și adolescența și le-a petrecut la Montevideo (Uruguay) și Bogota (Columbia). Din anul 1977 trăiește în Italia. A absolvit Facultatea de Filozofie și Litere, Universitatea Pontificia Javeriana, Bogota (1973); a urmat studii de specializare la Institutul Caro y Cuervo din Bogota. Este doctor în litere, Universitatea Pontificia Javeriana din Bogota. A studiat, de asemeni, la Universitatea din Neapole și la Universitatea din Veneția. Este titular al Catedrei de Limba și Literatură Hispanoamericană, Universitatea din Florența. Martha Canfield este membru

corespondent al Academiei de Litere din Uruguay; este membru al Juriului Premiului Internațional de Poezie Pier Paolo Pasolini. În perioada 1997-2000 a fost vicepreședinte al Asociației Hispaniștilor din Italia (AISPI). Este director al Colecției Latinoamericane, Editura Le lettere, Florența. Din anul 2006 este președinte al Centrului de Studii Jorge Eielson, pe care l-a fondat la Florența (director cultural: Mario Vargas Llosa). A participat la numeroase festivaluri poetice internaționale.

Prezentare și traducere din limba spaniolă de
Cristian SABĂU

Mă privesc
Ca și cum ar aștepta
De la mine un răspuns.
Mă apropii.
Și cu codița lui mică și tăiată
Cățelul mă salută.
Îi mângâi lin capul.
După aceea plecăm împreună
Printre tomberoanele deja pline
Pe străzile goale sau aglomerate -
Totuna -
Prin fața ușilor zăvorâte
Pe lângă chipurile anonime
Măști insensibile
Cu totul nepăsătoare
La apropierea vecinului.

O floare
în văzduh

Această iubire duce lipsă de rădăcini.
Floare-n văzduh
Totul o înmiresmează
Și-ți vrăjește privirea.
Tremură când te apropii
Iar din tremuru-i ies la iveală
Fragilitatea și harul.
Dacă vrei s-o atingi
Trebuie să ai grijă
Abia să o mângâi
Pentru că orice atingere cu patima vie
O face să se zăvorască
în frunzele ei puternice
Să devină surdă și mută
Să piardă lumina
Să se ascundă în umbră
Să se retragă în liniște
Păstrându-și mireasma.
Dacă nu vrei să o pierzi într-un totu
Apropie-te lin
Nu trebuie să-ți fie frică.

• Henri Matisse – *The Sorrows of the King*

Tu vei putea să zbori în mireasma ei
Mai înainte de a cădea în ispita
Domniei ei exclusive
A lumii ei zăvorâte
A absolutului ei infinit.
Și să nu te mai temi de nimic
Pentru că iubirea aceasta cerească
e zămislită din aer
A crescut fără rădăcini,
nu îți poate face rău.
Deoarece scânteia divină
care i-a dat formă
Care i-a dat suflet
O s-o facă să trăiască foarte puțin
și numai
Agățată de creanga de aur
Din grădina viselor.

Exilul

Cu aripile-i puțin desfăcute
Nemișcat în aer
Își înalță spada deasupra
Propriului cap.
Ar putea rămâne ceva
În urma făpturii lui luminoase?
Ce taină păstra
Dincolo de chipu-i sever
și de nepătruns?
Noi nu puteam vorbi cu îngeru-aceia
Dar el în noi aprindea
Amintirea de neșters
A zilelor trăite descoperind
Locuri noi și emoții vechi
(Sau care mai târziu
aveau să fie vechi).
Voiam să descoperim
Gustul exact al celeilalte piei.
Voiam să vedem cum

Plăcerea se prefăcea în amețeală
Lăsându-ne nemișcați
Pe malul râului de mângâieri
Visătoare inerte
Contopiri în care se pierdea
Idea limitei celuialt.
Prânzisem foarte aproape de fântâni
Amestecasem apă proaspătă cu fructe
Tostă ziua ne pictasem trupul
Cu seva densă a rarelor plante.
Cântasem imitând triful
Plăcut al păsărilor
Și pe curgerea leneșă-a zilelor
Am dat nume
La toate câte erau în jurul nostru
Ca și cum ar fi început să ne aparțină.

Pe frunze mari știai să-mi oferi
Bucate rafinate
Trupuri mici de animale fragede
Care ni se dăruiau
Cu eroic entuziasm
În crugul ciclului fericit al vieții.

Eu nu înțelegeam toate cuvintele
Și astfel mă lăsam
în voia sunetului atrăgător
Cu note joase și înalte
Mângâietoare și grave
Fără a înțelege ordinea sau regulile.
În schimb tu știai ce anume era interzis
Încercai să eviți pentru amândoi
Culmea învinovățirii și a remușcării.
Voiai să-mi transmiți
Ca-ntr-o unire imposibilă pentru mine
Fericirea și durerea
Supunerea față de lege
Și față de beția celui care se simte liber.
Încercai să-mi arăți
Că extazol trăznește și e trecător.
Încercai să mă-nveți
Valoarea amintirii,
Lentoarea iubirii, prietenia.
Când s-a deschis larg ușa
Și am fost exilați
Eu am scos un țipăt necuviincios.
M-am trezit dintr-odată
Și am văzut cum visele mele
s-au prefăcut în fărâme.
Revenită la starea de colb.
Și pe tine te-am văzut smuls din brațele
mele.
Atunci am înțeles învățăturile tale.
Iar amintirea fericirii trecute
A sosit să îmi umple inima rănită
Unind în memorie consolarea
și îndurarea.

În timp ce ieșeau îți acoperea chipul
Iar îngerul neschimbător
își lăsa privirea

Să cadă peste noi
Precum o rugăciune
Precum primul reproș
Sau mai bine zis precum proba
Credinței divine conferind început
Istoriei ființelor omenesti.